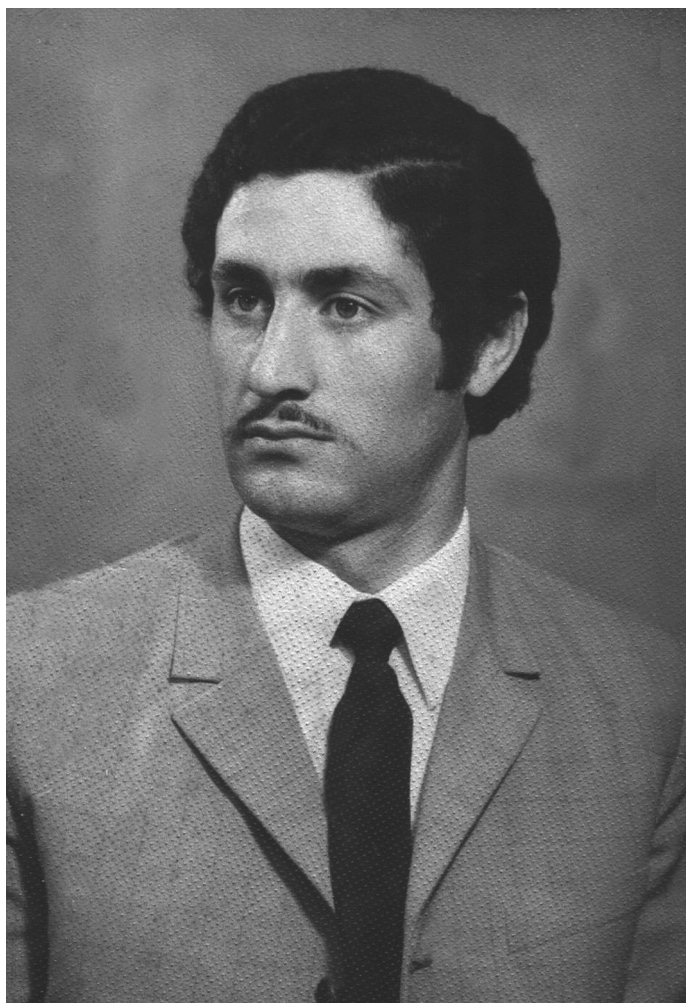

ИАСОН ЦЪАПУА

ИАСОН ЦЪАПУА

АЖӘА ЕИНРААЛА

Ажәеинраалақәа

Апоемақәа

Абалладақәа

Ажәабжьқәа

Апцхәынтшәкәтыжьырта

Акәа 2013

Цьапуа, И.Л.

Ць 56 Ажәа еинраала.

Ажәеинраалақәа, апоемақәа, абалладақәа,
ажәабжьқәа.

Апхәынтшәкәтыжьырта. Ақәа, 2013. – 296 д.

Апхәаф ухайкы!

*Уапхәа иқәу ашәкәы «Ажәа еинраала» захьзу уаанза иааб-
хьоу, ҳзыпхьахьоу ашәкәқәа излареиңшым рацәоуп. Аңсуа жәлар
ишырхәо еиңи, ари ашәкәы автор Иасон Цьапуа игылашья гылашьяк
еиңшымызт, ибафхатәра акәзар илашан, ашьха зыхь еиңи ицқьан.
Иара ихатә иқәра шықаз еиңи (24 шықәса заїдык роуп иниїыз)
ифымтәқәа ласуп, иңишоуп, абзиабарей аңсҟазаара ахаара-бзаа-
рей рцәа рхьынхәхьыла ирыкәнуп. Уи дахьиз, дахьаазаз Цлоу ақытә
Аимара аҳаб-лағтәи ағабьышәа абеиарақәа рыла ифычоуп.*

*Анацьалбеит, абас еиңи абафхатәра лаша змаз, аңсҟазаара
тҟахьыз арңыс, арҟафы даҟа ңытҟрак иааиазатҟгы ...*

*Аха... Аңсҟазаара гәымбылцьбара ак утҟаны еак умнахуеит. Иа-
сон Цьапуа иахьа дышхалагыламгы, иаҳзынижьит дызмырзуа, ҳхы-
хгәы рҟы дынзырхо, наунагза ишқәыңишу иаанхо ифымтә хазынақәа.*

АПОЕТ ҒА, АҚӘРАХЬЫМЗА

Ҳазну ашықәс антдәамтазы 66 шықәса ихытцуазаарын, адстазаарағы инитцраны Анцәа илахь ианитцаз ашықәсқәа рныхра иахьымзаз, 24 шықәса дшыртагылаз изаамтанымкәан машәырла зыцстазаара иалтцыз Иасон Ламшьатцә-ипца Цьапуа.

Цлоу ақыта, Аимара ахабла инхоз Цьапуаа даарылукаауа дыкан Иасон иаб Ламшьатцә, цшра-сахала, уафышьала, изара ткәыцәаа, адхәызба хымкых леипш ихәда тхәа... деиҫкаан кәзшьалагы уафышьалагы дуаф татан, дуафы кәымшәышәын рхәоит дыздыруаз, ихәаныз зегьы. Икәра ифахьаны, 70-кә шықәса дшыртагылаз цхәыс дааигеит Тхьына ақыта иаазаз, анхаф нага Воуба Гәыгәын-ипца Минуца. Рацхәатәи ирхылтцыз рыпца лышықәсхытца амш аены иаалыкәшәан лдунеи лыцсахит. Анафс, декабр 20, 1947 шықәса рзы ииз ахатцарцыс ишықәс цәанза иаб идунеи ицсахит. Даҫа цстазаарак хәа лхы мырхакәан, апхәысеиба Минуца дихзызаауа иахьынзауаз акы игмырхакәан длаазеит лцазатцә. Быжь-километрак шыапыла Аимарантәи Цлоутәи ашкол ахь дныкәо атцара итцон Цлоутәи абжьаратәи ашкол акны. Ирцафцәа излархәо ала бзиа ибон

алитература, ашәкәацхъара хтакны иман. Дшыхәы-чыз ажәеинраалакәа рыџра далагеит, икыпцхуан ажурналкәа «Амцабзи», «Алашареи», агазеткәа «Акоммунизм ахы», «Ацсны Кацшы» ркны. Изныкымкәан ашәкәыџцәа ґарацәа рконкурс акны ацхъахәкәа игахъан, иаухъан ахатыртә грамотакәеи агәаларшәагатә шәкәкәеи хамтас. Агазет «Ацсны Кацшы» аштат иалам корреспондентс дыкан.

Ханыхәычкәаз лассы-ласс Иасон даабалон «Чычыкәа ихәхә» хәа, аимараа хзышътәз, еицырдыруа ацсуа поет Чычыкәа Цьонуа (Цьапуа) дзыкәтәаны дыџлоз, дыкәтәаны ажәеинраалакәа шиџлоз.

Аиашазы, Иасон зыкны аґырпштәы игашаз ашәкәыџцәа икәша-мыкәша иашьцәа еихәбацәа алтцхъан: Чычыкәа, Алыкьса, Хәыта, Рушьни Цьапуаа.

Ацсабара иланатцәз ацәаџеи, аказшьа бзиеи иакәнагоз ацшреи асахъеи иман, ацъар дахърылагылоу даары-лубаауан, иара иакәнагангъы аґеилахәара бзиа ибон. Данцәажәози данныкәози дмыццакзакәан, ихы хатыр акәтцаны, дзәцәажәозгъы пату икәтцаны дцәажәон.

Ашкол даналга ашьтахъ аусура далагеит Ткәарчал ашахтаґы, уа апара рханы Цлоу аґнеихагыла аргыларәа хациркит. Анхара-антцыра, аусура инапы аиркит, иааикәыршаны абахча аиґахара далагеит. Ес-сабша иан лахъ даауан, ускан ныхәан ахабла ахәычкәеи иашьцәеи хзын. Данаалак, хаизаны хикәшан хаатәон, хаикәлацәоушәа дхәцәажәон, дхалабжьон, алекциа дахзамыпцхъакәан ацстазаара иамоу абзиаракәеи ацшзаракәеи хрыдипцхалон. Дхазрыпцхон ґыц ииџыз иажәеинраалакәа, харгъы мазала ххы пахшәон афразы, иаргъы ихәбжыгон.

Ацстазара бзиа избоз, сынхап-сынтцып, сан зцәбаа гәґәоу иналымданы лыпсы лсыршьап хәа дшычкәыназ атцарахъы дымцакәан, уи нас сахъзап, зны стышәынтәалап хәа ацстазара амардуан ау иәґалаз

Ерцахә ашьхахь ахалара иамразакәан машәырла дағшәеит. Дапылеит, рхәеит, иара апсрагы хаттарыла, ахәра ашәа ихәон, рхәеит, ипсымтаз, ажәәан да-тацшуа. Апстхәакәа, уаанза ашәа ззиҳәахьаз, еиқәараха еилафынтуан:

Апстхәакәа еилалоит еилытцуеит жәәанағ,
Ахауағ рхала асахьакәа картцит.
Цюуку реыларкә ашьхақәа рықәңәғ,
Бзия еибабазшәа, иқәпраа икәашоит!

Дшычкәыназ ипстазара далтит сентиабр 20, 1972 шықәсазы, иқыта гәакьа Члоу, Қәмарча азиас ахықәан. Азын асы шьамхахьы ианышьтоу атцаамтазы, агәмаркатыл иағғыхәааны ардәына ишафо еипш, апстазаара дшазгәышыуаз, апсадгыли, абзиаба-ра цкәеи ашәа шырзиҳәоз, бзия иибоз атыпқа изхара дылмаңәажәаккәа, иаанижыт ари адунеи. Акәтагыңәа дылкәыкәаан дзаазаз иан лыпсы танатцы лнышәынтра дшықәтәаз, амыткәма шылхәоз лдунеи лыпсахгәы-шьеит. Даныпсуаз уасиатны исалхәеит, хахә хәычык лыхьзи-лыжәлеи антцаны лхағы исыргыларц. Сара абака стахзам, сбака уа исхагылоуп, уи сычкәын ибакоуп лхәеит. Ан гәак даныпсуаз еиқәырчабны илымаз лычкәын затә инапылафырақәеи, ртааңәаратә альбоми сара исзынлыжыт.

Иқәра шмачызгы, апоет-ға дзыхьаз раңәоуп: ажәеин-раалақәа, изылгам апоемақәа, ажәабжықәа, аповестқәа, астатиакәа...

Ифымтақәа рыхәтак аңабаа ду адбаланы иан лыпсы штаз итижыт еицырдыруа апсуа поет Платон Бебия 1979 шықәсазы «Ақәыпшра амтңыжәәакәа» захьыз.

Иахьа ишәыдаагалоит апоет Енвер Ажыба аңабаа ду здибалаз, редакторс дызмоу, изаамтанымкәан здунеи зыпсахыз апоет қәыпш ифымтақәа реизга.

Апхъаф гәыраз, критикатә блатцарыла уазымнеикәан
апоет җа ифымтақәа, иқәыпшратә дунеи, итцәыуареи
иччареи, игәалақазареи, игәақрақәеи мацк ицеиџша,
гәыблыла дугәаларшәа уара уеипш ари ацстазаара
ақәыпшра зтахыз уқәла, уашья. Хымцада уи иара
иныруеит, избанзар, иифыз ззифыз уара узын ауп.
Дызхымзази изнымтдызи уара уахьзо, иныутца Анцәа
иунасыцитәаит!

Аркади Цыануа

атәурыхтә тјцаарадыррақәа ркандидат

АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

Сара сахъиз

Сышьхақәа рымтдан ауп сара сахъиз,
Абрака рацхъаза иеихызгеит сшыаға.
Сымра атцакоуп са сымфа ахъатыз,
Сыцсадгъыл ашәабжь рацхъа иахьсаҳаз.

Ахъча иғарпын-бжьы слымҳа итасыз,
Ихамырштыган инхеит сгәағы ихааза,
Сышьха зыхьқәа среилахан иахьызжәыз,
Скартцеит дара реицш сгәы цқъаза.

1965

Ишэхэа, дарбан?

Виетнам ашыыжь амра гылоит,
Адгьыл агэытхэхэан иарпхарц.
Аха убаскан цстхэакхак хылоит,
Ажэџан-цкыа зынза ихэашьзарц.

Дарбан ацстхэеикэатхэа хызтцарц,
Амра-хаа мкапхарц згэагьыз?
Виетнам адгьыл атцыхэтэы цызтцарц
Иашьтоу дарбан, измам ламыс?

Дарбан абцъар шытыхны ицэыркыаз,
Аибашьра амцабз казыршуа?
Асабицэа рыцсы рхызкыаз,
Ранацэа кнаханы изшыуа?

Нак ирхырхэарц апта-еикэара,
Жэлар еидгылан уака икэпоит.
Рыжэџа еибыртеит ибаагэаран,
Атынчра иашьтоуп, аиааира ргоит.

1966

Аацын

Х-Адсны агэашэ италеит аацын шэтышха,
Амра хааза абла цқа хнатит.
Атцла амахэ иқетэан уажэшьта шөыңшла
Ахэозшэа игэыргъан акөукөугь ғнатит.

Ашэапыцяц бғы иатцэала ифычеит,
Адэқэа шыацла рцатцэа дырхэит.
Ацсабара мыцхэы алакта ахаччеит,
Ғааныбзиала, апхъа ажэтцар хынхэит.

1966

Асы

Шыжъ сангыла асы леиуан,
Са снылалейт сгәыргъатцәа.
Атцарақәа ҳда ашқа инеиуан,
Какалк ркырц еиқәынтцәа.

Ашта агәтан ауафы исахъа
Сыргылт, итан ацатца.
Аха х-Мура иагәыдлан уақа,
Иарбгеит гычтцас ипхъаза.

1963

Ацсны

Ашьхақәа ифарывтңны амра игыло
Рацхьаза с-Ацсны ауп изкәацхо.
Уи ацшзара абла ишыхгыло,
Амшын инзаалан ицоит ишыцхо.

Сыцсадгьыл Ацсны, уара укны сацшәымоуп,
Угәеисбыжь сныруа сыцәоит сыцхазә.
Угәыразреи уцқьареи сара исымоуп,
Угәышцы сықәлан сныкәоит сыцәгәаза.

1960

Ашәә

Соудшәыл, сышәтыц с-Хьымра
Сбышьтоуп, бышьта схуп.
Игылеит, илашеит сымра,
Ачча сыбла ихуп.

Сашта стьтцт ашамтаз,
‘Еыла баштахь снейрц.
Ибыстоит сашәә хамтас,
Амрейцш бгәатца иазнейрц.

Ускан бгәыцшқа бымкъан,
Сыхәмарп, сыгәра бгап.
Ацшзеицш бәацхәа сцәыркъап,
Бымтарс бсыман сцап...

Соудшәыл, сышәтыц с-Хьымра,
Сбышьтоуп, бышьта схуп.
Игылеит, илашеит сымра,
Ачча сыбла ихуп.

1969

* * *

Уажәраанза сабацшуаз, ахәыцра сагама,
Иахьанза бсызгәамто сызлааизеи абас?
Жәахазны лымкаала сбыхәацшит аргама,
Быблақәа исархәеит ирытцаз мазас...

Ба бәацхәа иаразнак саафыхеит сцәырхазшәа,
Са сышқа бгәы шықаз здырит уажәшьта.
Баагәырғеит ишызбоз, бееиҕабкит
блашазшәа,
Сшықалаз аныцшзар акәхап слакта.

Гәаныла, доухала аумаамта бсызхәыцуа,
Гәтыхашәкы бхыбгозтгы, бгәатца иҕагза?
Абзиабара гәгәатцәкыа иузгәатом ианцәыртцуа,
Ибызцәыртцзар икабмыжын, бгәыгра нагза.

Уи схата сатцахом, аетцәеипш сеицрала,
Усгы бзиабаран гәаныла сзышьтаз.
Быхьзала адгыл сакәшап, ажәфан ахь схалап,
Ахааназ бтымтцуа са сгәатца багытаз.

1969

Смахәҗагы пысшәап...

Шыжын. Схәычра стысуан сашта сантытыз,
Ипысшәоит смәхәҗа, изурц схата аус.
Афыцәа, сгәырҗо ишәасхәоит сгәеисра
зышьтытыз:
Мәацәҗоуп сызқәылаз, схымкьо
снеиларц ус...

Ускан, сыфны-сгәара сылапш рыхсыжыт,
Дырәаҗ лхала дынхейт сзааз сан.
Хәычтас лзамәақәа гәыдкылан дынсыжыт,
Ускан маза хәыцрашәк рыкәа стан...

Иашан, амәа иалсхыз цәҗамзи хәтала,
Иаҗа умхәан, схата сқәыпшуп нас.
Сышьха-зышқәа сызбоз ускан рлактала
Исархәон: – Иулшо? – скылкаа сгәартон цас.

Апстазара ацәкәырцақәа срақәдо сшамоугы,
Адунеи иаҗа итыстаап, иаҗа збап.
Аха имзакәан ишәасхәоит сара исҗамоугы:
Сыцсадгыл гәакьа са сзахәар жәбап.

1968

Сышьха цшзақәа

Сышьхақәа,
Ирласны исызхарц шәара ишәтаһын...
Адәы сахьықәыз шәыблақәа
Еснагь сара исхын.
Схәыҭра
Амшқәа срыман икаха-бғало
Ииасны ианцоз,
Ҷымткәа доухала
Сышьтыхны сзаазоз.
Шәыхтысқәеи шәтоурыхқәеи
Ус ашәала ишсаҳаз,
Уи акәхап исыхан
Шәышқа сзагаз.
Сылацәа анхыстыз шәызбеит,
Шәыгәра згеит...
Ускан
Исылаз цәырызгеит ишсымчыз,
Сееибытан шәыбахәқәа сырғалеит,
Са сышқәыпшыз.
Иара уажәгы исгәалашәоит:
Абахә акәацәра сныхшәан
Санырғапшы ахра-Ҷкьара
Сеилазызеит сшәан...

Иара уи аамтазы,
Акырцх спылеит,
Ацша-цәгыа спылеит.
Аха зегь дара роуп гәышпыла сжәылеит.
Нас, иара уажәгы убасоуп,

О, сышьхақәа шәеимдаразы

Цхьақа сышцазоуп...

Аха

Макьаназы уажәоуп сангыла.

Сҕоуп.

Зхала изызхауа ацъ қәыцш сеипшуп,

Иагъа сҕеипшуп.

Сышьхақәа,

Иахьагъы шәмардуанқәа сырҕоуп.

1969

Сқыта афырхацәа

Ашьыжь. Ацша кәанда леиџеиуеит,
Абахча шәтышқәа ирылсуа ахәхәа.
Ацстхәа хыршәлам, ажәџан кеикеиуеит,
Иатцәак кыдуп абла кәеицеиуеит,
Ацсаа мҕыхац, ицәоуп итахәхәа.

Аацын атцла махәқәа ирынчылаз,
Абҕы иатцәа зыла ицәаakup.
Ачча рҕықәны ашьыжь игылаз,
Зшьапышьтақәа ашьац ианылаз,
Рыџны ашәқәа кьақьаза иаартуп.

Ачаи хыхцәа – сқыта афырхацәа,
Аацын ашьац ианылт ршьаҕа.
џацхьа сынтәа инхылт игәырҕатцәа,
Ацсадгьыл иартарц урт ахьы-иатцәа,
Рымчқәа азырkit, еилхәоуп рмахәҕа.

Ашьха иавтцит амра ҕыхазан,
Ацсаа рашәа шытытцит, еиқәтәом.
Аката цшқақәа хырхуеит ирласзан,
Рхыдтца иргаз рыгәқәа иртыхазан,
Рнапы ласқәа улацш рыхьзом.

1963

Аацын лыцуп

Ашыбыжь шәа-хаак саҳан сәыхеит,
Наскәа абаҳчахьгьы снацшит.
Изакә ашәоузеи, сгәатца итыхеит,
Сшәа-сда зегь уа еиланаршит.

Ашәтқәа рыгәта дырхашәахәоит,
Напы цшқалагьы ишышыуа,
Амра-хаа ацыцхьқәа лықәнацсоит,
Ашәахәа гәыбзыг налыхьшыуа.

Са сгылоуп. Ө-мрак шеишеиуа,
Ршәахәа хиаала исәацхоит.
Аацын лыцуп ла дахьнеиуа,
Ларгьы дацуп, дагәацхоит.

1964

АШЬЫЖЬ

Ашәахәақәа аушьтуа амра хааза игылоит,
Ацсаатә ґыхоит амахәқәа рґы ишәахәо.
Ауаа ршьапышьтақәа ашьац инанылоит,
Ацсабара лахґыххеит, ицшзахо.

Ацхъан абла тыцхо амза икыдыз,
Абар, уажәы ицәышхеит итааза.
Рхаґқәа цшзаза адәқәа рґы
ашәтқәа шцәыртцыз,
Цшышьала ацшахыы рызниеуеит ихааза.

1960

Акәа

Акәа, рацхьаза уанызба,
Сгәатца хәмарын, иаалашеит.
Ихымкыху апсуа цхәызба
Леипш,угылан уасәацхеит.

Нас уара уҕынза сыҕанда,
Са сгәазхара узбарын.
Усахьа атыхра сазказанда,
Аетцә кыдпаан иусыркрын.

1964

* * *

Быхъз атцла ацѳаѳы ианыстѳаз,
Иаѳуп ашышыѳѳа аѳара.
Аха абзиабара хѳра исныбѳаз,
Аргѳара зылшода, ихѳа?

1967

* * *

Бара ибдыруоу, стынчра шыбго
Маза? Ибныруоу сшыкоу нас:
Еснагъ сгѣакра мчыла ишхызѣо,
Абри гѣабтом, ибуама цас?

Имра шѣахѣоуп бара ибѣықѣу
Сыхнахт быбла ақѣыпшра зхоу,
Зынгы схѣыцуа адѣы сшықѣу,
Снеилоит баштахъ сымѣа шхоу.

Ускан сгѣатан сышка бѣаабхоит,
Саргы sneиуеит сыхгы сѣах.
Быбла пшзақѣа хѣаны исаахоит,
Абырскыыл иеипш сѣархѣоит сѣах.

Ускан сыкапшъра сзамѣа ианымпшуа,
Бѣапхъа исылтѣуеит сгѣатцахътѣ дак.
Абан, баапши, сышьха зышқѣа,
Абант среипшхоит исзымхѣо ажѣак.

Абас сызбаз жѣтцыскгы сыхччан,
Быѣны абартцахътѣ иприт нақ –
Убаскан ииуеит сашѣа хычѣан
Сгѣатца итѣтѣуеит маза игѣак...

Абас ибдыруоу, стынчра шыбго
Маза? Ибныруоу сшыкоу нас:
Еснагъ сгѣакра мчыла ишхызѣо,
Абри гѣабтом, ибуама цас?

1968

Ерцахә

Иршанхагоуп Ерцахә ашьха,
Уахь уѡацшыр, ухылца ухшәоит.
Азыхьқәа еибафо ицоит, ирѡашха,
Унацәа заауқылар, ихнатәоит.

Ерцахә ақәцәа – ахра ҕкьара,
Абқәа аҕазаап тѡа змазам.
Аха,
Абасқак ианхала аҳаракыра,
Абқәа ргәы нырхатәзам.

1966

Ахра аңаңа

Атықыңға инткыз ақашеит аңслаң,
Ашыаң иатңа инылахаит,
гэйткыабжык тнаңан.
Абла цшзаңға рылағырз-ңа уа ахаң
Иныкәтәеит. Ифеихеит, аха амч цахьан.

Ахра зышқға ираазаз, агәеисбыж
Еикәтәеит, аблақға азхымтуа еикәңсан.
Иаңңуаз абғаб рҳаны имцеит аеоужь.
Агәы иалсны иаахағылт иарбзан...

Нас игәан иаағылт абла тырхахан,
Урт аблақға икылкаа цъара иңшуан.
«Сзыкоузеи» – аҳәозшәа ахы илахан
Инахәит агәы цшза зымға иархан...

Атықыңға иткәеит еиңа, абла мцаңшықға
Нташәашәеит, уи абғабгы цейт ишыткыан...
Артәаахәа ихәхәеит избоз ахра зышқға,
Рцаңға ирыхьыз ргәатцағ инаңан...

1968

Сышәтқәа

Сышәтқәа ишәыхыи шәхырқәақәо,
Абар шәканзоит, шәхышышы.
О,сгәы сшәмырхын, ацшзақәа,
Шәғара зцои ешшыжы.

Аеатцәахт амра ҳахаара,
Амч мацхо есымша.
Ҳқышә инықәкуа ҳацсахаара,
Ҳрыцәшәоит ахьта, ацша.

1969

Макъана имшац

Сапылоит ашыжь амра игыло,
Азаза сѣахѣхѣы сықѣиоуп ашыац.
Ссиршѣақѣа асахъа сыбла ихгыло,
Атыхра мариам, макъана имшац,

Игѣасталоит сыдгыл шыжьла ианѣыхо,
Убаскан афра агъама сзыркуа,
Саапынрагъ сара сгѣатца иштыхо
Сзырхѣо, ажѣала сцѣахѣа хзыркуа.

Макъана ақѣыпшра акѣа сѣаршѣны
Самоуп, аха сгылоит хратѣас.
Сыдгылаѣ амра ашѣахѣа шыѣаршѣны,
Ишықѣпхац иқѣпхоз еснагъ убас!

1969

* * *

Ахаҳәқәа апыражь иркыз азкыра,
Абар иаҕуп, иаҕуп арбгара.
Уаҳа сахәом, сқәыпшра ццакыра,
Уаҳа сылшом, саҕуп абылра.

Ахьшәтҳәа снейны сееикәа скәадыруеит,
Уажәшьта исзырцәом амца исхашу.
Ашәтқәа рбаҳчаҕ уи дшыкоу здыруеит,
Снейуеит дымтарсны дызгарц исзыпшу!

1967

Ашыабыста хэычы

Сшэарыцо ахра сшафаз,
Сацхьа ашыабыста нкацеит.
Исызхэом уи шыцшаз,
Самтцасырц снеитацеит.

Искит, агэы тыца-тыцо,
Ахафьы цшза аасшышыит.
Абла разы шэацырхацуа,
Сара иаасфэцшит.

Ус, ахысыбжь геит, снацшызар,
Сшыабыста абла нташэашэеит,
Артцааахэа сыхэхэаны саацшызар,
Цхызын, даараза ицъасшьеит.

1963

* * *

Иухъзеи ахәозшәа игыларц фацхъа,
Ашьхаҕ амза акасы ахшәоит.
Схала сцәажәоит ашәтқәа рҕацхъа,
Сгәы мыжда атра иткьархәа сшәоит.

Исыхъуааз хәыцрашәк рыкәа сҕамзар...
Бара соуцшәыл, стынчра зга,
Сааигәа бцәыртцны быказ амзар,
Бымтарс бшызго сыгәра га!

1969

* * *

Ғымткәа хғылоуп, ғымткәа ххала,
Хгәатца итыган ажәак хазхәом.
Амшын тынчуп, ғада ихала
Ацәкәрп шытыцны агәы еисзом.

Абахчарағ ашәткәа хиаала,
Цаҕа илеиуеит, нас иччоит.
Апша хнысуеит хагәкәа иртала,
Хагәра го, амза ххаччоит.

Ус, игәахтеит жәфанағ пшьала,
Зфызцәа ирылшәаз уа етәак.
Быцштәахәы цсахны, ибыхы, Наала?
Уи хәаас ибымкын рацәак...

Бымшәан, Наала! Хара хгәатцағ,
Хагәкәа шеисуа ус инхоит.
Абан, быцши жәфангәы тәцарағ,
Q-етәак кыдуп, иеицынхоит.

1967

Асасцәа

Асасцәа,
Сшәыхәоит сыфныҕа шәымфахытҕ.
Шәара шәоуп еснагъ сыззыцшу.
Шәара шәзыхәан
Ахара сцаны ишәзысшьып шәарахк,
Ишәзаазгап хамтас,
Шьхеи ҕафееи сырхытҕ.
Шәанызар,
Шәабызар –
Ишшәықәнагоу ишәықәыстдап хатыр,
Шәныхәаға шышьтысхуа
Жәбап.
Уардысзар –
Ахаан сухамыштҕа угәатда сталап,
Бзиа субап.
Убас иҕоуп са сҕазшьа.
О, Анцәа,
Уара иумтоуп абас сызша!
Быцхәызбазар –
Ах, усқан ихысхып бгәы цшқа,
Ацәанырра тастдап уаҕа мыцхәы.
Снабыдтәалан,
Ашәа бзысхәап ишу.
Иаггәабтап,
Бара бзыхәан сыблақәа агәыкра
Шырху.
Асасцәа,
Сшәыхәоит сыфныҕа шәымфахытҕ.
Шәара шәоуп еснагъ сыззыцшу.

Абан иахьсызгылоу иеихачаца
Афын ду.
Аха иаха сазгәхьаауеит са спатца,
Амца агәгәахәа иахьеикәу.
Аракоуп сгара ахьтысуаз,
Аракоуп ахәыштаара аҭапхьа апхара
Ахьсыншуаз.
Спацха аҭоуп
Жәытә-натә аахыс, сабацәа урт рабацәа
Ачеицьыка ахьырфоз, иахьыртыцыз –
Шәарт ижәдыруаз,
Убрахь ауп сахьшәыпхьо.
Асасцәа,
Сшәыхәоит сыфныка шәымфахьт!
Шәара шәоуп сара еснагь сыззыпшу!

1969

Уаха абахчае

Сиартае сыцәом исықәтқан схыза,
Сзықәиоу ашыац са сзы ипхоуп.
Сееикәапса игылоу апслыш, сфыза,
Амахәқәа сшышыуа уа исхоуп.

Уаха абахчае иҕоу тынчроуп,
Апша шааиуа са исындоит.
Маза сымтцарсны ицо хәыцроуп,
Хаҕык сашытоуп са сеимдоит.

Сгәатца бтытцны соупшәыл, сцәымза,
Уажәгы бзымцеит наҕ зымфак.
Са исыпшаауеит жәфанае амза,
Агәатцае иамоуп уигь гәырфак.

1967

Нева

Мап. Узцашам улацш навга.
Ичча-хəмарит са слакта.
Санхыцшыла сара Нева,
Мшыныз цысшьеит ахата.

Уа мшыбзиа, Нева азиас,
Ақалақь дузза аца.
Атоурых иамоу апшəымас,
Иахьа избаз лабѣаба.

Кəыдры уеицшым цъара акала,
Итынчуп Нева уныкəашə,
Шəара шəгəеисра еицшым кəзшьала,
С-Кəыдры ласуп уамашə.

1969

Сышьха зыхьқәа

Сышьха зышқәа ишәылтұа азыхьқәа,
Разын маңартқас иеиладуеит.
Ахьча икәахьча икыдтан изқәа,
Абра азыжәра дазгәышыуеит.

Ерцахә аңаңәа шәыжәәа еидкыла,
Шәлакта чча-ччоит иахьа абра.
Амшын цәқәырқа ашәах хырчыла,
Иннаҕықәсуеит уи аҕәара.

Шәлакта хаақәа ркынтәи исбартоуп
Шәара ишәымоу агәыкра.
Сышьха зышқәа, са сзы иҳамтоу,
Шәара ишәыцуп сыгәбылра.

1968

* * *

Маза-аргама есымша сгәатцаҗ
Италан дарбан ахра зуа?
Нырцәза игылоу аҗны абартцаҗ,
Пҗәызбак дшықәтәаз дгәастон уа.

Абас хшыказ имфаст амшқәа.
Лбара сгәахәо снейзар җенак,
Абартца тацәын. Ахаан исхамштүа,
Уа сгәатцахьтә ысылцсаит дак.

Уажәгы снейлоит ахәыпшзахь,
Уи абартцахь сыпшуа снатәоит.
Ускан са сызлахәыцуа ала,
Зегы-зегь тацәуашәа збоит.

1969

* * *

Амшын цэқэырцақәа,
Са сахь шәеихала,
Исымцаан схәыцрақәа
Нак ижәгала.

Шәа шәеихами лшарала,
Сгәалақәа шәхәаеы.
Шәара амшын шәахшарами,
Скашәтца, ишәымчу лшарами,
Гәырџа анымло схәґы.

1969

* * *

Ашыжь ажәфән каххаа ишы́каз,
Амра ашәахәақәагь шы́цхоз,
Азаара азаазшәа апша ицәы́ркъаз,
Абар иауыз сыбла ишабоз:

Рыхқәа т́къазшәа аптақәа еивафит
Ажәфән хыр́къарц акгы умбо.
Иара уиакәхеит асы́тәхәа еивафит.
Асырхәқәа дәықәлеит зегь ныхоо.

Кьысда ишы́таз адәқәа хыр́къеит,
Абар ины́калеит шлатцас.
Уаха сзымчхазт, суада сдәыл́къеит,
Ашта стагьежыит хәы́чтцас.

Сгәырғоит, сарччоит асырхәы илеиуа,
Ҷапхәа схәы́чра ҫыц испыл,
Еи, баангылишь, сшыза инеиуа,
Иаанкыл сбы́хәоит ас-кәымпыл!

Асырхәы еигәы́дтцо ашта цәхархәит,
Ас-бы́цк ырхәаш-хәашо иаагоит.
Ҷачча-хәмаррагь уашы́та ицахтәеит.
Апстхәа хы́тцуеит, амш еилгоит.

1969

* * *

Дышпацшзоу, дагышпахаау зегъ рыла,
Лара илеипшу дыкоумашь уаха?
Псышәак сызламхәеит ханеипыла,
Лара лҕапхъа исымоума гәнаха?

Лыцшзара сыхнахуам, аиашаз,
Аха мчы гәгәак лышкә сагоит.
Данызбатцәкьа издырит сзыниашаз:
Стынчра шысцәылго агәра згоит.

1969

Сгәы амаза

Есымша,
Бара бзыхәан ахәыцра саҕын.
Сылахь анеикәыз – амза азамҭа
Кычын...
Усшәа избон.
Абжәаацны хыхь ихалан иҕырбон,
Слахҕыхра
Бжәрзны адәы сықәын,
Аха бансхаштуаз
Агәырғара сҕықәын,
Урт зегь ашәымтак акәын,
Дырҕегьых сзызхәыцуаз бара бакәын.
Арифмақәа сырхынхала
Ажәеинраала бзыскуан,
Бхаҕсахьагь тысхуан.
Аха уажәы сымчыдоуп.
Бызбом бзиа – бызбоит доухала,
Ааи, доухала,
Ааи, доухала!
Уи са сзы ичыдоуп...
Издыруада,
Сгәы бтацшыр,
Сеилыбкаар зынзатқәкьа сбымшьыр...
Уажә исаҳаит, бхынхәит.
О, бара бакәын сзызыцшыз!
Иахъанзагьы сгәатца иташыз!
Избоит,
Ажәтарақәагьы хынхәит...

1969

Амреи марти

Бжык агэы икэсыз иаргылт ашамтаз,
Амра аацэыркэеит апстхэа ахцааны.
– Унан, март мыжда, исзуузеи уцамтаз,
Уара утэы коутцеит, иузааны!

Иац исыршэтыз гылоуп ишьхынцсыла,
Рымахэ цшқақэа лаушьтит асаара.
Сбахчақэа таха рутом уажэааныла,
Есымша иузаауеит азаара!

Амч ду гэгэала ианжэыла,
Март шэаны мац-мац шытахыла ицоит.
Апхара аманы амра аныфхашла,
Март иазымычхакэа алабжыш катэоит.

1963

Ашәтқәа цышәырччеит

Сгылоуп схала дырфегь ашәтқәа рбахчае,
Сгәеисра ццакуа итытцует атра итыц.
Амза халарц цшьала иавтцует ашьхае,
Маза схәытцәы-хәытцәует сакуам стыц.

Иамуит абар сгәырҕа сзамфә ианымцшкәа:
Дырфегь дсықәшәеит соупшәыл ла лхата.
Ажәак шысзымхәаз рбозшәа
ашәтыц қәыпшқәа,
Ихааза иаачча-ччеит уа рлакта.

1969

* * *

Уахынлан. Амза азамға кычын,
Исыздыруам иахьыз, изыгәырғоз иара?!
Сара усқан ашәак аҗра сағын,
Сызбодаз сгәәкуан, схәыцуан хара.

Уамашәа сҗацхәа итынчын амшын,
Снықәиан сыцсы сшьандаз убра!
Сыцсы абасшьауаз, сгәатца бташын,
Ашәа бзыскуан, сбыххәыцуан бара.

Агәтыха шсымоугъы схала сазәым,
Убас шакәу изгоит агәра...
Сханьтәкьагъ ажәфан ашта тацәым,
Пыргтцас иағуп аетцә абылра.

Тагалан. Абыгьқәа җеижьхоит, имхәеи.
Апқа пырны инеиуеит абан.
Шьтарнахыс амшқәа сзыхгом сымхәеи,
Бара быда исзыхгом, избан?!

1968

Абахчае ашәабжь гон

Ашәтқәа гәастом сәапхьа ицәыртцуа,
Хәыцрашәк рыла сыбла хкуп.
Сгәеисра шытытцуеит атра итытцуа,
Сқәыцшра амтәыжәфа ласқәа аркуп.

Гәалак амоуп амза цәышза,
Ихәыцуеит жәфанае иара уа.
Гәалак амоуп ацслыш хышза,
Схьаакәа здыруа, сгәы амца зшуа.

О, бабакоу сөыза, сықәла,
Бышьта абазы нас иахьак?
Сыцшуп, сыцшуп. Сышқа бнықәла.
Ба бгәынхара нак ицхьак.

1969

Аптақәа

Аптақәа еилалоит, еилытцуеит жәфанае,
Аҳауае рхала асахьақәа кәртоит.
Цьоукы реыларкә ашьхақәа рықәцәае,
Бзиа еибабазшәа, иқәпраа икәашоит.

Цьоукы еижәылан икәртоит абаагәара,
Уа даацәырцуеит ажәеипшәаа ртыпха.
Сасрыкәагь даалкьан амра капхара,
Ахан инатдаххит ирашь еилыхха...

Аптақәа срытцашьыцуа, сиюуп сара ашьацрае,
Гәаныла сазхәыцуеит Абраскьыл ихыпша.
Аптақәа еилалоит, еилытцуеит жәфанае,
Урт рсахьа сцәумган, сухәоит, ацша!

1968

* * *

...Дырөгъ ҕымткәа бцозар схала сыҕаз,
Абра абаҳчағ иахеицш схала сныжъ.
Исахәи, ғашьас иамоу ашәт-тла ицырҕаз?
Маза сгәатан исхоу амца схыжъ.

Бара бҕымтроуп имгьо ахәра снызтаз,
Уажәшьта бгәыцшқа ацацха бхала исыт.
Бара бҕымтроуп амшын цәқәырца схызтаз,
Ирпха, ирзыт сгәатцағ атцаа-еыт...

Ускан сара ибыстоит сашәа ғыцқәа.
Уи ала игәабтап сгәатца заҕа ишу.
Урт са ибзыскит иалхны ашәахәа арыцқәа.
Ажәџан тәцара азамџа ашәацшь зыхьшу...

Нас бара, агәаҕра сақәшәеит усгьы,
Абри гәабымтои, изакәытә мцоу сызго.
Убас шакәугьы инасыгзоит сызғу сусгьы,
Сара сқәыцшра-қәцара мышқәан исыхго!

1968

Аңа

Абаҳча итагылоу атцлақәа ршәшьырағ,
Инап цахәқәа еинкьо дыхәмаруеит аңа.
Дкаҳауеит, дгылоит азы еилашырағ,
Дкыдкьо дамоушәа ацәкәырца.

Ан лысаби дихзызо, дылныхәоит гәаныла,
Лхафы-цшза еихаччоит
ашәшьырафы дахьтәоу.
Лычкәын изҳарц, дыгәгәахарц деинтәыла,
Ишьапы дықәгыларц, иаснагь лгәы итоу.

Ахәыштаара аґапхә, дгаратцан агарағ,
Ашәақәа изылхәоит игәатцағ дазнеи.
Макъаназ издыруам иґеипшү аґсабарағ,
Макъаназ иссируп, илакәуп идунеи.

Дани, хатцатцас артәаа аатиргеит,
Дарфыхеит икыдхәа илеиуаз ақәа.
Убыскан, игара апхәа амра капхеит,
Жәәанахь еитцихит иаразнак инапқәа.

Аґсы ихалт, ауафьтәыфса дықәлеит адунеи,
Иетәахә цәытцлашо, харантә изыпшун.
Дкаҳауеит, дгылоит аґшқа быжәгәалеи,
Ишьапы наґаиргьлт аґстазаара амардуан.

1968

Атынчра абака

Сыпстазаара қыафла
Исхызгар стахым.
Са сымшқәа тариала
Имфасырц стахым.

Избан хәа шәхәозар,
Избароуп аңа.
Сыдгылағ сшәахәалозар,
Нас дарбан сзырңа.

Схәыцра мфашықәа,
Сгәатцағ итәахуп.
Амфәқәа, ашыхақәа
Ирғызгар стахуп.

Смахәрқәа пхьартәаны,
Сжәхәашытыбжь нарго,
Үа, ахрақәа ирғыцәны,
Са сымчқәа неизго,

Адуinei зегь инароуны
Ирылафыртә пхьака,
Атынчра иасимволны
Исыргылоит абака!

Атахызар еиматцәан,
Илеиуаз ақәа.
Атцлақәа еилартцәан,
Итнахыртә ршыапқәа.

Адгьылгьы мшатакәа
Мчыла иартцысуаз,
Иасузааит апшатлакә,
Имацәыс идьдуаз,

Ахрақәа ирызхымго,
Ипыххаасан ибгоз,
Ахаан мчык иазымго,
Снапала икастоит.

Адунеи зегь инароуны,
Ирылафьртә пхьака,
Атынчра иасимволны
Исыргылоит абака...

1967

* * *

Хатџеи пџаџыси шеиџу анызбо,
Са схаџцраџаа рџырыџсахуеит.
Рыбзиабара рыба ианхызбо,
Ускан са сџаы азнарџахуеит.

Хатџеи пџаџыси шаџџа срыџаџаар,
Убасџанџы сџаы нџыџсаахуеит.
Иамуазар, аџа шџамџаа рџымшџаар,
Схаџцраџааџ хара инаскџахуеит.

Абри еиџш иаџа сџаатџа иџыхап,
Нас мышкы зны сышнеиуа ус,
Лафџааџык ихџан еиџш, азџы саалыхап,
Аха џшыџало атџоуп аус ?!

1970

Сара саацын

Сшымгэыгзоз жәфангәашәпхәра сзаатын,
Суада сныфнытцын, снықәлеит адәы.
Дырәегь сапылеит иқәыпшзоу саапын,
Дырәегь сзырлахәыхыз, сагъзыртәы.

Дырәегь сқытаә амшқәа схызгап,
Сдәықәлап сқытахь, иластцап сымхы.
Сан дзыргәыргъаша ақәарамә еизызгап,
Дсырлахәыхып, исыртцарып лшьямхы.

Акырза сацхраап сыфны-сгәара,
Абаҳча сынталан ашәагь схәап.
Ирәыцны итахыскаап сышьха-гәара,
Ашьхыцқәа сшырзааз агәра ргап.

Дырәегьых дыспылап ашәтқәа рыпшза,
Сыццакып саргь Лара дызбаразы...
Абартқәа зегь сдыргәыргъо слахәыхза,
Сапылоит са саапын, сыцсынтры!

1969

Амшын акэарафы

Ауаа цэтэалоуп амра реатан,
Цьоук амшынафы изсоит.
Сара ускан хэыцрак сеатан,
Ажэеинраалак сызбоит.

Сфагылеит сқаадқәа цызжәап хәа,
Убриакара стәы пжәоит.
Пхәызба пшзак абри сибап хәа,
Сҕапхьатцәкьа дҕырбоит.

1969

* * *

Абахча дталан са сыхаара,
Даауеит ашәтқәа лгәйдкылан.
Лгәатца итытцуаз лашәа хаара,
Сгәы станартцәыуо уа сгылан.

Илкыз ашәтқәа гәыразыла
Иааслыркын, са даасҕацшит.
Лнапқәа ааскит нас гәагърыла,
Аха саблын саанарцшит.

1963

Ацса

– Ацса қәыпш, узгылоузеи
Улахь еикәтцаны?
Зымџа ухы зынкылоузеи,
Уџызцәа рыгәтаны?

– Абарт игылоу рышәшьыра,
Сара абра исхарцоуп.
Сазырцхом амра ашырагъ,
Абрака илашьцоуп.

Ацстазаараз схы мшата,
Сшықәцо усгыи иубоит.
Алашарахь амџахәаста
Ылызгарц сықәцоит.

1970

Аламыс

Заќа ихъантоузеи аламыс,
Баша иуртцысырцу, мап!
Унеи агәы умоуп уалакыс,
Ушарпхашьо унарбап.

Абырг дышгылоу иара тәашам,
Рапхъаза иара дартәоит.
Афыза дныжьны цъара ицашам,
Уи ихәтоу зегь канатцоит.

Тынчрак аман цъара иубашам,
Ишцалашо алакта.
Аламыс иазныкәо ииашан,
Дламысуп иара ихәта!

1969

Ахраҕ амҕа

Уажэраанза изымариаз амҕақәа ныжь,
Сҕаҕалеит ахра сшыаҕақәа еихго.
Схалоит ацаҕыа, саатгыло, хрыжь-хрыжь,
Ипысшэоит сымчи-сшыамхи, цхыа сызго.

Ипысшэоит сқэыпшра мҕахара сагарц.
Апстазаарахь сназго еихызго сшыаҕоуп.
Ашыхақәа сырхаларц, сгэы итоу насыгзарц,
Иахыагы ахра цагыа саҕоуп...

1964

Азгабцәа, азгабцәа – бзиа шәызбоит!
 Шәахьызбо, шәахьсықәшәо ссиршәа шәеырбоит.
 Шәыблақәа шәхалашоит, ырытцоуп мазак.
 Ашәтқәа роуп изеипшытцәкьоу
 шәкьышәкәа зынзак.

Ишәнаало, ишәтахыу шәшәышәтдоит, шәеиҫкаауп,
Шәыцшзара хәхнахырц шәшашьтоугы еилкаауп.
Амҫакәарҫ, адәышәтеипш, шәсаҫсны шәанцо,
Сыблакәа хышәкуеит, исзымхәо сгәы итоу.

Шәансафсуа цәаныррак сгәтцә итацхоит...
Инсымфатәны алафкәа ахышәасхәо шәгәацхоит.
Шәа шәтәала хақәитроуп ижәбо нцәахәыс,
Ижәдыруз, ишәыхәуа шәқәыпшра шәанахыс...

Ачкэынцэа цэаныррак шэгэатца иадыркып,
Шэпагыара, ахзыргара пшыала илакэып.
Шэеиыфызцэан шэышнеихуа цыарак шэеиниоит,
Абриалагы апстазаара бзиахэ шэыреиоит.

Азгабцѐа, азгабцѐа – бзиа шѐызбоит!
Шѐахъызбо, шѐахъсыкѐшѐо ссиршѐа шѐеырбоит.
Сшѐылацшуа сншѐылсуеит сара есымша,
Исыцѐѓылаз сыбзиабаѐ дшѐылоу цышѐа.

61

Акәашара

Ацсуа хатца дкәашо дцәыркьейт,
Изара кылшәартә амацәаз.
Акихәа ибжыы рылкьейт,
Азал дуззаҕе ауаа итәаз.

Иҳазыртра, имака, икама,
Иацсуа матәа дтабака,
Изара ткәыцәаа уажәы иаабама,
Ичапашья, деилфаца.

Ибга, ма итцысыр калома,
Акалмаҳаипш дкалаза,
Зегь иргәыргьон, азә дтцысуама,
Иахьихәацшуаз деилкьаза.

Нас даахырхәейт ацсуа хатца,
Иртаҳымхейт иныжь дахьцаз.
Ицстатцаган италт ргәатца,
Икәашашья, ибжыы игаз.

Азалгьы асценагьы еипынкыла,
Икаххаа ишазшәа иаалашейт.
Ирхәон итәаз рхы неидкыла:
«Ацсуа псыуала дкәашейт!».

1967

Тагалан

Абар апша асит, ахьтаха,
Абахча ахьгылаз еикәшышы,
Атцәа, абиа, нас аха,
Еснагь иказтцалоз ашәшы.

Рызынтәыкгы рыбгькәа еишьтала,
Цака иахылеиуа рыцсы рзоит.
Рылахь еикәтца игәырфоит цшышьала
Ашәткәа ишырбо иканзоит.

Тагалан цәыуоит игәыҕекааган,
Алагырз цака икатәоит.
Амра-апқа лцамтаз дыгәхьяаган.
Сышьхақәа ахьгылоу ишлоит.

1968

* * *

Сыѳны сантала абахча цшзара,
Ашәт бызфыхсит бымбазои?
Быхцәы қамыз салахәмаруа,
Ажәак басхәар қамлазои?

Сымра кәандан сылбаапшуанда,
Бара бгәатца сырпхауа.
Скарматцысны са сцыруанда,
Быбжыы хаара сахауа.

1968

Ацацха

Зкъы шықәсала ацсуа игәатца
Утами нас уара.
Уеҳәаҕами ацсуа хатца
Иахьиоуз аазара.

Уара уами ацсуа цацха,
Аламыс змаз,
Ацсуа иами умца ифатцха,
Ацхьа уара иутаз.

Амца зкылпхо ушаш ами,
Инахаран ипхо,
Ухьз азгәазтаз ацсуа иами,
Убрака уигәапхо.

Ха ихамхәакәа изыкалома,
Хцацха ахәыштаара.
Уажә узымбо зәыр дыкоума? –
Иустоит азтаара.

Ацша фназаргь ифнагьежьюа,
Гәыразыла утәын.
Азәгы дцомызт днауафсуа,
Избанда, умца еиқәын.

Ацсуа иакәын Сасрыкәа шиакәу,
Укыдцаан уизаазгаз.
Дагыацәфашьом убриаз шакәу
Игәатцаҕе узынхаз.

1969

Бымшираан

Уи ауха сахнамгарц анцэа бышпцайхэоз!
(Бымшираз снатэаны ажэеинраалак зэит).
Бныхэаҕа схэарцаз атэца са сансэхоз,
Буадаҕ итэаз зегь сышка изыроит.

Иаалыркэан искиз атэца сымпыткэит,
Ипыххааса, итаз зегь цеит итыкэкэа.
Бышка снапшызар, ишызбоз бындэылкэит,
Былагырз пхақэа бзамса иахыкэкэа.

Бтэыуазар акэхап бхала инеимабтэан,
Са исыхыыз гэныбгоит, иамои мазас?
Дырсегь атэыцак шытыхны афы нтастэан,
Бааныхэан изжэит уи ссэхан зынзас.

Ус иаацэырызгеит ашэа са санаалоит,
Мшэан, ба бзыхэаноп уи ашэа зызшаз...
Сашэабжь бахазар акэхап, бааоналеит,
Амреипш беихаччо, мратэкэоп бзышаз!

Мап, бара быда цстазара сызгэамам,
Иахьанзагь исзымхэеит сгэатца быштэаз.
Уи ауха сатэца цэызаргь егэамам,
Бзиабароп ускан, идыр, изыхкэаз!

1970

Атцла-затцә

Атцлақәа ҟаартит: – Узгылои ухала,
Уааи араҳь унҳархоит!
Атакс ус аҳәеит атцла-затцә цшьяаала: –
Иарбан уахь сызнеиуа, араагь амра цхоит!

Аха уи ишаҳәатцәкьоз иҟамлеит аусқәа,
Амш ааитасын, апша-цәгьа цысит.
Нас иҟалозма уи атцла-затцәгьы иамыскәа,
Иагьыхәҳәеит: – Сфызцәа, шәабакоу сыцсит?!

1970

* * *

Са сбызгәәкуа ба санбышытаз,
Ганха бдәықәлон бхы-бґы ршәы.
Нас сыбкәатц ґазәы сышлышытаз
Бфызцәа ибархәеит. Нас уажәы,

Ибықәшәаз здырит, иагґеилыскааит,
Иеилыскааит, абар избоит:
Быбла цшзақәа мазақ рхыскааит...
Багхеит. Иахьа са сеырбоит...

1970

* * *

Ахэыцрақәа сыкәшан сышьтыхны сырґама?
Ариабжьарак мчы гәгәак сартынчит зынзак.
Са сҕацхьа баагылан исабхәеит аргамә:
– Нас цыхьеипш уҕам, иумои мазас?

Исымоу са сҕала исызбахәом аиашаз,
Сыблақәа ибархәоит игәабтар, аха...
Бымариа сақәшәар, ибдыруоу бзыниашә:
Бымтарсны бсымгашеи ҕыла сласха!

1970

* * *

Амза лбаапшуеит,
Аетцәа цәыртцит.
Са сгәы еиладшуеит,
Са сызмыцәеит.

Атцх зегь тынчроуп,
Са сгәатеиуеит.
Амцагь сыцроуп,
Исызмырцәеит.

Бсахьа ааины
Сыбла ихгылоит.
Сара сзыцәом,
Стәоит, сәагылоит...

1967

Шәарыцарантә

Мәә цәгъак сықәын ахра ғкьарағ,
Саапса, скараха, сынтәә.
Ус санынапш ацакь тшәарағ,
Ссируп избаз, ох, сынцәә!

Азыхь амтдан дхәыцуа пшьала,
Апқал ргыла, азы нтәтәо,
Дгылан уақа пхәызба еинаалак,
Ахәыцра шәшьыраха илхатәо.

Сыбла шпахки амра лбаазшәә!
Абри атыцағ сгәы дтәшәоу,
Мамзаргь хәыцъегь пхыз иаабазшәә,
Хәеикәшәоз дырны ара хәикәшәоу?

Илыстои хамтас уақы ибартан,
Сәапхәа апхәызба зшәәхәә шуа.
Акгы сзымшьит. Насшәә сгәалтан,
Пшьала ғаалтит лхала уа:

– Хыхь абнақа игылоуп хқьала,
Хашқа анықәлара уәазкы!
Дсыцәеит апшзеипш. Бызшәә цқьала,
Ашәак лзухәап уи илызкы!

Ашьтахь слышьталт, уа сышгылаз
Данцоз сымбеит – сыбла хәоу...
Амәә рацәоуп сышьха тәылағ,
Лышқа сназго иарбан мәоу?

1969

* * *

Ажәѡан, аҭауа, амшын, азиас,
Амра! – адунеи зегъ уи ала илашоуп.
Ишоит, ихәлоит, амшқәа цоит иниас! –
Ацсабара азакәанқәа ссиршәа ишоуп:

Ауаа акосмос иалоуп, иаацшуеит рылшара,
Цьоукы иртахым аамта баша ирышьтыр.
...Дрыцхауп ауаѡы – адгъыл ахшара,
Ацстазаара зыцсоу мдыркәан дыцсыр.

1970

* * *

Ажәѡан иаахылеит еиваѡны,
Ацстхәа бымбылза еилархәы.
Амѡа сықәын. Ус еимаѡны,
Аҕаанахеит уақа асырхәы.

Ус иаакылкәеит аршәаа иасуа,
Абар, асытхәа хынхәит.
Хыхь ихало ишътасуа,
Нас сабаѡои, цәгъа слахәит.

Сылапш нақәшәеит ѡнык ацәаара,
Сҕынасхеит уахь сгәырғьатцәа.
Цәгъала исыман сыңсы ахаара,
Саныѡнала...Ох, сынцәа!

Пхәызбак дыѡноуп лымацара,
Анс данызба сеилашзан,
Иаасыншызшәа амра ацара,
Апхзы аасылтцит – убас дыцшзан.

Лшәахәа исыжәлаз ауп сзырхагаз,
Исзымчхазт сыхәхәеит. Сцәырхан,
Схәыцра саналтц, о, сабақаз,
Ххәыштаара амца сҕеҳәатәан.

1969

* * *

Исыздыруам амшқәа исыртҕи исзаарҕи,
Саамта иамоу здыруеит казшыас:
Ақәпара, амшқәа зака сыгәхьяарҕи,
Апстазаара – қәпароуп са сзызшахаз!

Уажә сәагылеит акы сацәымшәо,
Ахәыхәқәа пыруа хауала ичарц,
Сыдгыл сықәуп, сылапш ахмыршәо,
Хара хтынчра абака сыхьчарц!

1969

* * *

Иахынтәааз уафы имбакәа,
Аурт, кылкьеит, имбатәхеит.
Атдла ихынааз камхакәа,
Афыза игылаз еикәнархеит.

Схьатцуам саргъы сшәатцәкьаны,
Аурт асы, ма идыдыр,
Сеикәнархап сфыза ужәсәхыр.

1970

* * *

Ашыжь сѣыхеит, сцэарта сфылпан,
Аценцьыр снахан, иаасыртит.
Амра мгылац сацхьа шэтышран,
Ашэткэа рыффы-хаа аасѣачит.

Ацсаа рашэа суада ифналан,
Сгэатца зегь еимлагэа иакит.
Аацын ашэткэа агэыргъа рхалан,
Рыбгъыц цшзақэа аасдырkit.

Дара ртэала мазак сархэан,
Нахъхьи адэы цшзахь снацшит,
О, издырит, шытак агэылхэан,
Са сшыа-сда неилашит.

Адэы атдыхэан ачаирта дхылан,
Лнапы ццакқэа налырkit.
Сгэы тагылом. Амра гылан,
Хамтас ацыцхькэа лнарkit.

1965

* * *

Сымшқәа схызгоит сыдгыл асценаҕ,
Сыпстазаара убасшәа ишоуп:
Зны сықәңоит, зны сгылоуп аганаҕ,
Зны сгәырғьоит, атәыуарагь сказышоуп.

Дуафуп аңстазара зтазгы, избазгы –
Саңхьаҕа акыр цынгыла сзыңшуп:
Аха акы саңәшәом, иара убасгы
Җанбеиҕагылои хәа са сыңшуп!

1969

* * *

Агәымшәара сылалейт сышқәыпшыз,
Сағәлейт Ерцахә-амардуан,
Аңстхәақәа сыжәымлеи ишрымчыз,
Ускан имацәысуан, идыдуан.

Иахьагьы исыздыруам исцеипшу,
Схалап, мамзаргьы сыбғалап.
Сара аңсрагьы ахатцара исзеипшуп,
Ианамух сышытақәа анхалап!

1970

* * *

Абахча сытцоуп снейфеиуеит,
Аффы ахауае икэазоит.
Даарымашь мшэан, са сгэатеиуеит,
Схэыцрақәа сгәафы еизоит.

Сцәанырра кәанда ахы иахэан,
Сшьа-сда ирталан еимнадоит.
Ишызбоз ашәтыц сапхьа ихырхэан,
Унапши анахь, уажә дубоит.

Са сахь дааиуеит, лыхцәы кьларуа,
Лызкәа иқәуп еикәацхо.
Са сзыргәақуа абла қаруа,
Лара лами исгәацхо.

1963

Алықса Лашәриа

Схәыцуа схала, еиҫа суадаҕ,
Сыстол иаақәысхуеит уа ушәкәы,
Цшәаала снацхьоит схы ларкәы,
Амца нҫалоит еиҫа сгәатцаҕ.

Ашәапыцбап, шәҫатәла иҫычо,
Абҕы иатцәа-цшқа рыкәнылт...
Аапын лахҕых, шәа шәеипылт
Сара сҕапхәа, шәгәыргәо шәыччо.

Ак шсыгхаз уажәы игәастеит.
Иахәа уныкәо адәы уқәым.
Уашәа ссирқәа цсра рықәым,
Уаапын рылан хара иҳаутеит.

Уашәа ссирқәа иҕоуп, инхоит,
Бзанҫы еицакра зқәым, дара
Ашықәсқәа иргәылс ицоит хара.
Уаацни умреи еицуп, ицхоит.

1964

* * *

Уи ауха сгәәкуа апсхыхра сағызшәә,
Уи ауха амзагы азамға качызшәә...
Апсабара гәырғозшәә сара сзы,
Ашьхақәә ахыгылаз ирзашшәә рыңсы.

Сан дысхатәазшәә гәырғала дытәны,
Саҳәшыңәә сыкәша игылазшәә ифышыны.
Сашыңәә хәыңқәә ракәзар итәыгуазшәә абра,
Исхагылан сырзымбозшәә рызхара...

Исхәо сҕамшәо сылацш рафымшәо
сырхыцшылоит,
Лыбла тацшра сзымхо лааигәа сангылоу.
Ашәахәа илхылтцуа цәашьтцас сбылуа
исыншылоит,
Слыдтцны сзымцо ахәыцра рацәа сшыргәылоу.

Арцыс! Шықәсы җажәа зхытцуа ицәанырра,
Амшын цәқәырцеипш игәы атра итыцо
изынкылом.
Аха сара исыманатц, исыманатц сыхдырра,
Ацшзеипш сцәырқьан дымтарс дызгап,
саангылом...

1967

Ашәтқәа лыстар сҭахуп, аха...

Сгәеисбыжъ аныџуеит ухагаъ суадаџ сахьышьтоу,
Схәыцра суада иџнытны исыцәеит еимбгъыжәаан.
Амза цшаауеит жәџанаџ, иарбан изышьто,
џацхәа игылаз ацта цәышқәа иргәылжәаан?

Сыцәа кьалан, схыза цхьаршәтны санышьтало,
Стынчра сыцәнарзуеит, лсахәа сҭацхәа иаагылан.
Сгәыргъа-хәыцуа схала абахча сантало,
Ашәтыц кәцшьқәа ашәа рықәсхәоит иаанкылан.

џацхәа иҭысхуеит, рыцсы тьсхуеит харада,
Ҷазны ибзамхо, саатәоит ашәтқәа сгәыдкылан.
Илыстар сҭахуп, аха азин сывам иарада,
Цшьшьала инықәстәоит лзамџа ацымхәрас
игәыдкылан.

Азин сывам ицәырызгар сқәыцшра сцәанырра,
Цәашьтас сбылуеит, иарбан сара исыхәара.
Сара исылшом сшыкац сшыкоу лырдырра,
Аацын ашәтқәа ирымтәом дшырбаз лызхырхәара.

Зегъ неилымхкәа амреипш дыцхоит, аргама.
Иаартуп лгәатца, лџыза дыкам дышпәишеи.
Лыбла цшзакәа сыцсы сызрылымхуа сырғама,
Уи лзы сгәеисра еипшым амшын цәқәырпашьеи.

Цхызла избалоит хәыцшзак ҳақәлан ҳнеиуашәа,
Нас дсыцәцахуеит дсымбо ацшзеипш дыспыркьаны.

Сгәырҕан сҕыхоит, сгылоит сықәпраан сцарышәа,
Абаҳчахь снейуеит, ашәтқәа рааигәа сцәырҕаны.

Ғапхәа иҕысхуеит, рыцсы тысхуеит харада,
Ғазны ибзымхо саатәоит ашәтқәа сгәйдкылан.
Илыстар сҕахуп, аха азин сывам иарада,
Пшьшьала инықәстқоит лзамға ацымхәрас
игәйдкылан.

1967

Сымға сызнылаз

Аамта ццакуеит, ипыруеит аамта,
Исыңцоит сҕапха шәуск сырбо.
Сықәпоит, ишуеит иацы ааста,
Скалам, смилан иҫоу тзырбо.

Адәхәыпш иқәыз схәыцра амға,
Сацәхәхә иныжыны ҕак снанылт.
Ақәыпшрей аччеи зҕықәыз сзамға,
Ахәыцра, агәтыха, уажә ианшылт.

Сара издыруеит ишыцәгьоу даара,
Сымға тагәтас цәгья сзыншәаз.
Сара издырует саацын хаара,
Шысцыло мышкызны, уажә сзықәшәаз.

Ан қәыпш лқа

(Авариант)

Абахча итагылоу атцлақәа рышәшыраф
Инапқәа еинкьо дыхәмаруеит ақа.
Изыхгахуам дахыччо дахьтәыуо игәашыраф,
Дахьызбо шықәсылагы ихьтцуеит хқа.

Дкахауеит дкәымпылуеит, нас имчқәа еидгалан
Дқагыларц дахықәпоз ашьяцқәа шыаеуп.
Атцарақәа ихашәахәоит абахча рхагалан,
Иа итәала дреигәырған дрыцшәахәарц даеуп.

Лысаби дихзызоит, дылныхәоит лгәаныла,
Лхафы зегь еихаччоит асқамаф дахьтәоу.
Уи ирласны изхарцаз дкаларцаз деинаалан,
Иара уиами ангы ахәыцрақәа дзыртоу.

Ахәыштаара афәпхьатцәка дгаратцан агараф,
Уака ашәақәа изылхәоит игәатцәфы иазнеи.
Макьаназ издыруам ицеипшу ацсабараф,
Макьаназ иссируп, илакәуп идунеи.

...Дырфегых аныкәара ицарцаз дшафызгы,
Абжыгәгәа нархылтцуан иахьеиникьаз инапқәа.
Хатцатцас артәаахәа дыфныхәхәеит данизгы,
Дарфыхеит икыдхаеа иахьлеиуаз ақәа.

Дарфыхеит, апшатлакә атцлақәа ахьытцнажәоз,
Дарфыхеит, усқан имацәысуан идыдуан...
Нас дарпысхап, адгыл даныкәло дацәымшәо,
Са сеипшгы дқағалап Ерцахә амырдуан!

1970

* * *

Мап, сара издыруеит абзиабара закәу,
Иара уи ами исыкәшан спахны сызку.
Иссируп, илакәуп иара аказшьа,
Уаргәыргъоит уартәыуоит нас есымша.

Иутахызар иухаршт, убнал, убрагь,
Зегь дарароуп иуцыршәом, иуцуп еснагь.
Абзиабара – иаша, иеипшу ахага.
Уи заанатцы иалаеит сгәеисра цагъа.

Исыгнархоит исыцнатцоит уи мышкала,
Аха усгъы исныцшуам цъара акала.
Сшьа-сдақәа иртәлеит исамхәазакәа аеза,
Сышмаңыз сышқәыпшыз исхалт маза.

Дарбан уафьтәыџсоу абзиабара змам?
Дарбан уафьтәыџсоу ацәанырра злам?
Абзиабара сгәатца итәшуп, итәшын,
Уи ацәқәырца сшалаз салаҳаит амшын!

1969

Абзиабара азы

Угәахы пнажәо иасуаз анаатә,
Мамзар ишьтытцуаз аурт.
Ацшатлакә атцлақәа арнаартә
Иасузаат, ақәа цәгъа ауртә.

Иара амшынгы атра итамзо,
Ацәқәырца шытытцны иеисуаз.
Амацәыс ашьхақәа ирхамзо,
Адгъыли ажәфани тцысуаз.

Нас убасгъы уаф дырмышәо,
Исоуааит ацынгылақәа шәкы.
Ибдыруаз: сбызнейеит сышзахәо,
Уртқәа сныркылом акы!

1969

* * *

Сқытағы амшқәа схызгон,
Ажәа сзааиуан ихиаала,
Асахбақәа иамаз ацәызгон,
Итысхуан асахба мариала:
Цъара тцлакы скыдиаала,
Изыџуан уақа ажәеинраала.
Ақалақбағ, аф аст, сзынхом.
Амшқәа сымпытцпраауеит, исызхом.
Ишыстаху исызуам аус!
Аха сәақәыршә снейуеит, ус
Цшышьала... Арақа исыхәтоу
Анықастцдалак, нас сгәы итоу
Сқыта ашқа схынхәуеит,
Уа, иаха ашәа схәауеит!

1969

* * *

Блашартәеипш бшәәхәартәеипш
бҕамлацыт уажәада,
Бгәыргәәцәеит, асқамаҕ бааигәа сантәа!..
Җаибамбацыт аумаамта, ихазхәомыт ажәада
Җагәтыха, хҕалароуп җаизааигәан сынтәа.

Җаилызхырц ихашьто җабжьара ихабжьада,
Ихашьталааит җахырымбо цәымзала маза.
Хбахчақәа иртыҕлааит җашәақәа, җабжьада,
Еибаххәап җагәтыха җажәа раза.

Җаицымыт, җаизхәыцуан гәаныла доухала,
Аиашаз җаидыган җаҕан хара...
Иахьатқәҕа җанеикәшәа, анасың ххынхала
Иханахәоит, ақытахь шәцароуп нхара...

Тагалан атцысеипш ишьтхысны иахзааиуеит,
Тацашәак аатыҕроуп саштәҕ убра...
Цынғылас ихамоу цыххаасан җариааиуеит,
Җарнызааит җамҕақәа ххымкьо җара.

Җамала җахыҕказ иазхазааит аиашаз,
Җанбеикәшәо, җанбеинио абас җаңшын...
Сыгәтыха налахәо сналацәажәо җашиашаз,
Абахча җантытын җнавалт амшын.

Амшынғы аеартынчын инышьталт иуархалхан,
Ашьхақәа иаарывтцит амзаг лашо
Иаахакәша аңсабара лахәыххеит ихалалхан,
Сауңшәылгы егылхәомыт лыбла пхашьо...

1969

Доухала ашәа аптцара

Маза сгәакуа срышьтоуп ажәа лыпшаахкәа,
Стынчза сызмышәеит суадаҭ сышьталан.
Ашьыжь аахыс ақәа шауаз ианаахкәа,
Жәәанаҭ апстхәақәа налтцит еишьталан.

Сахьейкәымшәаз цәгъала игәнызгоит игәхьаага,
Избан, саазкәылаз сзыргъежь рымала ?
Ишпастахыз ашәа, ашәа гәыҭкаага,
Уи азын суадаҭы схәыцуеит сымала.

Ашәа! Сгәатца итысхуа зынза ибашоума,
Нас изгарымтцуеи ашәа гарахан?..
Уаха абрака сгылан цъара сцашоума,
Иансзаму сыфдәылтцит саапса-карахан.

Ашәтқәа рбахчаҭ снеины ашәттла скыдиаалан
Сыштәаз, жәеинраалак зымҭи иаалыршан.
Еикәшәоуп ашәа! Амра ашәахәеипш еинраалан,
Иззыскыз былзааигәазтгы ажәәан схалашан!..

1969

* * *

Лыхцэы шэпақәа хылтцәеит ирыцхамшыа,
Сыжэбошь хәа, рбагъцас лгәыпцхәқәа ҫыртит...
Лцәаныррақәа рытцәахра анлылымша,
Лытқы хылтцәеит... луатәақәагь хылтит.

Уафык димбауа дтцәахума?!
Абас сылацш дытцашәоит есены.
Са сгәы иаанагоугь бҭахума: –
Еиғруп хәа сыҕоуп бдәықәзар бәыхтны.

1969

Ашьхақәа ртџеи

Итџәабжъ џнџеит аџната,
Атџеи ибџа ырхәан.
Уи аамџаз агәы иахәан,
Иччеит адгъыл алақта.

Итџәабжъ знымџыз ашьхақәа,
Атџарацәхәа рыхқәа иаарџахт.
Аџша иаман инықәлахт
Аџстхәа, изхыз ахрақәа.

Аџенџыр икылсны ианизнеи
Шъыжътәи амра ашәахәа,
Атџеи ихалеит игәыкуа,
Дықәнарџшырџ адунеи.

Игәата цқъаза, дџыхаза,
Ишьха тәылаџ изхап,
Идгъыл агәеисбыжъ иахап,
Адәы дықәлар дыгәгәаза.

1964

Ашыжь, амра мгылац. Ажѣан тѣцара
Аетѣ кыдуп, рыба еикѣацхо.
Цхѣызба кѣпцшзак аацынтѣ бацха цшзара
Дтысны днеиуеит, лхала ашѣа хѣо.

Уи аназара ачаи иатѳара,
Уаѳа радла ишьѳоуп ицѳѳырпо.
Ихыхуа ихылоит цсаатѳшѳа ачаи ѳатара,
Лнапы ласѳѳа уамашѳа узыршанхо.

Нас зегь зыреҕыхаа, ашыыжь шара,
Амра ихааза игылоит ашеахэа ршы.
Арака ипызшеауа зымч-зылшара
Дьыашьо илзаатгылоит, илзыпшы.

Лааигэа наскъа сгылоуп сумацара,
Ахэыпракэа сгэатца итыхо имцаха.
Ачаи хызхуа сара сыблеикэара
Лара лахыоуп иахьсыхоу, аха...

95

* * *

Гәыкала уизыҕан уфыза,
Аифызара атас наугзон.
Бжеиҳан иқәутцон уа ухыза,
Убри уцсы унаршьон.

Аамта бжъысны, ашықәсқәа цеит.
Иахъа шәфыцъагы
Шәанеипыла ицынтца ҟаган,
Зымҟа акы мхәа, дувсны дцеит.
Иматцоура иауз дарцагъан,
Дшузыҕалаз улала иубеит.

1963

Нева

(Авариант)

Абар дырфегь сгәатца итыхны,
Нева иустоит са салам.
Игәағыны цшышьала смилан шытыхны,
Схәыцуа итышьуеит са скалам.

Ухықәан сгылан Нева азиас,
Уижьтеи аамта кыр антҕы,
Схәыцра уалтны сҕапхәа униас
Узымцеит, сгәатца утоуп уажәгы.

Утынчуп Нева, уныкәоит цшышьаала,
Иарбан уара абас узшьо?
Сышьха зиас с-Дәабгы шыала
Шәеипшым гәыла, нас шәказшьа!

1964

Амшын уанхыла

Жәсахырла узсо амшын уанхыла,
Ирмариазан агәахы уагоит.
Ушьтрақәлан арахь мчыла уандәықәла,
Ацәқәырц ужәлан бғарцахы шәеикәцоит.

Уанамтцгы уахьгыло уара ублала,
Амшын-цәқәырц шуиааиуаз агәра угоит.
Абзиабара убасгы уаналала,
Уцстазаарағ уи алтра цәгьахоит.

1963

Ухьамтцкәан уқәңар...

Ажәа сшашьтаз сгәаҕит, имааит икәпраан,
Сқбаадаҕ ағәата цқьамхеит са сбызшәа.
Сан дҕыхар хәа сшәо суатах ашә цәытцраан,
Абартца снықәлеит ацша хаа сҕаршәшәа.
Арагь сшыгәжәажәоз амза азамҕа гәылтәаан,
Ашьха иҕавтцуеит акасы цшқа ахыршәа.

Хәыцрак самоуп стынчреи сыцәеи рҕьалан,
Хәыцрак самоуп, иарбан мчу сызго?
Ажәа ссирқәа сзықәцо ахауа иалан
Иҕоуп сааигәа, рцәаарак цьа исымбо.
Иухъзеи ахәозшәа амза шәахәа схалан...
Дәабгьы леиуеит итҕынчза абжыы мго.

Дырҕегь иамуит, дырҕегь сара сбаҳчаҕ
Суатах ныжьны иахеипш сааит еита.
Снықәиеит ашьац иатцәа ацслыш амтцаҕ,
Скалам нкаршәны сыцәарц нас схата.
Абар маза цәахәак талеит сгәатцаҕ,
Сәатцдеит, ичча-хәмарит уажә слакта.

Ажәа ссирқәа еснагь сыцсы шәылоуп,
Сгәаҕуа сшәышьтоуп, иҕамлои ацьа сышәмырбар.
Аха шәҕазшьа шәыцсахуам, шәшааиуа мчылоуп,
Машәырны схьацшыр ишәырзуеит шәхабар.
Атакс сара исашәхәо: «Насыц умоуп,
Зегь уаҳиааиуеит ухьамтцкәан уқәңар»

1967

Апоет ицсра

Усзызырфы «уара» акыр иацсоу,
Ауафы, ахьзи ахьымзги рзы ауп дзызшоу.
Исзыгҭауам уажәакәа, уцҭхәа.
Ех! Сауркуа цыушьоит ушьацхәа.
Игәати «Уара» аамтала адунеи зтәу,
Ҷаамтә цәгьамыцәгьарыла иштәу,
Аха уртқәа узгәаҭом, ухы азцом –
Иахьа хуазәк дҭахоит, устцәкьа узцом.
Ахьымзг, ашоура сгәатцә иташуп,
Уаала, абнаҕа аҭәакәа хзыцшуп,
Уаала, нас абас хнықәлап адәы.
Аха заанатц ирзеибаушаз атәы
Здыруаз апша асытәхәа ртцысны,
Асырхәы аҭаанархеит, зынза иҭырпны.
Ацсабара «Ау-уу!» ахгоит цәгьашәа
Иарбан абри аҕара изацәшәа?..
Ускан иадырит апоет дыштәхоз.
Ус, аҭыцьагь иарбан инзырхоз,
Адәагәтәҭ ишнеиз уа иааиҭагылт,
Нак-аак атапанчақәа ааныркылт.
Ускан апоет ҭааитит: – сузыцшуп,
Сыдгьыл уатәымуп, насгьы усасуп,
Ацхьа ахысра умаз, уара иутәыз.
– Мап, хәиҭахысып ҭаамтә ишатәыз.
– Бзиоуп, ххатцоуп ацсра хәцәшәом,
Хәиҭахысып, усгьы улацш сыхшәом!
Апоет ианыҕаитцоз аамтаз шыаҭак,
«Егьы» ацҕара еилеиган, аҭак
ҕаитцоит. Уиакәхеит, апоет дҭахеит..
«Егьы» днықәлан дцеит, игәгьы нимырхеит.

Уи ашытахъ иҕкалеи? Амра җашәеит!
Уи ашытахъ аҗсабара ахы-агәы ахшәеит.
Адгъыл тәыуон, аргама маза,
Ажәҗангы алакҗа лашыҗаза.
Аҗстҗәақәа җхалан илашыҗеит...
Уи аахыс ашықәсқәа җырны иҗеит,
Аха апоет дышҗамхаз усгы ижәбоит,
Иахьагы хадгылаҗ ибжы гоит!

1969

* * *

Снышь хэыч рыщуп сфызцэа рнышькэа,
Амшын цэқэырпа-рхэы цсақьо.
Сааигэа игылоуп сышьха зышкэа,
Рзыхкэа рцэажэабжъ цсыс исхоу.

Адгьыл сызқәу агәеисыбжъ сныруанатц,
Сыжәлар ирыстап сымч сылша.
Суал-цәгъа сыжәәа ишықәу здыруанатц
Шәзырызгар...исышәта нас адышъа.

1964

Избан абас бызсыхэацшуа?

(Ад. Алла ибызкуп)

Цэажэарыла ауаа рахь зхы зырзымго,
Рацхьаза бара боума сызбаз.
Бара быблақәа ирхәо сзеилмырго
Лымкаала бызсыхэацшуазеи абас?..

Бзеирас исныббозеи, ба бгәы сахәоу,
Мамзар быбла гәйтбаакәа быржьоу?
Цьара дгьылкахьынтәи саазшәа икәахоу,
Са бызсыхэацшуазеи, нцәахәтцас сыбшьоу?

Аха, аеыцныхәа снаҗоит быцшышьа,
Ацагъара аныббоит са слакта.
Аха, уи акәым бара бызхэацшыша
Еихарак бахэацшыроуп сгәата...

Актиортцас схымҗацгашьа шыбтахым,
Уи сзымдыруа адәы сықәума абас?
Зегь рыла исныцшуеит хәарада итцәахым,
Ус ацсабара иснаҗеит кәзшьас.

Сара сеицш ацсабараҗ игәыразу,
Сара сеицш ихалалу дҗамлац.
Аха дагьыкам са сеицш иласу,
Сеилызкааша макъана дмизац.

Аха уафы ишимбац ала бсызфәлымхәахар,
Цааимбартцас издыруеит, – бгәатца сыштәшәо.
Сара гәыкала истахуп сыбфьзахар,
Аха хәеилибамкаар хәоуп сзыцәшәо.

1971

Бабакоу?

Адэы сакараф бышыта сцэызит
Сзықәшәаз арбан цәгъа мышьтоу?..
Атдыхәтәан ацшзеипш зынза бызит,
Уажәгъы снымха са сзышьтоу!

Сымшқәа схызгоит сгәафы ишалоу,
Соупшәыл иарбан бгәы сызнхаз?
Сыпхыз балоуп ацәа сшалоу,
Бсахьоуп маза са исзынхаз.

Ускан бказшьа шахны имааикәа:
Бхала исабхәеит ба ибыцраз...
Ашьтахь ибдырт, сара сааигәа
Шака бгәыгра гәкы мцураз.

Усгъы ибдыруан сгәеисра шцагъаз,
Аха имзакәан бфы иабырхәеит.
Иара убаскан шака схагаз!
Бгәы зыртынчша жәак сымхәеит.

Убри азакәхап, бнацхаит бқьышәкәа,
Ацшзеипш бсыдкәан бцеит, бцазеит.
Мышкы мфамсит сгәырфәа снымцшкәа,
Нас бабакоу? Са сканзеит!

1969

* * *

Ауаа цэтэалоуп амра реатан,
Цьоукы амшынае изсоит.
Сара ускан хэыцрак сеатан,
Ажэеинраала сызбоит.

Аха сѡагылеит,
Сынца қбаадқѡа цызжѡап хѡа,
Убриакара сгѡы цжѡоит.
Цхѡызба цшзак сшыкоу убоушь хѡа,
Сѡапхѡа дгыланы дѡырбоит.

1969

* * *

(Авариант)

Избоит бхаҕы ибныцшу сацхъа,
Бара исыбтои, исымои вбас,
Изысымхэои нас бара бҕацхъа:
– Аказшьа быман бзыцшзои абас?..

Слымха итасуеит баргъы исабхэо:
«Ухэыцуеит, утынчуп уцагьоуп нас» –
Акэзааит, аха са сызҕабхэо
Жаада! Избан? Изыбуеи цас!

1969

Абахә ꞑацшь

(Алегѣнда)

Ашыꞑәсꞑәә неиуан ꞑсаатәшәә еишьталан,
Игылан абахә атоурых ишатәыз.
Изыꞑамлеит ауафы ихшыꞑ италан,
Изымдырит, абри абахә закәтәыз:

Ажәытәаахыс аꞑарда еиꞑәатцәә азхымхәә,
Абахә маза ахәыцра иашьхьаз,
Иахьгылаз ахата аꞑахәы азымхәә,
Азәгы изеилымкааит иара зꞑацшьхаз.

Сасрыꞑәә иашьцәә ишьапы анꝼыртцәә,
Дкаҳаит тꝼлакеиꝼш абахә амтꝼан.
Иарзысеит ишьала иара иахытцәә,
Ашьтахь иꝼкалеит иара шьантꝼан.

Ишьантцахеит ишәыгәза, ишьала итꝼаамхеи,
Ухатꝼоуп хахәык узамꝼеыр, иузацәгар.
Ибꝼартꝼаз ахахә иашьцәә изырмаахеи,
Еиꝼгымзи усꝼкан рызегь агар...

Ианубоит ажәфан хара ашәаꝼшьеиꝼш,
Лакәтꝼас ауафы ишьа иахшаназ.
Иꝼаꝼцшьыран ꝼасꝼкьа игылоуп ахраꝼцшь
Игылоуп, атоурых иалтꝼны, ишьанан.

1969

* * *

Утынчын, уныкәон ухала есымша,
Уара иацы уанызба иңьасшьеит указшьа:
Угәы алакоуп, ухы алакоуп, иухәоит алаф,
Мшәан ус амдыруеи ианыкоутца уқаф!

1969

* * *

Издырит бансыхэацш исатэамшьо,
Ацагъара тэыс сшамоу уажэыгъ.
Багъдэықәуп былацш-хаа сафымшэо,
Уи гәастом, сцәаныррақәа ажәит...

Сара сгәы ахьбызкыдым исхароузеи,
Нас ҳахъеикәшэо сҕацхъа бҕырбоит.
Убасқан ажәала исықәнагоу бхәароузеи,
Аха ҕыбтуам. Сахьцагъоу бгәырҕоит.

1969

* * *

...Уажәшьта сара ибасхәара абрака
егьсыздыруам,
Шьтарнахыс ашәа бзысхәартәеипш
исымам алша!
Җаицәыхьшәашәан җахьеицәызуа са
сагьаруазыруам,
Нас, бхаҗгы иаабымган сбызхәыцуа
сбызгәырҗо җыша...

Ба быжәҗа скин, уажә бынсыжьюеит,
уи азы агьсхарам,
Бгәи быхшыҗи штацәыз еипш, адәа
хьгы бхы ансбырба.
Аха...аамта ныбымхын, аамта егьцарам.
Иблахьынтоу беақәыршәа,
ацсабараҗ беырба...

1968

* * *

Ибыдысныхәлоит хазталаз ашықәс ғыцаз,
Бышқәыцшу бшыцшзоу дырәегь ибзырбаз.
Ацстазаара, агәалақазаара еснагь ибыцыз,
Нас быччозааит, бшәахәозааит иара убас!

1970

* * *

Абахчае аскам сыкәтәоуп ашәткәа сыкәыршан,
Аетдә акәша икылкаан амзагь схалашо.
Уаха атынчра еилазго апырцәкәа афькәыршан
Арѡаш лбааеѡит ахахә дукәа ирыкәхәашо.

Уаха убасеипш ажәѡан тәцоуп гьамала,
Апстхәа цәышкәа ихытдыз, инеиуеит иавалан.
Абан иубоит, цслышк гылоуп амала,
Итәыуо цьысшьоит, амахә
пшқақәа шытацалан.

Ишыказ икоуп, маза ахәыцра иаѡушәа,
Игылоуп пшышьала иара азхыкә иацәымшәо.
Ахаангь хара иахѡызан гәыла хәипшушәа
Абас акәстѡит, уажәы сылацш ахәахымшәо.

Аброуп ѡыцәа аиѡызцәа амтцан хәхьеикәшәаз,
Абра хцәажәон, иаргы гылан изырѡуашәа.
Ахцәы бырфын хәкәцсон, апша иѡнаршәоз,
Хгәала анаххәоз иаабон иаргы гызуашәа.

Сѡыза! Амѡа хара дыкәлон, данынаскъазгоз,
Дгылан, инапкәа изара иазнаган.
Акы затәыкоуп иара гәгәала деилазгоз,
Саргы дыспыртцуан, уи акәын дызмаз дырхаган.

Амѡа дыкәлеит жәацы, ихәашьа изызыхымгоз,
Ишьха зыхькәеи, изгәакьоу и-Нанеи гәхьааигон,
Маза драцәажәон гәыла, сара данызымбоз.
Имѡа дыкәыстѡит жәацы, цәка дылбааган.

Ихафсыз март азын, аапын анцәыртц игәыргъахәха,
И-Нана лахәшъа дылзааит уажәы исфызаха.
Иуафышъа бзиа сгәапхеит, дыкан дхәыцраха.
Хказшъа шцеикәшәеи, ҳагәкәа рцацха шцәыргахаз.

Хымыз рыла сара исеихәеит ихтыскәа,
Ихәычреи икәыпшреи, акәаца-ғапеи дызныскәоз.
Баша мышкгы зцомызт сгәахы иамыскәа,
Иажәа рхәыцган иихәоз, игәгы ианихькәоз.

Цәгъаза ицъасшъаз фыцъа ҳахтыскәа ишцеипшхеи,
Иара дзыкәшәаз ами саргы иансымшхаз.
Иара уажәтәигы налан ускангъ иахцеипшхеи,
Абар ҳагәкәа зрыжәхеит абриоуп иахкәашъхаз.

Аха са исыздыруам пхәатәи слахьынтца.
Цәгъала срыцәцеит сызмаз ацакъ сызхыкәтцан,
Ускан исыцәцаз, имгъо ахәра насынтца,
Уажәы еита исызцәыркъан срымоуп слапшыкәтцан.

Иахъагъ сааиуеит рылапш ҳарамкәа сыцхауа,
Пыхъагъ сааиуан хахәтцас дара шсыкәхауаз.
Сара сеипшын уафы имбо имахауа
Абна еикәараф цсатцлак маза изызхауаз.

Алапш-рацәа ҳарамкәа, убарт рыблала
Ирбон азоуп бафхатәра ғыцк шсылалоз.
Иахъагъ иашьтоуп маза сара исытцалан
Сымфа сыкәкьарц, пыхъагъ убасоуп ишашьталоз.

Сфыза, иара убасоуп уаргы ушыкалаз,
Сара сеипшуп уажәгы уқәцо уагышыкоу.
Убри азоуп угәакъан сара узысыкалаз,
Хаипшын даара, хаипшуп абас ҳахьыкоу.

Сослан, сфыза иаша! Зегъы ҳариааиуа,
Амчқәа ҳартейт ҳашьха зышқәа иаҳзааигәоу.
Аха усгъы ҳара пшышьала ҳнаиааиуа
Адәы ҳақәым, ҳагәтакы тынчза инаагоу.

Шәара аҳарамқәа! Шәара шәәапхьа ҳаттамхейт,
Шәызәу ацәгъа-хәыцра башоуп иазшәырха.
Шәара убри шәшафыз хзрыжәхейт, ххатцахейт,
Ҳара ыцъа шәапхьа ҳагъгылт ҳахраха.

1967

Анжела бахь

Сбызхэыцуеит, быгэхьаазгоит, бабакоу?
Быблақәа схырхит зынзас!
Еснагь са сгәатца бызлатаз,
Быказшьа быцсахмашь бызлакоу?
Ибдырша бымдырхьаз бышғазгы.
Банызбаз иагьбасхәеит уажәраанза,
Ахааназ бихаштуам бызбаз.
Быцшзара хәаа амазам,
Доухала бысзаанхеит сыцсаанза.
Сырцәымшәа ахрақәа сшырғазгы,
Иансыжәлоз ацстхәақәа ацшанаатә,
Сцынгылақәа сыриааиртә сказтаз,
Бпатрет ауп, иадыбтаз сгәышпы.
Сагьнеиуеит ацшатлакә самырнаартә,
Иарами сзырцхозгы ианцаауа.
Исзыбџит бахьыкоу ишихьтоуггы,
Иаркны быџнатәоуп быџнхышәқәа.
Бааигәа стәазар исыгәзрын бқышәқәа.
Издыруеит ба бгәатца сыштоуггы,
Са сзыхәан ахәыцра шыбтаауа...

1970

* * *

Лымацара,
амрацара
 лышьтацеиуа,
 уа дахънеиуа,
 са дызбоит.

Тыпха зара
Лашта цшзара
 Дталеит цшьшьала,
 Лыхцэы хиаала,
 Ла дёырбоит.

Ашәа хаара,
Лашәа тбаара,
 Сгәатца ишталаз,
 Хәыцрак сшалаз,
 ех дсыцәцеит!

Ацсабара,
абзиабара,
 лашәа иацын,
 мазак дтазын,
 ла илымхәеит.

Изыурызеи,
исхәарызеи,
 хаикәшәеит җацхәа,
 аха лҗацхәа

жәак сымхәеит.
Исыхәарызеи,
исыталазеи,
лбара сзымхазт,
жәакгы сзымхәазт,
ус сынхеит.

Аха атдыхәтәан,
сееиқәа сақәтәан,
ацшзеицш сцәырқьан,
бымцарс бсыман
са бызгап!

1967

* * *

Амра нзаалеит кәиццас иҫыцәан,
Ажәәан ашәапшь ахьнашьын.
Ускан аетцә тынчза ицәан,
Нас амзагь гыларц ицшын...

Сәәпхьа иаанҫаст иуарҳал иатцәаны,
Згәеисра иакәытдыз амшын.
Аха, усқан мцала сеиөтцәаны
Сагартә са сгәатца бҫашын...

1964

* * *

Шәкәыѳроуп узѳу унымха еснагъ ушзахәо,
Шәкәыѳроуп узѳу утәазар зынзакс иутахым.
Икоуп абра сара сгәеилаш узрахәоу,
Уѳыза бзиоуп, уиашоуп уаха назтахым.

Зынза ибзиоуп уара удунеи хәацшышьа,
Удунеи хәацшра еитцытца уамашәа ицъашьатәуп.
Ацәашьеипш ибылуа уара угәы амца еилашышьа,
Ишызбо уцәахәа уажәы зегъы ирыцшьтәуп.

Гәатца итътца уашәа-хаакәа цәырумгац,
Дара акәалац итоу акеипш итәахуп.
Цьоукы-цьоук уреипшны уашәа зырумгац,
Арахь маза гәыла иурто урынцәахәуп...

Хаицуп хѳыцъагъ хаицуп, хгәыргъоит хәхьеипшу,
Аха хәкәцап итцегъ, мамзар хәркәахап.
Хәцстазараѳ акоуп хара иахдеипшу,
Хашәа ѳыцкәа цәырган хцәаѳа иахаргап.

1967

Скъала итцпрааз сашәа

Сцәахәа цәажәоит бызшәа цкъала,
Уажәшьта сацхьап нас сзыцшуи.
Сашәа инытцпрааит сара скъала,
Лара илызкны сгәы итәшуи:

Ахәыцра сысны сықәтәоуп скәахьча,
Абрантә бфызцәарә са бызбоит.
Жәәангәы тәцараә дызну ахьча
Амза, сфызә ак снарбоит.

Схала сыкоуп, стынчра цхарсны,
Исыкәша самоуп мчык сышьтхәа.
Бара исцәыбгеит сгәы тынч мцарсны,
Исыхәшәуи исыхәои, нас ихәа?!

Бфызцәа брылоуп бгәыцшқа шытытцны,
Бызқәаә быхцәы-хы хьгәео,
Гәыла сбыхәоит, бфызцәа брылтцны,
Сышқа бәааха нас быччо...

– Уааигәа ҳакоуп, шәоума иухәо,
Дарбан уара уи зызку?
Гәыцфык аафналт, жәакгы сзымхәо
Сәагылт. Дрылам са сызку.

– Дырфегь уацхьей абгьыц иуку,
Алаф сылхуа нас ихәмарт.
– Шәара интәаша шәзырфәуан акәу?!
Рацхәа сыччо ус смақарт.

Абаапс шэсыцхраа, стəыхəра ғашəхəа,
Абрахь ашьхахь смаар акəын.
Шəфызалғ шəнеины убасты лашəхəа,
«Ашəа ззихəаз ба бзакəын».

1967

Ашықәс ҕыц аламталаз

Сҕапхҕа ишьтытцыз ашьха-зышқәа инарҕыҕит,
Сҕамчы гәгәала сееикәа иақәшәаз апҕаца
Сасра сшыртааз рдырын ажәлар еигәныҕит,
Адәыпшза цәырхәны сагәрагь саахеит ирҕаца.

Сгәыццак сыхоит ажәлар рышка снагара,
Сҕеышкыл сангыл атәылагь сылапш аахсырҕоит.
Иара абракагь Нартаа ргәамчқәа, рпагьара
Сыман, ажәлар еизаз рҕапхҕа сааеыжәҕоит.

– Мшыбзиа! – Апсшәа расхәеит ажәлар исызҕыцу,
Даргьы ирхәо рҕамшәо исыкәшеит сҕыашьаны.
Дызбоит, Гәында илеипшу цхәызбак дахьрыцу,
Сааигәа дмааикәа наскьа даагылт дыпхашьаны.

Абри илеипшу дсымбац дгьылкаҕе шамаха,
Лыбла пшзақәа цәажәоит сышка лабҕаба.
Аамта шсымам гәастан, сыбжыы гәыргьаха
ҕаастит абас: – ҕааны бзиала ҳаибарба!

Ахьышәтхәа сынҕеыжәылт, ажәлар
цкьатцәкьа срымбацкәа
– Бзиала! – дырҕегь сыбжыы ахыҕит адгьыл Марс.
Аха баша сгьежьру, уаха сымхәыцкәа,
Рыцхәызба даашьтцаан сҕаасхеит, ажәларгь
рыгәкәагь мтарс...

Сҕырца-кәашо апхәызба дсыман санаақәлоз,
Сцәырхан саапшит. Сҕагылан сеилкьаза.
Суада сдәылтцны сыҕны абартца саннықәлоз,
Сзырҕын: х-Апсны иахыҕеуеит ҳапхьарца.

* * *

Ах, сабаказ, сабаказ уажөраанза!
Бзакәыз сымбо анышә сықәыжъны
 стәахызма.
Бгәыпшқа пыжәжәо сәытхәа сышқааи
 абранза,
Бгәатца сыштәз сара сбывсуан, быстахызма...

Бара бгәакуан, сара сбывсуан сәырцагъан,
Еснагъ сбывсуан, спынтца сәахан, суафдуушәа.
Маза-аргама бастон ацша базнаган,
Бызбар сқышә бықәстцон харак быдушәа.

Уажәшьта быздырит, исхәом ажәа еижъарак,
Абра сқыаадаф ихыдоу ажәак анылом.
Биаша-жәақәа пыстцәон сгәакуа ариабжъарак,
Биаша-жәақәа уажәыгъ сартәом саргылом.

Уажәы исхәо бара бзыхәан агъаламыз,
Ускан бара бфызахара са исырцсыгеуан.
Аха маза бымца-шоура саламыз,
Быбла-цшзақәа рыла сгәамца сырқычуан.

Урт зегъ сакәытцт, бара бәапхъа исуалыз,
Бара бәапхъа уажәшьта исуалыз ахарцъара.
Аха быбзиабара ацәкәырца салаз,
Усгы са сгәы бныжъны изымцеит еацъара.

1967

* * *

Сымѡа сықәуп сара цәгъала,
Сымѡа сықәуп хәыцрашәк сшалоу.
Убарт схәыцрашәк маза исхала,
Схахәы дыршлоит, сгәатца ишалоу.

Сара исыцшаз ахәыцра спыркъан,
Схахәы здыршлойи сқәыцшра шыкоу?
Сара сусқәа убасейцш крыкан
Акәу, мамзар усда сныкәоу?

Сара исхәыцуа парам, малым,
Сгәатца итамшәо пхызкгы салам.
Сара исзыбжьом искыз «с-Алым»
Хшеицу хагәкәа уаха налам.

Цәгъала сгәакуеит, анапы снаѡом,
Сыгәгы шцацжәои исмоуа хгарта!
Ихьахәратә еипштәкьа псыхәак сзәѡом,
Иара мбжyakәа исымам царта.

Аха агәыгра сымоуп имцсуа,
Агәыгра шсымоу сгәатца итысуеит.
Иагъа ицәгъазаргь схьатцуам смьтрысуа,
Арахь сқәыцшрейи сымшқәеи мѡасуеит...

Сымѡа сықәуп сара цәгъала,
Сымѡа сықәуп хәыцрашәк сшалоу,
Убарт схәыцрашәк маза исхала,
Схахәы дыршлоит, сгәатца ишалоу...

1967

Ихьшәашәаз агәы

Аччеи-хәмарреи лахәых ҫныҫуан
игәыргьахәха,
Лахьеиқәроуп уаха иҫноу аҫната.
Атаацәеи, агәылеи, азлеи еилоуп ирыцҫахәха,
Ачымазҫ дгәақуа дылоуп ицәарта.

Акыр шықәса ихьтцны ицәарта дахьылоу,
Измырцәо амца шоура далашәеит.
Ихьтыс рацәа, ихәыцра жәпақәа дахьрылоу,
Дышгәақуагь иарцыс-хтысқәа игәалашәоит:

Иабцъар шытыхны ашамтаз «Къараз» далан,
Ахақәитраз ишья азкеитәон, деибашьуан.
Ашьтахь, ҳаға иааиуаз хтәыла далалан,
Дырҫагылан гәгәала ршьажәқәа каиршуан.

Игәашьямх гәгәазан, дныкәон, дкәашон
дышьтхысаан,
Данычкәыназ иееиқәа иақәгон апқаца...
Абар уажәы ихәыцра жәпақәа еимбгьыжәаан,
Ачымазҫ аарла дахәеит ипхъарца.

Ахра ашәа лахәых ҫнаҫит икказа,
Ихьяархарштган иара уажәы ауп даназхәыц.
Аха дырҫегь ауада ныкалт иууаза,
Иҫнытцәаан адыххәа иптәеит арахәыц.

Итәаа-тәаауа ашта инықәлеит, инапала
Ииазааз ила, апша иархьтакыз.
Иееиқәа акәзар, имаз аетра иҫнагала,
Икьыркьырит, ишьамхыст уатцәка иахьтакыз.

Итаацѳа уажѳоуп рыба ианаба ицсымѳаз,
Агѳырѳацѳгѳа рѳацѳѳа иаагылт хѳдацѳахѳы.
«Уажѳшьѳа шыѳказ» – ихѳазшьѳа дыцсит
ашамѳаз,
Игѳыѳѳаган анаатѳ цѳыуоит адѳахѳы...

1967

Ҳаинбраалеит

Дырѳегъ х̣камлеит ҳара ҳҳала ҳаизыуаан,
Дырѳегъ сгәакуеит суадаѳ сيارта саниала.
Схәыцра неиуеит кәаѳеи-ѳаѳеи ирхууаан,
Ажәа сашьтоуп, анапы снатом мариала.

Анапы снатом, ацәаара сцәызуеит саргәжәажәоит,
Кәицны угәатца иташәаз зхәартои ихьшәашәар.
Ҷаскьа ашьхаѳ арѳаш шцәажәац ицәажәоит,
Ажәа сызнымхои сиетцә абла нташәашәар.

Убасеипш сара истаху сара исыниашаз,
Сара истаху ажәа сыцәцеит ибналан.
Хәычтас са сгәы цнажәо с̣калоит аиашаз,
Аха бара бцәыртцны схәыцра балалан.

Хәашьа сзатом сгәырғеит ҳҳала ҳшеинбраалаз,
Абар, ажәа цәахқәа сзаауеит ихиаалан.
Ажәѳан ашәацшь кыдтцо амра шынзаалаз,
Адәахьы сдәылтцит сажәеи ацәахәеи еинраалан.

1967

* * *

Акѣтагъ нцѣутцар амра иазып минуткала,
Ашоура сзымчхазт сааин азхыкѣ сыхыкѣтѣалоуп.
Снаѣсшѣа ахѣыгцкѣа азмыжъ иазцоит инзаатѣила,
Бжаѣык акѣараш хырѣо амра ицѣтѣалоуп.

Ахахѣ ссақѣа аѣаѣ иамхны икадыршѣоит,
Хлантцы итѣлоит асаба шкѣакѣа рылдыршѣшѣо.
Абар, абар схѣыгцра асахъа сгѣаладыршѣоит,
Аѣаѣ харақ ахъынтѣ иѣо, иацѣымшѣо.

Абнака акѣын сыѣоит шысхѣоз сахъалыѣрыз,
Азмыжъ сзаахалт гѣгѣала аѣаѣ сыкѣтѣѣраан.
Иара убрака ахахѣ кѣымпыл исыцкыдырѣыз
Сшьамхы иақѣшѣеит сзаархт икылчаа,
ихиатѣѣааны...

Схѣыгцра ашықѣсқѣа рсахъа сзааиуан
иласкѣантраха
Ахѣыцра жѣпақѣа срылан кыраамѣа срылахан,
Аха еибгъызжѣааит ахѣыг ссирқѣа срызгѣыргъаха
Рышка снейрц сѣагылт сыѣсы рылахан.

1967

* * *

Скалам ныкѣтѣдан, ашыац сныкѣиет сшеилахаз,
Иашан иахъа саацса карахан.
Бара сымра, бызхѣыцра сзалымтѣуа сшалахаз,
Мчыла сыцѣеит, адгъыл гѣыраз сызгарахан.

Анцѣа сишеит абри сара схѣыцраха,
Сыгѣгы мпжѣатѣкѣо уахык иадымзар сзыцѣахѣоу.
Минутк мтѣыцкѣан саацшит, сѣатѣкѣеит
сгѣырѣгахѣа,
Уажѣтѣи сыцхыз, иреипшым бара бзы избахѣоу.

Амза ахаѣы гѣырѣган ацѣхъкѣа ахѣацсаѣкѣыз,
Хара хѣацшуан лбааѣа ххыкѣгыл аѣаѣа.
Хлымѣа итѣасуан арѣаш ашѣа ахѣтнаѣкѣоз,
Хгѣеилаш мѣаѣа еисуан, еисуан аѣсаѣа.

Хара иаабеит ѣ-етѣѣак ажѣѣан иатѣалан,
Маза ишааиуаз иааидылт амѣа рхыддыла.
Арахѣ мчыла иахкын хгѣатра итѣацалан,
Аха хгѣыкра хѣааины хѣышѣѣѣа анеиддыла.

Быѣсыѣ ѣхара, бѣышѣѣѣа срыблын уамала,
Саацшит, абар уажѣы аиаша збазаарын,
Снаѣсшѣа ашѣтыѣ ѣыхны бара быхѣзала,
Маза игѣыдкыл сѣышѣѣѣа ирыкѣѣтан
сыцѣазаарын.

1967

* * *

Скъафқәа шы́каз цшышьала абаҳча сынталан,
Сышнеиуаз сшанхан аңышьа сакны саатгылеит.
Ашәттла ашьапы лыхъзи лыжәлеи ианхалан
И́каз цәымзас икны сылацш надхалеит.

«Абри ашәттла ашьапы ахаан ианымтца,
Быхъзи быжәлеи сара сгәатцеипш ианыстцит.
Сара икәнысшьом ашықәс рацәа ахъахытца.
Аха быхъз наган иара уа ианыстцит».

Слымҳа итасуеит уажә, усқантәи сцәажәара,
Баша сцәажәон, аха схата сжъазаарын.
Шака гәырәа схызгеи, шака гәжәажәара,
Сара бзантцы исымбо ҟ-цәак лхазаарын.

Ускан сгәатца дтацшноуп дышсывс, ләырцагъан
Дышцаз. Лымәа данылт «.....» иазнагоу.
Издырт ашьтахъ лара дызмаз дырхаган.
Самжәеи сқәыцшра сцәанырра, иахъа исызхәыцгоу.

Усгъы имкыкәа сгәахгъы цымжәо хәызбала
Ианысхт лыхъзи лыжәлеи ашәттла ианхалаз.
Ҝацхъа ахәраз ашәттла мцсышеи гәырәала.
Сара стытцит схәыцуа, абаҳча сызталаз.

1966

Шьхатэылан аныкэара

Сныкэоит схала, сныкэоит хэыцрашэк сыкэыршан,
Ашьхеи аёаёеи сырёыс, акырцх сықэхэашо.
Арѡаш трыскэа лбааччоит ршэахкэа рёыкэыршан,
Цака итажбу ахахэ дукэа ирықэхэашо.

Снеиуеит гэгэала, снеиуеит сара исацгылоу,
Анаатэ-кырцхкэа еимыркёо срақэпоит гэышпыла.
Снеиуеит, сгэахэтэы рёыргэгэаноуп маза
сшыргэылоу,
Ашьха цаскэа ибаапсноуп сара, сара ишыспыло.

Иацы сыкан, жёацгы, абра шьхатэылан,
Исфарц акэзам сара ахауа гэыртёыла.
Ѳаскыа игылоу Ерцахэ сыла ишьханпсылан
Изакэытэ маза жёабжбуи иахэо гёаныла?

Арака исархэоит ашьха-зышкэа ргёалакэа,
Дара рыхтыскэа, рыгёкэа ицёымгны иалакэаз.
Арака ицёажэоит ахахэ дукэа рыбақкэа,
Ажэытэ аахыс Апсны азыхэан иақёлақэаз.

Арака ицёажэоит ахахэ-шьантца блахкыга,
Абра Апсны иамаз амца еибаркыгас.
Насгы ашьантца иамхёеи сыхшыѡ иазкылга,
Ажэытэ иара шрымаз нтцагас, напѡыгас.

Ѳацхыа сышнеиуаз есымша шыаёак снышьтыца,
Ацгы аацёажэан иахёеит иара иахтысхёу.
Ашэтцлагь агэатца итыѡит иамаз агётыха,
Апсуа, апсуа нбанкэа зныртцаз, итырқахёу.

Ғапхға сғынасхеит схәйцуа пшышьала сымала,
Ихытцны инеиуеит апстхға-цәышьқға сывалан.
Ашыжь сығны ашәхымс схымтцит рымала,
Ғада, сгәйццак-мычқға снаргоит исытцалан.

Слымҳа итасуеит Нартаа рашәа ирхылкьоу,
Сышьха-тәылан дшықәыц дықәуп Сасрыкға.
Зегы ртоурых дуззоуп избо сахьныкәоу,
Зегы исархәоит ртоурых-маза мтәахыкәа.

Аброуп сахьиз, сышьха-тәылан салшан,
Абра саазеит амра шәахәа схалашо.
Сраазеит сышьха-зышқға рнапқға сыкәыршан,
Абар, уажәы истцоит дара ирыказшьо.

Сгәамчқға рыпхзы исылсхуа кәтәом башаза,
Арахь сымға-храқға нтәашьа рымазам.
Сара итызгоит сышьха тәылан амаза,
Исархәо ртоурых-жәабжьқға тыхәаптәара
рымазам.

Ажәтцыс

Ашъац канза сықәиан схәыцуа сгәаныла,
Сырзыпшуан ацстхәа цәышқәа ажәфәан иаахылаз.
Пшьшьала инеиуан амра азамфәа ианыла,
Алахь еикәылт амра, ацстхәа шаанчылаз.

Адгьыл хьшәашәа сықәиан сзадымтцуа сынкылан,
Хәыцра хәғқәак срыман сыбла иаахгылаз...
Ацстхәа ргәытдәч цсаатәқәак шнеиуаз рееидкылан,
Сылапш рықәшәеит, сытрыст, сфәтцкәан сшаагылаз

Слымхә итәсит ашәа, ашәа гәығәаган,
Абартдахь снапшит, сыжәтцыс
гәыпшқә исзааигәоу
Ашәа ахәон ацамтаз, афнра игәхьааган,
Ашәа шпәхәоз мамзар, снейт азааигәа.

Сганахь схәапшит ажәтцыс сылапш ахызган,
Зынза ифәежхәеит хбахча цшзара игәытгагаз.
Сеита фхәапшзар сыжәтцыс сылапш азнаган,
Ихапыруан ихагьежьюан атра изызгагаз.

Агәыкреи агәыпжәеи, ажәтцыс агәатдән ианыруа,
Хәфни хгәареи иакәшо краамта ипырцыруан.
Ишьтыпрааит, изаааз афнра иадыруа
Иныжьны иахьцоз амфәан ихәапшуа ичырцыруан.

1967

* * *

Шыжытэи ашара лахёых адёи ианықәло,
Аетдә рыбла антыпхо ажәван иадхалан.
Убыскан сгылан сыфны абартца санықәло,
Схәыцуеит, абант аетдә сылапш рыдхалан.

Маза ибылуа иқәыпшу сыматдә рылашәан
Цъара избозар краамта сырзыпшуеит сеазышәо.
Аха исзалымхкәа, агәашә алыкә ныларшәан,
Ешар ашта стытцуеит сылапш нархыршәо.

Иахъа убасгъы сашта стытцит ашамтаз,
Дырфегъ азәгъы игәеимтеит сара схырхарта.
Стыпдә сышнеиз, сгәыццак цсшьартак
шыснамтаз,
Сус сналагеит, цъара икамто цсеивгарта.

Сахъчоит еита ахра харак сахагылан,
Амтдан ацакъ цыскоит сқыгеи сжъахәалеи.
Шыжыла ишгылац амра цшышьала ифагылан
Сарпхоит сгәйдкыл аццхыи ашәахәалеи.

Абака хәычы кастарц ахра иалапыскеит,
Хара инафуюеит сқыгеи сжъахәеи ирхылкьо.
Ахахә ытқәа сқыга иамцёны иапсақьоит,
Са сарццакуеит сымчқәа фбаны исызцәырқьо...

Фацхъа ирфёицны снапқәа азагъа рытцалан,
Амра шынзаалаз сыфны абартца саатцалоит.
Заанатц исхәоит: сара схазы сцәйтцалан
Исыхәо сшафым, уи азы сгәыргъан сәатццалоит.

Пхъаказ сқәыцшреи сгәамчреи нато садхалоит,
Имариошь угәыхәтәы наугзарц, адгъыл иақәлахо? –
Абар уажәы схәыцуа сылацш кыдхалоит,
Жәфәнгәы икыдлаз аетцә сыцсы рылахо.

Дырфегъ избом ажәфән аштә кыдыргған
Сеимдеит, аха агәыгра сымоуп сахъашьто.
Мышкызны алақтә снарбашт, сиатцә сеигәыргған,
Абақа наган хамтас сыжәлар ианрысто.

1967

Ажәеипшыаа ртыңха

Сабцъар сытдарс саагылт, ахра ҳарак сышхалоз,
Цақа, бахәи цақъареи сырҕыс сышхалаз мариалоуп.
Убыскан анакә иалтңны шәахәа лашак шысхалаз
Санхьахә, сганаҕ пхәызбак ахътәы
уархал даниалоуп.

Сгәатра итыцо лааигәа снейны саагылоит,
Лара дыцәан лыхцәы шәпақәа лгәышпы икәхәалан.
Сылапш лыхмырцо сшыпшуаз, ачча лзамоа
иаанылоит,
Лшыабста нейны лылахь инагәзы,
пшышьала илыдхәалан.

Апсык лара лышқа ашыапқәа сызнамго изкыда?
Уаха сзымычхазт снапқәа рыла ахауа аалныздоит.
Дарбан рпызбоу дызтәу, ахаангь лылахь ианыда?
Сгылан сышхәыцуаз луархал дфалцан
блала сааимылдоит.

Сара сгылан стыцаҕ, сгылан сылапш лыхмыршәа,
Ак самхәакәа сшыпшуа дықәпраан дцап хәа
сацәымшәо.

Схата сцәажәарц стахуп, лара лҕапхьа сҕазышәа,
Аха иауам, иауртә ҳагәқәа ахаангьы еилымшәо.

– Икоуп уара уааигәа арашь бзиақ, –
даацәажәеит, –
Убри бжъаны усышьтал сыпшаа сара сахьыкоу...
– Баангыл! Сыхәхәеит, саапшит дсымбеит,
пхызын, саагәжәажәеит,
Абрантә слымха цнахуан арфаш абжыы иахылкьоз.

Иашан усқан испшааит арашь, абар ҳайдхалан
Ахы снаџом, ицџџоуп акыр бжъара садхалоит.
Исымбжъар калом, ххала ас адџы ҳацџхалан,
Исыбжъар, ахы снаџар, ажџеипшьаа ртыпџа
слышьталоит.

1967

* * *

Салам бымоуп дырѡагъ сара сыхъзала,
Салам бымоуп, сѡыза ашѡа зызхѡатѡу.
Ихаѡсыз аапыназ сгѡакра схызгон мазала,
Иара уажѡыгъ сѷкоуп мцала сшеилартѡу.

Иашан аапын-бахчаѣ ашыац санылаиа,
Бара бзыхѡан ашѡа ансыртѡоз, санырѣыз,
Исықѡѣион убаскан. Уажѡы сазгѡааит мариала
Азын мышѣтацѡгъа агѣилқѡа рзамѡа зыркычыз...

Убаскан абахча сѡамзи сара, иарада,
Ускан зегъы реиха маза сызгѡыкуаз,
Ашѡтқѡа ѣысхуан, рыпсы тысхуан харада,
Ѣазны ибзамхо, саатѡон хѡыцрак сшаѣакыз...

Анцѡа ицышыаами, иара уажѡы сызлакоу,
Ашѡа хѡашъа сбыртѣеит, гѡыла-цѡанырран,
Ашѡа хѡашъа сбыртѣеит, бхароуп бабакоу?
Акыр бшысзапсоу бааигѡа сѷказар
ибсырдырран...

Сара бышсыцу еснагъ бышсыцу доухалоуп,
Бара ибзыскуа сашѡа-хаакѡа брынцѡахѡуп.
Еснагъ, сара ахѡыцра – дуқѡа сырхъынхалоуп,
Бымшѡан, сыбзиабара имазоуп, итѡахууп.

1967

Аетцәакәа рыетцәа

Дгәырғо хәмаруа, дыџуа адәы дыкәуп,
Адәы шәтышкәа илбо зегь лгәацхо.
Ақәыпшрей агәыкреи, аччеи лзамџа икәуп,
Аапын лахәых амра хаа икацхо.

Зных абаҳча дталоит ашәтқәа гәхьааган,
Ашәтқәа напы цшқала рхы шыышуа.
Лгәатца итытцуеит лашәа хаа гәыҟекааган,
Имазоу хәыцра хәҟык лгәы иташуа.

Лыдгьыл гәакьа дызкәу агәеисбыжь лныруеит,
Агәышпы ләадтцан дыцәоит ла дырцхо.
Лышьха-зышкәа дзааз ргәата лдыруеит,
Лышьха-зышкәа еснагь цсыс илхоу.

Зных ләыхәа иатцәа дақәтәан хтас дниеуеит,
Ллакта цшзақәа ырцәгьан цхьа дыцшуа.
Лашьцәа рацхьа дгылан лахәа цеицеиуеит,
Лтәыла аҟацәа иақәлаз ршьа каршуа.

Леила Абашизе! Уи лролькәа-хәмарра,
Бзынтцы ихамыштүа изынхоит избалакь.
Аапын лахәых шәтышза изгымхо ацхарра,
Еснагь лара илыцуп дахьцалакь

1967

Апхəызба

Амреипш бəызцəа брылччо бшами апхəызба,
Ажəфан схалоит, сгəырғоит, сара банызбо.
Бара бəыза дыкам, блеипшым «аеырба»,
Игəыкра шəахуп быбла пшзақəа ирхызбо.

Еснагь гəылагь -цсылагь бсыщуп,
сбызхəыцуеит,
Бара ибдыруоу сгəатца быштəахаз бызтымцуа.
Ашəтқəа иканзəз дырфегь аацын иарфəыцуеит,
Изцəоушьеи абзиабара шəахста иснымцуа?..

1967

Маи акы, аныхѳа

Амра гѳыргѳо акасы ахыхны,
Адгѳыл ианныкѳацш иаапшзахеит.
Ацсаа иѳыхаз рашѳа лахѳыхны,
Агѳы ианныкѳыѳ иаашанхеит.

Амра цкѳа иабарцаз икыдхалан
Ацыцхѳкѳа лбаашѳта икачѳоит.
Абахча рышѳткѳа хыхѳза ихалан
Ажѳѳан иалоуп ичча-чѳоит.

Ажѳлар неиуеит амѳа ианылан,
Ргѳыргѳа хытцны ицауеит.
Жѳѳанахѳ ишыѳыху рбирак рхаргылан,
Аума катѳо иѳыр-ѳыруеит.

Акѳара иасуеит ашѳах харчылан,
Амшын цѳкѳырѳа агѳы еилашуеит.
Маи аныхѳа-шѳа иаргылан,
Ашьхакѳа рхы шыѳых иѳшуеит.

1962

* * *

Ажәсанцәцарағ амза зса-зсоит,
Абла тыңхо уи иара.
Ашәахәа хәмаруа урт ирхацсоит,
Икахәхәа игылоу ацсара.

Абар уажәшьта ацәа рҕартоит,
Ацсаа изгымхо шәахәара.
Рытрағ атцх-цшза атынчра рнаҕоит,
Ашәа рзымхәацт ргәазхара.

Аха сгәатца хәыцрашәк тыхоит,
Схы самырхәо сызгара.
Сышәтыц зызку дааиуа цыысшьоит,
Аха дыҕам сгәацхара.

1962

* * *

(Авариант)

Ажәџан тәцараџ амза зсазсоит,
Хәыцрак шамоугы иара,
Ашәахәа хәмаруа ирханапсоит,
Икахәхәа игылоу ацсара.

Абар уажәшьта ацәа рҕартоит,
Ацсаатәқәа иахья ишәахәоз
Рытраџы атцх цшза атынчра рнатоит,
Ааи ирнатоит, ишәахәоз.

Аха са сгәатца хәыцрак тыхоит,
Аха са сылахь уаха егъаным.
Сышәтыц зызку дааиуаз цысшьоит,
Амџа тацәуп, уаџ даным.

1962

Азыхь

Ицэгъоуп азыхь апстазара,
Иқәпоит амѡа ылнахырц.
Уи ахьцэытцоу алашьцара
Икылнажэоит ицэытцытцырц.

Абар икылхэраарц егъагым,
Аха избаз иршэахаит.
Ирзықәпеит еитѡ, уи иалаз
Закэыз днарбеит, урт рхаит.

Азыхь хэычы иаапса-кара,
Уи агэыцқѡа неилашит.
Уажэшьѡа иамоуп ахатѡ цсабара,
Игэыргѡа адунеи инықәцшит.

1962

* * *

Ацслымзра быхъз зныстџаз,
Ацџџырџа ианнахит.
Ишызбоз бхы-бџы иџшџаз,
Аџштџахџы аџсахит.

Аџхџызба сгџы зыстџаз,
О, бысџџымшџан сара.
Быхъз сгџатџа ианыстџаз
Ианызхуада џџара.

1962

* * *

Быхъз атцла ацѳаѳы ианыстѳаз,
Уатѳѳѳа иаѳуп аѳъара.
Абзиабара-хѳра исныбѳѳаз,
О, изылшоѳа арѳъара.

1962

* * *

Еснагъ угѣатца иташуа ашѣа,
Иузынкылом уа итытѣуеит.
Ухы иузамырхѣакѣан ианхьшѣашѣа,
Ишузааиз еипш иуцыртѣуеит.

1962

Ацслыш

Ацслыш утцэуо узгылои ухала,
Уфызцэа урылтцны узгэырџои?
Цъара сухээр...исоумхџои угэала,
Угэырџа тцэахны изурмазои!

Нас иуасхэап сџыза, сымаза,
Аха игэагъны исызхэазом.
Абра дызбеит Пхэызба пшза,
Уи лзы сгэырџақэа нтцэазом.

Уи апхэызба лбаха самраза,
Ллакта стацшаанза дсыцэцеит...
Лыхъз стцэахит са сгэы итараза,
Лара лзыхэан схахэгъы шлеит.

1961

* * *

Амза ахькыдыз абла тааза,
Акы иахгәакуа иазыцшуеит...
Ашьха иавтцыз амра хааза
Амца ашәахәа атцнаршуеит.

Иара убасгы харантә бшааиуа,
Сыблақәа траа сыбыцшуеит.
Амра атцкыс бшәахәа исзааиуа,
Стыцағ сахьгылоу сеилнаршуеит.

1967

* * *

Исхәо сҕамшәо кырза сгылан,
Илзыскхъаз ажәақәа сцәеимпит.
Сгәаҕы имыцәо амца талан,
Лҕапхъа сышгылаз са сыблит.

Сааигәа игылаз ашәтыц хыстцәан,
Цшъала инаган иналсырkit.
Абри бымаз сара исымтан,
Аарла ацәажәара згәаҕыт.

1961

* * *

Сацхъа амахә иаатцыс-цысит,
Схәыцуа стәамзи са сгәы трысит,
Убыскан бцәыртцит бгәыргъо, быччо,
О, амреи амзеи реицш бкацха-каччо.

Быхцәы кьларуа бызқәа иқәуп,
Бзамџа кәымшәышә ақәыпшра рҕықәуп,
Сҕацхъа бгылоуп ба беикәапхоит,
Убас бахьыкоу са бысгәацхоит.

Соудшәыл шаша са сгәазҳара,
Сбыхәацшуеит сара сгәазҳара.
Аха ҕыбтуам цака быпшуеит,
Са сахьгылоу сгәы еилашуеит.

1960

Аацын атыпқа

Соудшәыл сымра шаша,
Аацын атыпқа,
Бсыдкьан бызцои баша,
Башәа хаа сырқа.

Абан, аацын лхалак,
Уа ашәтқәа лнаркит.
Сгәатца амца талан,
Апырқьхәа иакит.

1960

Аблақәа

Абарт аблақәа жәак сдырхәом,
Сгылоуп сара сыршанха.
Са сгәы мыжда цъарак изтәом,
Зынза ибылуеит ицәашьха.

Сышәт цшза иску са сузгәыкуеит,
Исзааиуам сара ажәа.
Усыцхраа! Напқәак удсыркуеит,
Са сцынхәрас уара уцәажәа.

1960

* * *

Амшын ғықәәҕ са снейааиуеит,
Апша сысуа ахәхәахәа.
Рееикәархәны ацәкәырц ааиуеит,
Ахахә-сса цәажәоит ахьхәахәа.

Ба бызхәыцра цсгаха снамто,
Сара сгәатцәҕ еилашуан.
Иуархал иатцәан сапхәа ишьто,
Сныкәиарындаз, сыцсы сшьауан.

1960

* * *

Игылоуп ишлаза ашьхақәа,
Рыжәфахырқәа еидтаны.
Ишьтасуеит атцла рымахәқәа,
Асы хьамта иатцаны.

Тынчза рыкәа итаршәу сқыта,
Ицхашья-пхатцоушәа збоит.
Тацатцас игылоуп ахата,
Акасы ахаршәуп, иеырбоит.

1960

* * *

Ахағы пшза ахәы днавшәеит,
Лшәахәа ғыңәоит имцаха.
Лсахьа атыхраз даара сөысшәеит,
Аха дсыңәеит дыңшзаха.

Лхәынга саңәхымкьо ахаңә снықәтәеит,
Сгылан сшылзыңшуаз саапсеит.
Лыңсы лшьярцаз лцәарта днықәиеит,
Ишызбоз лыблаңә неикәыңсеит...

1960

* * *

Амра ацыпхькәа, апсабара
Хышәахәала иакәнацсоит.
Сахьазхәыцуа быбзиабара,
Сгәамца гәгәала иацнатцоит.

Ара сынбыжыит сымацара,
Сылацш бышьтоуп ибыхьзоит.
Амреипш исҕацхоит бсихәаччара,
Ашәт ибызҕысхыз сыцәканзоит...

1960

* * *

Абахча дталан са сыхаара,
Даауеит ашәтқәа лгәйдкылан.
Лгәатца итытцуа ашәа хаара,
Сгәы тнарцәыуа уа сгылан.

Илкыз ашәтқәа гәыразла,
Иааслыркын, са даасҕаңшит.
Лнапқәа ааскит уи гәагърыла,
Аха саблын саанарцшит.

1960

* * *

(Авариант)

Амра аццхьқәа ацсабара,
Хьышәахәала иақәнацсоит.
Сахьазхәыцуа быбзиабара,
Сгәамца гәгәала иацнацсоит.

Ара сынбыжыт сымацара,
Сылацш бышьтоуп ибыхьзоит.
Са исҕацхоит бымрацара,
Сацхьа сышәтыц сыцәканзоит.

1960

* * *

Сбызгәәкүә, сбызхәыцуә сбышьтоуп,
Ашьыжь шаанза сышгылаз.
Аха, ашьацаҕ исзынхаз бышьтоуп,
Бшьапышьта азаза ианылаз.

1960

* * *

Апсабара мѣыхац, ацѣа иалоуп,
Тынчроуп, цсаатѣқѣак шѣак рымхѣац.
Ицѣылашаанза сгылан ачаи ахь сцароуп,
Сѣызцѣа уацхьа хѣаит рымхѣарц.

Акарматцыс абжы хаа мгац абахчахь,
Ицѣоуп, изахауада уи абжы?
Скалачкѣыр симан сдѣықѣлеит ачаиртахь,
Схѣыцуан, инеихьада сацхьа азѣы.

Сынхыцшылт ачаирта, амахѣ снахан,
Абар ассир! Сацхьа азѣы дхуп,
Дысзеилмыргеит, снеймтаз лхы дѣахан
Санылба лыбла ачча рхылт.

1959

Сшәырқәа

Напы цшқала сшәырқәа еитасхаит,
Сышкол цшза ацхәа сазгәыкны.
Нас хәызбала урт еихасхаит,
Ацсы талартә игәцаракны.

Итахыскааит уатцәкәа гәғәала,
Акы тамлартә ицшзаны.
Сгәырғәа хыцны сәагылт цшышьала,
Сызфыз сусқәа нагзаны.

Сышкол шәацысны жәфәнгәы шәхәлеит,
Аацын агәта шәфырбаны.
Ара саналго са снаскәажәгашт,
Шәтцәақәа ргәама сырбаны.

1959

Үаха сбаҳчағ

Ацша ахәхәахәа арақа иасуеит,
Абаҳча рцәажәо еимнадоит.
Ашәтыш махәқәа цәқа ишьтасуеит,
Рыбғыц хиаало икацсоит.

Аапын, аапын сара сбаҳчағ,
Рышәтыш кәашза иччауеит.
Жәсангә тәцарағ дызну ахьча,
Амза сбаҳча иахацчауеит.

1959

Ашәтыц

Ашәтыц атра итасыргылеит,
Сағыгәхәааны анышә гәза нтацсо.
Нас инаган инықәсыргылеит,
Амра аццхьқәа нахацсо.

– Избан арскак уцсы зыхтнутцо,
Изхагыло уара ушәтыц.
– Ишәасхәап сөызцәа, бзиа изызбо,
Сылашара илыхъзуп Шәтыц.

1959

Шьоҭа Руставели ибаҭа аҭацхьа

Бахча еиужьк сынталт цшышьала, гәил
 кацшықәак сҭацхьа ихырхәеит,
Аацын агәта рхаҭқәа зырцшаз, амра шәахәа
 гәыбзыҭ рыхәеит,
Урт снарылсын са саацсаназ, зыхьк илеиуаз
 са снаҭыхәеит,
Изакә зыхьзуеи ара ицәыртыз, аццхьқәа
 иаршәуаз са сгәы иахәеит.

Шьацра иатцәаҭ цшышьала снықәеит, иаацса
 иҭаз ацәа схасит,
Абри аамтаз ҭада ишьтытны шәахаак са
 слымҳа интасит,
Исахац аума, сгәыргьа шанаха сҭатцкьан
 шьаҭак цхьа снейтатцит,
Сылацш рықәшәеит агәил кацшықәа, уртгы
 хьрхәа цәка ишьтасит.

Ашәа рахәыц шыптцәаз снейтатцит,
 слацшташәара ниас ицауеит,
Цшышьала сара схы санҭаха, Шьоҭа ибаҭаҭы
 сгылан збауеит.
Ашәа ихәатцәкьазма – снаиҭацшуеит, уи
 иблақәа хара ицшуеит,
Ашәышықәсқәа ргени Шьоҭа абар иахьа
 иажәабыжь гауеит.

1966

Ноиабр быжьба

Игэырҕа-шанаха игылеит аґстҕаақәа
иргэылтҕераан,
Амра ашьхаҕ акасы ґшқа ахыршәа,
Атынчра ҳәыхәқәа ахәеипш аонқәа
ирхыпраан,
Ажәџан иалалт аґша хаа рхыршәшәо.

Абжьы ҕаца аґаџқәа ирысуа «иапкоз»
Амшын цәқәырґа ишәахха агәы еиқәтәеит.
џаскәа ашьха агәы еиқәтәеит.
џаскәа ашьха ытґаҕ абахә иалкәаз,
Арџаш-хагаҕ иазха аґсы азеит.

Абар, ашәа шытатґит, ашәа мґшыкәа,
Ажәлар рашәоуп, итґытґеит нас ргәата.
Аныхәа ашәа иаргылт ашьха зышқәа,
Ачча-лахҕых рҕықәлеит уажә рлакта.

Амџа иқәны икәашоит аҕар шытхысаан,
Иахәа атынчра ныхәоуп ргәы зырґәы.
Атынчра ашәа шыґәґәоу рдырратә
ишьтыпраан,
Адуinei иакәшо инеиуеит уажә имґшы.

1966

* * *

Соупшәыл дырфегь ббаха самраза,
Бсыдтңны схала сныжъны бымцан.
Сааигәа быказ быбла пхараза,
Еснагь сгәатца бахьтаз, бымцан...

Апшзеипш хара бнытдашәкәа, наунагза
Бымцеит сара сгәатца бытшәан.
Аха са сызбыхәо, исзынагза,
Исзаарт бгәатца, устәкәа бымшәан.

Аадын лахәых қәыпшцәа бәыкәыршан,
Сыбла хыбкуа бара быпшзан.
Уи азы исзымчха снапқәа быкәыршан,
Бзамға гәыдкыл сбыцәцархәа бымшәои.

1966

Азыхь

Царта амоукэа краамта ацакъ шэыгэра,
Атае иаман азыхь ихэачеы.
Аха атдыхэтэан иақэгөыг амчқэа рыгэра,
Ихэытқъеит абар, ашэах еиларчы.

Ацыпхьқэа аршэуа ацэқэырц хэыгқэа еитцыхуа,
Ацсабара инықэыпшит иазгэыкны.
Ахьхьахэа ицэажэо идэықэлеит амфа ылхуа,
Ааигэа арфаш иацларц иццакны.

1966

Сөыза иахь

Стынчза схала сзымтәеит ашәа узымхәа,
Сөыза иахьа ҳаамтаз кыр иацсоу.
Скалам шытысхуеит сгәыргъан уара узыхәа,
Ғацхьа ушәкә ҳамтас са иансоу.

Ғыцъа аиҒызцәа еипшу қәрала еикәлоу,
Шыыжътәи пхызны ихамбо ицеит ххәычра.
Еснагь агәқәа еизгәу зыпсқәа еилоу,
Иахьа ҳара ҳаикәыгоуп нақ хара...

Амала баша инаххуам ҳара ҳаамта,
Уалны ихәду иахтоит ҳамч ҳалша,
Хтарадырра иацларц иацы ааста,
Ғадгьыл агәышпы шәтышхоит есымша.

Нас аиашара аиааира иазықәпо,
Ғаргьы рыгәта ҳгылап ҳаццакы.
ЖәҒангәы икыду аетдә рацәа еилоу,
Ғетдәак рыцлап ирбарц уа лассы.

1966

Ахэыцра

Амшын цэкэырпа цшышьала шартцысуаз,
Хара схэыцуеит снышь хэыц саниал,
Адэхэыпш агэтан икамчы шмацэысуаз,
Иееикэа харақ дақэтэан дыштэыуоз,
Дшааиуаз сара сницылт Тариел.

«Соупшэыл слышьтоуп сухэоит сумырцэан!»
Ихэозшэа иагэра даахоит, даангыл.
Атакс арыжэтэ нтастэан афырцэан,
Ирлас дипшаарц иоупшэыл Дарицэан
Дныхэа, абри иску аанкыл.

Ибла цшзақэа ашэахэақэа шыртытцуаз,
Ғымткэа дөахан ижэит мчыла.
Сара избон хэыцрак шизцэыртцуаз,
Илапш хамтас исытан дышсеихырхэаз,
Ддэықэлеит адэы саба хчыла.

Апшзеипш иқэшътхыс исыцэцаз афцырқба,
Тариел амцеипш сгэатца дташын.
Сихьзарц сөыхэа иатэа анытцырқба,
Аха исзамузт скэадыр санныққба,
Бжыцэгьак нтысцан сзаахалт амшын.

Саапшит, схэыцра насыхкэеит лабэаба,
Снышь абакоу? Амза схаччоит.
Амшын агэта сышзаажьыз анылба,
Ахықэағ игылаз сөыза апхэызба,
Сара исыхьыз лгэарпха дыччоит.

* * *

Адэыпшза снықәлоит, ачча сёықәлоит,
Ашәтқәа спылоит ипшзаза.
Ашәац гылоит, ацша рныслоит,
Сышыта рнылоит ихәхәаза.

Напқәак схьысуеит, сылацә хырфоит,
Амца схылкьоит сбылуа.
Сышытахь схәхәуеит, стыцаё сшанхоит,
Сапхьа дгылоуп дкапхауа.

Сгәырған сәатцпоит, сыщәан сёыхоит,
Суадаё дыкам сгәапхара.
Сгәатра итыцпоит, уатцәкьа дтыхоит,
Са дысзымбеит сгәазхара.

1966

Лшьапышьтақәа

Аапын цәахаа лҕықәны ашьыжь дгылоит,
Длаҳҕыхза адәы днықәлоит дыццакуа.
Ашьац иатцәа лшьапышьтақәа рнылоит,
Спенцьыр салпшны дызбоит дахьцауа.

Аанда дхытцны ашәтыш баҳча дталоит,
Ашәтыц қаңшықәа аанкыло ифыџуа.
Уақа ишьтоу ачеи радқәа днырбжьалоит,
Лашәа шытытцны ихалоит игәыкуа.

Ашьыжь спенцьыр иаартыз асаркыа далзбаан,
Сцәарта сышџылпаз сгылоуп сылзыпшуа.
Дырџегь иамузт, цшышьала амардуан сналбаан,
Лшьапы шытақәа саарыхгылт сеиладшуа.

Дырџегь иааины лсахыа сыбла ихгылоит,
Аамта шыщәцац исыщәцоит исымбауа.
Дырџегь са сгәы цызжәо, амра гылоит,
Лшьапы шытақәа ныхуа, иарбауа.

1966

* * *

Амѡа сшықәыз схәґы имааикәә,
Сшанхан саагылт, о, избан.
Ѳныкаґ аґхә ашәтқәә рааигәә,
Пґхәызбак дышгылаз са дызбан.

Лыбла гәыкқәә иртыцыз ашәәхәә,
Сгәатца италеит, о сбылхәан.
Тынчза ихәыцуа игылаз аґшзахә
Лышка схәаґшит, ла дцаххәан.

Амахә иқәтәоу ажәтцар қәыпшқәә,
Сшылгаз жәбома ла сымтцарс.
Гәырѡа змамыз, иччоз сымшқәә,
Абра исымхны дцеит иґхарс.

Устәґхә дызцом абла қаруа,
Лгәы хытхытүа сґы дґаларц,
Лышка саақәлоит ґыла скәаруа,
Лашта цәыртәо, сыччо-хәмаруа,
Лгәыпшқа мтцарсны са изгарц.

1966

* * *

Апшзеипш бсыдкѡан бызцои, Гѡында,
Избан, са сѣы уаѡа бзымпшзои?
Ах, амцеипш ибылуа сгѡы бгѡында, –
Ускан бгѡыдкылара бнымпшзои?

1965

* * *

Саргәырғон, сарҗырбон, схақәитра насыңаз,
Иара уброуп ҳәа сыҗамзи слахьынҗа.
Еилазгаша, испырызгаша, сгәатынчра исымаз,
Сара сзыхәан уафы дашьтамызт иекынҗа!

Еснагь абаҳча цшзақәа сара исыгәтыхан,
Нас уаҗа ашәтқәа збаларцаз ицшзаза.
Аа, уажәы сара сгәы мыжда уахь исыхан
Снанагоит, ашьабстеипш сшьамхқәа җарза.

Сышнеиуаз еразнак ахҗыста ссахьыңан
Абаҳча сынҗаңалт, ашәтқәа срызгәыкуа.
Ах! Иара убасҗан сара сгәы атра иҗыңан
Иңазшәоуп, ишыскыз снапала еимларгәгәа.

Сышәтқәа иреиғьыз са сыбла дышныҗшәаз,
Са «сыгәтынч» иақәшәазшәа ишааиуаз ахҗа
Ихәатҗәы-хәатҗәит, нас уи са сгәы ишныҗшәаз
Схата сааныжьноуп илышьҗалан ишҗа!

1965

* * *

Амра нзаалеит кәицтас иҫыцәән,
Ажәәан ашәәпшь ахьнашьын.
Амза ашьхахь тынчза ицәон,
Уажә игыларц иазыцшын.

Сацхьа иаанҫаст иуарҳал иатцәән,
Згәеисра иакәытцыз амшын.
Аха усқан мцала сырцәән,
Сагартә са сгәатца бҫашын.

1965

* * *

(Авариант)

Амза ахькыду абла тааза,
Акы иахгәаҕуа иазыпшуеит.
Ашьха иавтцыз амра хааза,
Амца шәахәа аҕнаршуеит.

Иара убасгы харантә бшааиуа,
Са сгәәтеиуа сыбзыпшуеит.
Амра аткыс бшәахәа иааиуа,
Сгәамца азнииуа сеилашуеит.

1965

Ахраҕ

Сааҕса-кара ахра схалан,
Сыҕсы ааитаскырҕ саанҕасит.
Иара убыскан хаҕаҕаак бҕалан,
Икыдҕыо итҕаауа тҕака италан,
Рышьтыбжы ахра имтцанарсит.

Сабҕар сытцарс хамтак сгылан,
Шәарахк збазом пхыа снацшуеит.
Снаҕсшәа арҕаш азара нкылан,
Хагәха илбааҕоит, ашәах хчылан,
Атра мшынхан еилашуеит.

Сааҕса шыҕаз аҕәа схысын
Аҕаҕь снадиаалт, нас саҕеит.
Абар, бжыыхаак слымха итасын,
Адых! Сҕатҕкьеит сыҕәа пхарсын,
Иара шиашаз агәра зҕеит.

Ашәа зхәозгы сҕапхыа дцәыртын,
Сааҕса еимбҕыжәаа аҕашеит.
Зегы ирхажыыз аҕстхәа хытын,
Иаха-иаха ашәа шытытын,
Ахра тәцашкәа арлашеит.

Сгылан сгәырҕа-шанха сзырыҕуа,
Ашәа хаа сгәатҕа ҕызтәоз,
Изака ашәоузеи ахра иахыҕуа?
Иуа иакәын зегь ирныҕуа,
Уа игылан ашәа аҕызтәоз...

Азын хэылбыгҕа

Ахэса рлыхэтэ ашыла шкылышэшэо,
Еипшны иахыа шыжынатэ иаархазан
Асырхэы леиуеит, ацстхэа ирфытдышэшэо,
Адгыл шытами сыла ихнаршлазан.

Рымахэ шыхжэара игылоуп атцлакэа,
Цъара-цъара иззымычхаз, ипибатцэо.
Хцашка инеиуеит азын царакэа,
Уаха какал ркырцаз инибартцэо.

Хуацъак итоуп ацъмфы тахысуа,
Акэицкэа аршэуеит амца еибаркырта,
Асырхэы иагоит алѳа шынтытцауа.
Ажэытэ жэабыжкэа ѳныѳуеит хматцурта.

Ажэабжэ ихэоит ашла Дарыкэа,
Илабашыа ду игэышпы иадыргыл.
Хѳацхыа дниас дхацэцоит Сасрыкэа,
Ишьтахх, дышътхыс дааиуеит Абыскыыл.

Ажэытэ жэабыжкэа нтэашыа рымазам,
Хатыр акэтцо ирхэоит еимданы.
Сзырѳуеит ажэабжэ нтэоит хэа сыказам,
Уажэыгъ асырхэы леиуеит адэахыы.

1965

Аблақәа

Абарт аблақәа жәак сдырхәом,
Сгылоуп сара сыршанха.
Са сгәы мыжда цъарак изтәом,
Исыхәацшуеит ибырлашха.

Сышәт цшза иску са сузгәыкуеит,
Исзааиуам сара ажәа.
Усыцхраа, напқәак удсыркуеит,
Са сцынхәрас уара уцәажәа.

1965

Адсны, Амра лтэыла

Адэыпшза иқэлан иааиуаз цшыаала,
Сылапш налхыст амра апқа.
Лшәахәа шыталан ицеиуаз хиаала,
С-Адсны иқәпхоит ипшзаха.

Адсны, ушәтқәа лара илырпшзоит,
Ашәахәа лаша зегь ахьзоит.
Аапын дгәыргьо уашта дталоит,
Хабду иґы уақа аґаэзоит.

Асасцәа аауеит абра цсшьара,
Ашәа узырхәоит гәыртәыла.
Реадырбылуеит лымра цхара,
Иагьузырхәоит, Амра лтәыла.

1965

* * *

Ауафы абзиара изуузар,
Ацкы уара иуирбоит.
Аха ацэгъара изузбар,
Ухата атышахы уагоит.

* * *

Ажәа бзиа, ари хәшәтәыгоуп,
Угәахәара аргъауеит,
Абыз баацсы гра хтыгоуп,
Уеацәумыхъчар утахауеит.

* * *

Ан бзиа атѐи длаазар,
Ижэлар дырзапсахоит.
Ацъабаа цэгъа уи илбазар,
Мышкызны итабуп хѐа рхѐоит.

* * *

Амшын цэқэырца ацаф иафықәсуа,
Ахьхьақәа ахақәқәа арцәажәоит.
Ахықәан сгылоуп апша исысуа,
Сгәатца италан сархьшәашәоит.

Амза шәахәа игәыкы-тәыкуа,
Амшын ихиаала исфәпхоит.
Сгылоуп схәыцуа, схәытәы-хәытәуа,
Бызхәыцра гәартак сеимдырххоит.

Аброуп рацхьа ҳахьейбабаз,
Ацса амтдан блала ҳцәажәон
Аброуп рацхьа иахьсылалаз,
Абзиабара мцада сшәажәуон.

Наала, сбызхәыцуеит бабақоу?!
Быблақәарфә сара сытқәоуп.
Амзеи сареи ҳакәхеит, иқоу,
Амшын хықәаф ҳазфәу хәыцроуп...

1965

* * *

Апѣхамбар дныкѣгылан ихѣатѣала бѣкалазшѣа,
Апшзара иблахкыгоу ибзишазшѣа иара,
Икѣымшѣышѣу амаалыкъ иказшѣа битазшѣа,
Зегърыла быссирхан бышпакоу бара?!.

Модала бееилахѣан, беинаалан бахънеило,
Ацкѣынцѣа рыбацкѣа шпахыбкуеи мратцас.
Ахацѣа кѣыпсычхѣау цѣгъалами ишгѣатеило,
Апагъацѣа рцагъара рцѣылакѣуеит зынзас.

Аргамѣагы ибдыруеит рыпсыхаа шбылахо,
Исхѣара-изура сшацѣымшѣо саргъы...
Бзиабарак сымѣушѣа цѣаныррак сгѣытцарцхо,
Ах, сара акалѣашѣа сышпакоу уажѣгъы.

Есымша беихаччо, блахѣыхза бахъызбо,
Са сѣеитакра убарткѣа ирыхъязар калап.
Сахънеилак – сахъааилак бызхѣыцра шысхызго,
Абас мацара са сымшкѣа шьтхысаа ицалап.

Арт ашьхацѣа игылоу, ахзыргара рыказшѣам,
Иара убас удаѣара шѣкы шырхырго маза,
Мышкызны, сышнеихуа саргъы уаха сылшашам,
Снабыдтѣалан сыгѣтыха шбасхѣо хатца!

1971

* * *

Дбыршанхон бызбаз хара,
Зегъ рыла быцшзан бара,
Быхцэакэын бтызгоз мыцхэы,
Быхцэакэын иббоз нцэахэыс.
Абартцаф бгылан ибцон,
Адашьмафы быхцэы цэқэырцон,
Ихэмаруа, матцас илакьуа,
Ицырцыруа сыбла хнакуа,
Ацэанырра сгэафы изыхша,
Быхцэакэын – блашон блаша!
Атцыхэтэан – бшыказ абас
Бырзымдырит – амѡан бызбаз,
Иабакоу иссирыз быхцэы,
Ихтэа хэа беихэама азэыр?
Уажэтэи амода алеишэа цэгьоуп,
Уи банаалароуп, (агэра гоуп),
Баалаган ихыбтцэеит зынза,
Уи сгэы иалоуп имцаза.
Быхцэы ыказтгы, ирымхэарыз,
Дацсуа пхэызбоуп ари...

1970

Макъана имшац

Сапылоит ашыжь амра игылоу,
Азаза сѣахѣхѣы сықәиоуп ашыац.
Ссиршәақәа шәсахъак сыбла ихгыло,
Атыхра сылшом, макъана имшац...

Игәасталоит, сышьха зышқәа анҕыхо,
Ускан рсахьоуп сыбла хзыркуа.
О, шәара ижәдыруеит сгәатца итыхо,
Шәтоурых афра аҕама сзыркуа.

1970

Ацсуа баагэара

Ажэйтэзатэи абаагэара сызхара исызбом,
Еимыздоит, шыаға- шыағала сырхысны.
Иргыланы ианалгаз аенеипш иеырбом,
Иакэыршан ихоууп шыцлымшэала ирыцхны.

Напыла иоагоу атзывара ахаангы ибгом,
Иалцшааху ахахэкэа ашьянтца иафызоуп.
Артэарах аамта егьяургы иазгом,
С-Ацсны гэлымтцэах ахэыштаара иахчнызоуп.

Уи акэымзар сабацэа рыдгыл цкба ргарын,
Еснагь ақэылацэа агхомызт Ацсны ааршазар.
Ех, рыхтыскэа рымаза, иагья рхэарын,
Арт ахахэкэа ишыртаху рёы зцэажэар.

...Акраатцуеит амра нзаалеижьтеи, абар ихэлоит,
Нас иаамтоуп уажэшьта аоныка сдэықелар.
Аха сгэы иатахытцэкьам – аргамма избоит,
Иамоузеи уаха абрака атц схызгар?!

Издыруада абаа ахахэкэа рымаза рызхэозар,
Атцх лашыцарае рцэажэабжы сахароуп.
Нас тынч сагыцэашт, сыфнеипш-срахатхар,
Ажэйтэза сабдуцэа ирбаа-гэадуруп.

* * *

Бара бзыхэан ажэа сзымхазт,
Еимсыртатит сара сжэар.
Баша уиалагы ашэа сзымхэазт,
Сындэылтцит, икамлои сгэы цжэар.

Агэашэ аартны наӳ сынтѳтѳуеит,
Абахчахь сцоит уажэ абар.
Хэыцра хаӳык сӳацхэа ицэыртѳуеит,
Икамлои соуцшэыл уа дызбар.

Уа снеирагы дукгы ахымтцит,
Иамои, ӳытны лыхьз цшза схэар.
Сычча-гэыргэа наӳ испырѳцит,
Сара избом ла лхабар.

Сацхэа игылаз ашэт ӳаанатит:
«Дузыцшын, дцеит улыхьзар...»
Соуцшэыл ацарда сзаалыртит,
Лашэа сзаауеит цӳэа исызхэар.

1966

* * *

...Адәы сықәми нас иарада,
Сыгәтыха дарбан изасхәара?
Ара са сбылуеит, аха харада,
Избан ба бныжъны сызцара?!

* * *

Алеишәа чыда ицәәәа ишалаз,
Мчыла дақәңо, икажьуа абас,
Зынгы ахәыцра, афымтра ихалаз,
Ишапсам иархәеит ифызцәа избаз...

* * *

Ажәак басхәоит иахъа иахымга,
Уи азы исыхъри, иараби,
Аха иарбан сыгәра зыбымга,
Са сшыбнықәыз ббарамии.
Уасараида, сида раида,
Са сшыбнықәыз ббарамии.
Уеизгъы игәәти са исыгәтыхоу...

Ҳадгъыл афызцәа

Иссируп илакәуп уазхәыщыр аиашаз,
Ҳадгъыл асценаф ацстазаара шоуп.
Изхысхәааз сеилышәкааит, сыгәтыха
зыриашаз,
Ахәыцрақәа есымша ҭа дгъылкахь иазшоуп.

Иҕоумашь абраҕеипш ацстазаара ахьҕыхоу,
Инхомашь ауаатәыфса ҳаипш зеипшу.
Схәыцрақәа, сызтаарақәа мчыла исыцралоу,
Аетәақәа еимыздоит жәфанахь ианыцшу.

Жәфангәеикәатцәа ахыбра уа дгъылла
ихкаамкәан,
Ацстазара ыҕоуп хәа, сиашоуп хәа схәарым.
Аха ацстазара ахьыҕоу адгъыл еилкаамкәан,
Аамтақәа башаза имфасны ицарым.

Мышкызны сышнеиуа сдунеи сыцсахып,
Сышьтахь игылоу иҕало рбалашт.
Ауаатәыфса рыхшыфқәа цхьаҕа ирызсахып,
Ҳадгъыл афызцәа рахь ицартәеипш иҕалашт.

* * *

(Цэ. Ев. иузкуп)

Афызаразы,
Сара акызатцэыкоуп иуасхэо.
Иатаххар, уара узы
Схы ақәстцоит
Идыр.
Нас иарбану абрака уара угэы иамыхэо,
Сара иузысхэаз?
Мамзаргы иузызуз?
Аха уи атак умхэаргы
Иунызбоит суғапшыр.
‘Фымткэа агэаара,
‘Фымткэа агэыпжэара,
Урт зегь сахьузеилымкаауазоуп
Изыхкьо.
Иара усгы сара сеилкаара цэгьоуп
Цьоук рзы.
Уи ауп сгэы зфо...
Нас сара, угра схэазар,
Иахэтам цъара акы уамхақатцазар,
Амцхэ уцэажэар,
Амцхэ ухэар,
Уи сағамгылар, суфьзоуп хэа
Схы сыпхьазом, ухатцкы.
Нас иуасхэоит дырфегь:
Абзиаразы убзиоуп уи азы,
Аха,
Ухы ахьнагатэым инаумган,
Иахьнагатэу инаг!
Ухы ахыларкэтэым илаумыркэын,

Иахыларкәтәу иларкәы.

Ауаа пату рықәтцала, аха еихарак

Упату иапсахо.

Абас сара сгәы шыразу рзымдыруа,

Сыцсәзарағ сышқәыңшу сыңсыр,

Уара уоуп сыздыруаны инхо!..

* * *

Сара издыруеит улахъ зеикәу,
Уафы уинымшәо умш зухуго.
Ухала уныкәо адәы улыкәу,
Баша угәакүа аамта зуго.

* * *

Ирхәоит: Сағаней-гәашьа,
Абри адәыпшзағ ауаа инхаша,
Тынчрала анхара иақәшәартә,
Нхытцынтә адоукәа ирғамшәартә,
Даақәгылан адоуха калтцеит.
Адәыпшзағ, ашьхақәа кәлыршеит.
Нак-аак еиғызшо азиас,
Ауаа хықәынхалеит, иқьиаз.
Шьхоуп изхылтдыз, шьхоуп изеипшыз,
Урт зыламыс ҳаракыз!..

* * *

...Аусқәа сцәеикәылон, икәлон иаины сқәакәа,
Хәыцрашәк сысуан, сахътәаз сымчқәа шәо.
Ускан сзынхоз сара суадағ сгәақуа,
Адәахы сдәылтцуан, сгәааны сқәадқәа пжәо.

Иара убасқан...дышатәшәа акры здыруоу,
Мчык сыштыхны сагон сшыамхқәа мтјарс.
Убасқангь сгәыргъан мчыла амшын сзыруоу?..
Ахәыпшзахь снеихуан, сцозшәа дгъылкахь сеитдас...

Ускангь ибылуеит кәицшәа сара сгәатцағ,
Ех, нас дарбан сгәатцағ ахра зуа:
Сәапхьа нырцәза игылоу афны абартцағ
Пхәызбак дшықәтәаз снацшны дгәастон уа.

Абас хшықаз тцышәа имфасит аамта,
Лбара сгәапхан ахәыпшзағ снеизар ҕнак,
Лбартца тацәын. Дыгәхьаазгеит схәычра ааста,
Убасқан цәгъашәа исылцсааит сгәатцахьтә дак.

Уажә дахықоу цъара абахчағ лхала,
Ус лхәозар акәхап амзахь дхьахә:
– О, сымза сылашара, жәфангә ихалаз,
Сухәоит, дабақоу уи арцыс, исахә?..

Иахьагы сара снеилоит ахәыпшзағ цшыала,
Нырцә афны абартцахь схьацшны снатәоит.
Убасқан сара сызлахәыцуа ала,
Сыкәша-мыкәша тацәызшәа збоит.

* * *

Пхэызбак азиас ахыкә дхыкәтәалан,
Ахәхәыхәа инеималтәан дтәыуон.
Лнапқәа рыла инкылан, ихәыхәпштәылан,
Лчабрала уажәы-уажә лхаҕы хылфон.

Ари ҕынтәым хынтәым, хәылбыҕеҕхала
Еснагь убраҕа ла дызбалоит.
Абрантә слыхәапшуеит сылапш лыдхала,
Нас ла лахь сзымнеикәа сыбжәжьоит...

Шәахытц Виетнам!

Шәахытц Виетнам, шәара ацсымтә млашькәа,
Шәахытц, иазхоуп иазха шәарт уажәшьта!
Еснагъ ажәлар ршьала имфасуеит амшкәа,
Абри гәашәта, ишәрыцкәа нас шәлакта.

Шәара шәызфәу шәускәа ишфәаста гәымхоу,
Шәахәфы иааган шәабцъар наӀ икашәыжъ!
Рыдгьыл шәышпанхалеи ашъажәра шәзымхоу,
Виетнам иахоу алфә наӀ иахшәыжъ!..

Зыпсадгьыл азы зхы мшәта икәпоз,
Дабакоу? Дышәшьит уатәи сашъа.
Дышәшьит шәлеихсны атынчра ашәа
азызхәоз,
Виетнам адгьыл иаазаз са сахәшьа.

Нас ахәыцкәа изызхауаз тынч агараф,
Ижәблит! Уи збаз ан дыцсит лгәы еикәжәан.
Ари еицәоу абакоу ацсабараф,
Амратцәкәагъ таауеит абла цәкәыншьан.

Ари адгьыл қәыцьматцас шәанхалеит,
Аха шәеибашьра устцәкәа изцом.
Иахъа ажәлар маӀатцас рееидырхәалеит,
Атыхәтәан аиааирагъ рымгар рузом!

1968

* * *

Сашәа бара ибзыскит сгәатца иҗахыҗеан,
Бара гәыла бысзыҗалт ашәа сбырхәарцаз.
Сбыхәоит дырөегь инцәытцак бысхымыччан,
Еиҗа ифыхма абри ажәа бымхәарцаз.

Еиҗа зфызар, сара абраҗа исхарои?
Амшын цәқәырца ашыра сақәцә салазар.
Сара усқан агха соузар исхарои?
Бара бызхәыцра амтцәыжәфа сақәтәан
схалозар...

1967

ΑΠΟΕΜΑΚΘΑ

Къаразаа рца

Иқыць-қыцьуеит ацсабара,
Агәы тќьаны ицарашәа.
Идыд-мацәысуеит атцхлашьцара,
Ақәаршәы леиуеит уамашәа.

Ацстхәақәа ажәған иагәытцпраа,
Ицоит ашьхахь иласза.
Арәашқәа рытра ырылтәраа,
Ацәқәырца еилашуеит ихъантаза.

Адыд абжыцәгъа иахылкьо,
Зегь арзызоит агәыпжәа,
Амацәыс ажәған иалкьо,
Уи ахра иагап еикәжәа.

Абри атц лашә дагәылалан,
Днеиуеит Къаразаа рца.
Иаацсарей атцхцәгъей изеилалан,
Дазықәцо дцоит, аха ишца.

Кәаца-ҕаца зегь дырҕысуеит,
Ашьабыстеипш ишьапышьтыбжь мырго.
Итцака ацафқәа ирҕысуеит,
Арәашқәа ахахқәа ҕырбго.

Дкалаза днеиуеит дацәшәоума,
Атц лашә уаф дызгәылымтца.
Дабацои ихатә уск азоума,
Абыскак шьха дзырхытца.

Мап уи акэзам, сажэа сроуроуп,
Уи дзызхгэакуа иекынтца.
Шьыжь шьханхытц Къаразаа ироуроуп,
Нестор ишэкэы, инапынтца.

Уаф димбакэа уа дназароуп,
Игэтакы зхэоз иазыцшуп.
Ма дыцсыроуп ма дынхароуп,
Амца игэатца иташуп.

Аха еибгала ус дызцоума,
Иапхьака амфақэа куп.
Цслахэ ҳасабла уи дызрыщэцоума
Ағацэа рхapyцқэа хуп.

Ақэыцьмеипш урт Апсынтэыла,
Рнапхыц аланатц иршатом.
Ргэы рзыцжэоит урт зегь рыла,
Къаразаа амца ирзатом.

Рнапы роуны цсыцэгъарыла,
Апсны агэыцқэа зегь тарфоит.
Арцыс днеиуеит гэыпжэарыла,
Ишьа-ида зегь еибафоит.

Иеыдмырбакэа уа дызнеир,
Ағацэгъа итдыхэа цтэахоит.
Ахы иқэшэан тқака длеир –
Аха уи адтца нагзахоит.

Апардеикэатцэеипш атх еиқэара,
Иапхьа-ишьтахь акы инарбом.
Знык дызхытцыр акатцэара,
Нас уишьтаз, уаф дибом.

Аға иикыз уақа шәартас,
Икны дтәоуп уажәшьта узцом.
Убри амѡа тшәәѡоуп цартас
Имоу, даеак цом.

Рхapyц ағырѣ рго илеиѡеиуеит,
Рлактақәа ырцәгъа, анаатә рѣасуа.
Урт рцасхәа хаха ирызнеиуеит,
Март цша хьшәашәа игәамтц-хамтцуа.

Уаѡ дшиасуа урт ирдыруеит,
Амѡа кны изтәоу убриоуп.
Аха ашәара рцәа ианыруеит,
Данрыцәца икақәам роуп.

Акы дацәымшәо арцыс днеиуеит,
Гәгәала бцъарла дыхианы.
Зегъ реиха ишәартоу дазнеиуеит,
Иацхәа-ишьтахь игәиѣанны.

Адых! – Ахахәқәа дынрықәпалоит,
Ашьабыстеипш ицсы за.
Ацәқәырцақәа игәыдыѣеалоит,
Аха днеиуеит дкалаза.

Цәгъаза изеигъуп атцхлашьцара,
Ѣызара изуа дрыцәцар...
Гәгәала дахьнеиуа имацара,
Дзымцазакәа ицәшар...

Мап уи днеиуеит ихы мшато,
Иабцъар харшалан агәта бжхәа.
Ахәыцрақәа таха инамто –
Нас дакыр аға ишьацхәа...

Игәы иадуп Кыраз ргәыгырта,
Ашәкәы, Нестор игәтакы.
Абан, илапш нақәшәеит ахытгырта,
Дхәыцраз даанҕаст хамтакы.

Аха аамта шимам гәаитан,
Уа днаҕалеит дыццакны.
Убыскан ишыапы хахәык натцшәан,
Игәагәыргәыруа ицеит хлантцы.

– Еи! Уарбан, ихәа арахь иааиуа,
Мамзар, ашәақымца узыпшуп.
Иудыруаз уатцкыс хашиааиуа,
Уазәызар ихәа хаузыпшуп.

Атак анымга уака амцеипш,
Адыдреипш атәыла дырбгеит.
Илапш рықәшәеит амза анцәытцыпш,
Гәыпцок шыказ еилиргеит.

Уи усума игәатца интихәаан,
Цака дахьнықәиаз дааччеит.
Уажә иаабап, иабцбар шытицаан,
Инткәаз амцабз нканарччеит.

Уи арцыс игым ахатцарагь,
Дхысуеит уи ипсы танатцы.
Иҕагылоу ага дыгәгәазаргь,
Иеиитом дыкәцонатцы.

Амза апстхәаҕ ицәыркәа – цәырасуа,
Ага ихәамццәкәа инарбоит.
Кылкаарылоуп уахь дышреихсуа,
Ипхзы апша иҕанарбоит.

Икаларызеишь хәа ашьхақәа
Иахьгылоу иқәыңсычхауеит,
Ихысбыжь рҕафәуеит ахрақәа,
Рхы шытыхны изыроуеит.

Иара убыскан иаалырқьан,
Ахысбыжь ааиқәтәеит, икәызгаза.
Атынчра икалаз даалдырқьан,
Ашырхәа дҕагылт дыгәгәаза.

Атынчра шиоуз агәра имгозшәа,
Ццакрыла днаҕалеит дхәазо.
Уажәшьта утынчуп уцала рхәозшәа,
Ибон аңсақәа ахьазо.

Ахахә ашьантца усс имкыкәа,
Дырзааигәахоит уи абар.
Дрызнеиуеит нас игәы мытрыскәа,
Аха аңхьа уи дырбар.

Ихы дҕахан инаңшымтаз,
Маңәыстдас урт днархысит.
Ахәыгәрахь днеины иңсгамтаз
Зыңсы таз аҕа дхысит.

Ахызатә уатцәкьа ишхамха,
Ижәфашәақьа иалкьа ицеит.
Ашьхақәа қәыңсычхаит фәңхьа,
Ишибоз нас рлакта лашьцеит.

Ашәаңшь тьыблаауа мрагылара,
Ашәахәа жәфәангәы иазцеит.
Арңыс иеазикит агылара,
Аха илацәа неикәыңсеит.

* * *

Рацхьатәи сфымта иҕыцны исымоу,
Са исыздыруам ишшәыдышәкыло?
Уи азын исоушт ахәыцра еикәара,
Иҕамлои шәарт ишәоур агәынхара?
Аха сгәыҕуеит. «Имгәыгкәа ицсхьада?»
Ас еипш шәкәык зымфыц иахьада.

Абри ақьаадаҕ са сгәы итыхо,
Сажәа, сцәахәа ирхәыцгоу, иҕыхоу,
Мамзаргы акаршәреипш итацәу
Зхала игылоу атдлеипш изатцәу...
Ишакәхалакгы ицәырзгоит абра,
Шәа шәышкә исымоу агәазцара.

Зқьы шықәсала амҕа икәыз,
Имыцәазоз ацацхаҕ иахьеикәыз
Амца агәгәахәа, иакәшан иахьтәоз
Җабдуцәа шака жәабжь рхәоз:
Нартаа ҕцәашәфык рхатцара убас.
Рашьейтбь Сасрыкәа шака хьзы игоз:

Амреипш ицшзас ажәеипшьяа ртыпха,
Уи илеиҕу дыкам хәа аниаха,
Дыцан днақәтәеит игәыгырта Бзоу.
Ашта дынткьейт иагыихәеит «чоу!»
Лыцшаараз аамта рацәа игеит,
Нас уи атыхәтәан дзышьтаз дибейт...

Иара саргы алакә акны еипш,
Са исзыцшызар илашоу аҕеипш?..

Са схала сфызцәа сыҭерыцәза,
Цәыз сымазшәа сеимдон маза.
Абас дсыцшаауан гәаныла азәы,
Нас дсымбар, дсықәшәап схәон уатцәы...

Уатцәы захъыз мфасуан итацәны.
Дырфегъ схала саанхон сзатцәны...
Абас, аацынраз абаҳчақәа шәтуан,
Апхынраз, ажәтцыс ашәа хнатуан.
Тагалангъы цәырцуан ақәа нкатәо,
Азын, ахәыштаара ацгәы ныгәхәартәо...

«Бзиабарада сзықәзеи адәы»,
Схәон гәаныла, хәыцрыла стәы.
Аха схәыцуан: дсықәшәап цәара,
Ма, ус сналхыпшып схәон хара.
Лыблақәа цәажәартә сара сзы....
Иаатны дсыхәапшыртә лгәы разы...

Сгәы, абзиабара талтцартә игәгәоу,
Уи алеишәа-ахәра снылартә имгәоу...
Исылтар агәырфәеи ахәыцреи схатәартә,
Агәыргъарагъы сапыртцны сымцартә...
Апстазараф скамлартә сымчыдан,
Споезиа затцәык дазфыдан!..

Исхәоит абрака сафамхо:
Исфызсахарц истаху шәара шшәакәхо.
Уи, «Азәы» хәа сызфыз шәара шәоуп!
Са сгәы ахыкалаз шәара шәфәоуп...
Аха... исыздыруам шәгәы ишабо?
Исахарц стахуп уи азы шәгәы иахәо?

* * *

Ҳагәкәа шпеикәшәеи сөйзә бзиарак ианиаша,
Пыхъеипш схәйцуа баштахъ снейргы стәхым.
Уажәшьта еилыбкааит бара бхала сбықәтәиашо
Сыбөйзан ибымбауа урт зегъ тәахым.

Ҳашәкәкәа нықәтдан асқам ҳақәтәон ҳамала,
Бхакны иааги усқан сызбыхәалоз.
Аха ибасхәозгы ақша иагон амала,
Бымөа бықәзарц стәхымзи уеизгы.

Бымөа иаша бықәзарц стәхын гәыкала,
Арахъ са сгәы цыбжәон, быбзгы закәыз...
Еиҗа басхәон бымцарц даҗа мөакала,
Сажәа бахыччон. Издыруан бызғыз...

Иахъа буадағ ибуеи ибхәои гәмадан,
Быөноуп бхала, изхарада цым.
Бзыццаз барцыс быцсы хаара имадан,
Бшықаз дбыгәтәсит ламыск зыбла ихым.

Иара иакәын уахыла ихала бнаскъазгауаз
Уи иөйзә иакәын ахаан быззыцшыз.
Ицшра исахьоуп бгәатца италан беилазгауаз,
Ицшра исахъа, ибла цшзакәа бызтацшыз...

Апоема

1

Суадаҕ маза сгәакуа хәыцпрак салан,
Смышьтазкыз дсыздыруам уажә шыыбжьон.
Иахья сара цәгьатцәкья иахьсықәымҕиаз
сгәалан,
Абырцқал икылхны мчыла жәак сыбжьон.

Псшьара хәа сдәылтцны сашта снықәымлац,
Шыыжьяахыс смыхәмарыц са хәычтас.
Насгы сцәышра схытцны ҳауак сҕықәларц,
Ех, иараби сгәы шцапжәои зынзас.

Сара сзышьтаз ажәа цасхәа ибналеит,
Абри азы икамлои сгәатра пжәар.
Уажәы абрака амра шәахәа схалеит,
Сгәырҕеит, ишеимсыртытуаз сара сжәар:

Суада аценцьыр салпцшны ашта дықәзбоит,
Сфыза Батал, амра-ца иаршыз.
Ачча сҕықәлоит, исхаз сцәышра сҕықәбоит,
Саапса-кара схала ус сшыпшыз,

Уи цьарантәи дшаауаз мҕашьо, дшыҕуаз,
Апцзеипц деилыхха суада ашә даахшәеит.
Апсшәа иасхәарц, ажәа сгәатца иштыҕуаз
Сшанхеит, ипштәахәы злаказ – мацк саашәеит.

Сизтцааит: – Иухъзеи уара упштәахәы ухахан,
Бзиароу, цәгьароу икоу? Мшәан ихәа!

Хахә хьантоушәа сгәафәы акы нтахан,
Изакеу сыздыруам, саашьтнахт мчык сышьтхәа.

Сфызә сҕацхьа дышгылаз блала сгәатан,
Ишызбоз дыччеит хаала уажәы абра.
– Икалазеи уара, агәыпжәа уеатан,
Уеыртынч, бзиароуп икоу, сааит уара!

Сара с-Нана дшыбзиаз сыгәгы скычхьан,
Цара акы лыхьзар хәа ауп сзыршәа.
Уахь дшыбзиаз саназхәыц, сгәыпжәа тынчхан:
– Нас жәабжьыс иудыруеи, ихәа узыкәшәа?

– Уи акәзар, акгы устап, ажәабжьгы уасхәап,
Абра инаугзозар сажәа са сыцхәа.
Насгы убасеицш угәахәара ипытлаз фасхәап
Абыржәы ухала, сара шәак сызхәа.

Схәыцын: аламала ииуам убама,
Мчыла шәак аацәырызгеит са снатәан.
– Абар салгеит, иухәоз ашәа сызхәама?
Хазы, абжа исцәынхаз – уи уашьтан...

– Нас ибзиоуп, узырфла: иахьа ишсахаз,
Арадио, сшымгәыгзоз ицәажәеит ус иара,
Акәа! Иахьа иахтааз ауацс цхәызба
Лфымта дацхьоит, шәзырфы уатцәы шәара.

Абар иубоу саламк, аа, нас угәыргәеит,
Азәы иузылфит, уст, исымх ашәкәы.
Ала псыцәгәеицш имхны ахацәа хсыртлеит,
Сеырццак сацхьо сҕынасхт схы ларкәы.

Изакеи избо, сацхьоит ацьшьатә,
Сзыцхьо сымцарс сагоит уи ахтыс.

Снеиуеит цшышьала сахьыкоу са исхаштртә,
Ашьха, ахра, аџаа, зегь сыртыс...

2

Ишпабзиоу ашьха, ақала тыңае,
Җауа зџыда хьшәашәа-цқяк уфар.
Ухы шытых ушатцацшыр иухзыршәо ухылца,
Ахрей, ацакъ дукәа рџы уеимдар.

Ашьха рџашқәа шцәажәо бызшәа цқяла,
Ишцәажәо улымха итасыр угәы еилашуеит.
Есшар ҳашәа ишнытцпрааз ҳара ҳқяла,
Ускан ахра цәцашқәа ҳахь иаапшуеит.

Җацсы ҳшыарцаз гәыпџык арахь ҳхалеит,
Җааижьтеигь абар аамта кыр аатцуеит.
Ашьха ҳхалеит, ахра цәцашқәа ҳкыдлеит,
Рқазшыа ртдасқәа ҳанышәан уажә ҳааибуеит.

Уажәы ақалае скәахьча сықәтәоуп схала,
Избоит снапшны, амра-гъежь ташәоит.
Ускан амза гыларц жәџангә ихала,
Цшышьала ашьхае акасы-цшқа ахшәоит.

Абан избоит ауарбажә хиаала,
Жәџанае ипыруа ишнеиуа нас ҳџоуп.
Сқяла, ааигәа-сигәа итәуп уаала,
Ақытеипш, цкәыinei згаби зегьы стоуп.

Сахьтәоу схәатцәы-хәатцәуеит, сыгәгы кыдлеит,
Икам иахьа сџызцәа. Урт шыжьы,
Ажәеипшыаа ирчарц ахра цәцақәа иркыдлеит,
Сзырџуеит, тынчроуп, игом рыбжьы.

Арахъ хазы сара слымха тыркъеит,
Зҕабцәак хәмаруа снаѳсшәа мпылк иасуа.
Иара убаскак сқала аҕацхәа дцәыркъеит,
Уи адхәызба лыхцәы-хыы шытаҳәазауа.

Са стыц сакзамшәа адых хәа сѳатцдан,
Слыхъзарц иақәыскит, игәағны схы лзырхо,
Аха, дсыцәеит ашыабыста ласеипш дкацдан,
Имра шәахәан гәыла са сзырцхо.

Жәақәак ласхәарцаз лымариа сықәымшәац,
Уи цәашьтас сабылуеит са сканзо.
Абра дызбеижьтеи сара сгәатца дтымшәац,
Ларгыи уи лымдыруеи са исыцәзо.

Абра итцегъ еитытцит сдуinei хәацшыра,
Еснагъ лара лыла схәыцуеит нас.
Ишца сзымхо лыбла-цшзақәа ртацшра,
Абри цқаггы игәалтом, илуеит цас!

Аха «цъара ҳаикәшәап» абас рхәошәа,
Маза лхы-лҕы ирнысхуеит заа дызбар.
Иахәа илзыскит изѳыз, сара сашәа,
Сашәа шәаргыи ишәсырхап уажә абар:

«Бызхәыцра амтцәыжәѳа сысны
сықәтәоуп скәахьча,
Абрантә снацшны бѳызцәарҕ са бызбоит.
Сханы, жәѳангәытцәцараҕ дызну ахьча,
Амза сѳыза, снарцшны ак снарбоит.

Игәабтеит, схала сшыкоу стынчра цхарсны,
Исыкәша самоуп дырѳегъ мчык сышьтхәа.
Абра сааижьтеи исцәыбгеит сыгәтынч мтарсны,
Нас са исыхәшәуи исыхәои, мшәан ихәа?!

Бѡызцѡа брылоуп бгѣырѣо бгѣыцшѡа
шѣтыцны,
Бызкѡа икѣу быхцѣы-хы хыѣеойт.
Гѣыла сбыхѣойт уажѣшьѡа бѡызцѡа брылтцны,
Скъала ашѡа бѣааха нас быччо».

– Ахѡаи уааигѡа хѡоуп, шѡоума иухѡо,
Дарбан уара уи уашѡа зызку?
Гѣыцѡык ааѡналт, саргы жѡакгы сзымхѡо
Сѡагылт. Арахъ дрылам са сызку.

– Дырѡегъ уацхѣи абгыц ушьѡахъ иуку,
Алаф сылхуа дара нас ихѡмарт.
– Шѡара интѡаша ускан шѡзырѡуан акѣу,
Саргы рѣацхѡа сыччо саамақарт.

Абаацс шѡсыцхраа, шѡаины стѡахѡра ѣашѡхѡа,
Абрахъ ашьхѡхъ цсшьара смаар акѣын...
Шѡѡызалѣ шѡнеины иара убасгы лашѡхѡа:
«Ашѡа хаакѡа ззихѡоз бара бзакѣын».

Абас ашѡа шысхѡоз маза сақѡкны,
Ажѡтыс иеицшѡа индѡылца ицеит ртыцахъ.
Дырѡегъ сышгылаз саанхеит схала сакѡны.
Ус схы шѣтых сѡацшит ацакъ хықѡцѡахъ,

Артгы ыѡам, цѡара машѡырк рмыхындаз,
Сылацш кыдхал сгылан кыр сыцшы.
Амза игылаз ашѡахѡа арлашо иѡеиндаз,
Арахъ аамѡагъ цырны ицеит имцшы.

Сишь, ус абан ааигѡа арѡаш нырцѣынѡѡ,
Ахѡкѡац иаакѡгылт рѣеитцых ашѡа хѡо.
Рабѡыр тыган ианхыс, сшьамхы сытцпыртѡ
Саарцылт сыѡуа, ахаскын-ѣа иарго.

Ихынхэит сфызцэа, уака акгы рмышькэа.
Даргы иаапса-кара рхафкэа ччо.
Хқыала хааталт, изтаз рмакэан рыхуа,
Нас, амза шэахэа цқыара ххаччо.

Хнеины адэны хаатэеит. Даргы ажэабжь
Цэырган сара исархэеит уа изыниаз.
Аха абрака изахаз хара хцэажэабжь
Гэылеи-злеи тэноуп зегь шахзааз.

Ерцахэ харак ақэцэаф ажэеипшыаа иритаз,
Еифырхит иаразнак уи абгаб.
Рхымта бзиан, са сфызцэа иршытаз,
Ирласны ижэырц интарцеит ақэаб.

Хқыалаф, амцабз архнышьна иакэтэиашо,
Нырцэ-аарцэ хакэшан хтэоуп, ажэабжькэа хэо.
Нартаа зегь ррашькэа ирыкэтэан иеыркэашо,
Халацш иташэоит ииас иахьцо.

Бзиа инеихьан атцхгы икэаршэа, кыргы,
Хагэта иаагылт ашэагь ус еикэхиа.
Дара ртэала ишырхэац мап ркыргы,
Ишца ххаштуеи иахтоу нас уаха.

Атыцха гэлымтэах цшзақэа угэатра итзырцо,
Цасхэа ишырымуаз инаган ха ихартэеит.
Аха абрака аргамма сыргэак сзыркэцо,
Зегь рылымкаа цэашьтас сгэы лыртэеит.

Уажэшьта маза гэыла исфызоу апцхэызба,
Апцзеипш сфацхьа дтэами са дызбоит.
Анцэа иныс, иарбан схэафакны ишылба?
Дгэыкза, дхааза дыччо ла дэырбоит.

Зынгы схала иақәскит ашыжь шамтаз,
Ерцахә цагъа ақәцәантә зыцсы тоу.
Искырц шыабстак, лара илыстарц хамтас,
Уи ала игәалтарц сгәатца амца штоу.

Аха сөызцәа ирдырит иара аеныцәкьа,
Сыгәтакы рыцсахит, урт, сыршьхьан.
Сеилахан сызәацшуаз арџаш нырцәка,
Схала срышьтыр руамызт, мап рхәахьан.

Аишәаф сахьтәоу хәыцрак аины исысит:
Иамои, ашыжь шаанза сцар сыеза.
Абри сцәалашәара сгәыргъа арџыцит,
Лышка сөырнаан снацшит ус маза.

Хау! Уатцәы ныкәара даргъы мцатцәкьои,
Уи азхәыцра цырны уажә исзааит.
Ускан цъара хаикәшәар... уигъы камлатцәкьои,
Сцәажәан жәала иласхәои... сгәы нтыцсааит.

– Уара иухьы, ҫымткәа цшыала утәоупеи, –
Ианизымчха ҫааитит сөыза Батал.
– Ацәа дакит, даацсоуп, иара уиоупеи
Зҫимтұа, – унеины ишаабо нақ ушьтал –

Цасхәа сганаф шьюуки абас стцәылхуа,
Хәыцра гәартак схырхит уажә исхаз.
Уи азы ацынхәра схәаанза «Уаса мыхә»
Цсыуа шәак аацәыригеит азәы итәаз.

Ианаму, хәмарыџ хасабла сыцштәхәы цсахны,
Игәыргъа лафуаз хәишәаф, атх рыцызгеит.
Арахь сызмаз абзиабара сцахны,
Ла «илымбошәа» дтәамзи, уи дшыцызгеит.

Фадантә ахра тәцашқәа ирхыпраа ирхытцны,
Ацша хьшәашәа-цқъа хнысуа иахнадоит.
Тцака илбааеҕеит арҕаш ацәа итытцны.
Амзагъ цшаауа жәфанае наӀ иеимдоит...

Абар аишәа ахытпра аамта анкылкәа,
Дара ртәылахь ихәмарт ишәахәеит.
Ажәтцар цшқақәа иреипшны хқъала индәылкәа
Ицеит ртыпқәа рахь. Адәыцшзагъ тынчран иаанхеит.

3

Бжык саҳазшәа ашыжь схала сәыхеит,
Адәахы саадәылцшын, абар цшышьала ишоит.
Маза сгыларц суапа исықәыз снахеит,
Сганае ицәоуп сөызцәа, рыцсы ршьоит.

Ажәфан тәцоуп, цъара цстхәак хыршәлам.
Иахьа мышьтабзиала са сеиқәшәашт.
Сөызцәаре сыгәтаки сымазеи хыртлам,
Уи азы са исыцәгәаар нас ҳаинышәашт.

Схәыцуан :– «Иахьа иансықәымҕеи –
сыцсы тбароуп» –
Сымфаныфа нтастцоит нас смакәан.
Ашьха тәыла иамоу аказшьа збароуп,
Насгьы истцароуп дара ртцас-рзакәан.

Нас ажәеипшьаа, са исудоит зегьы иреиҕу
Ашьхае, шәарахк ицшзоу – схәеит маза.
Аха сара исыздыруам сылахь зеиқәу
Абра сгәартар атцкыс сцап сыеза.

Сөызцәа ахьықәиаз сгылан сылацш рхыжьны,
Аха сышцагылоу, сдәықәлап ных.

Сара цъара сышцоз абгъыц рызныжьны,
Акъала снытцпеит, смакэан, сабцъар шытых.

Са сааит, ашьха тэылаф цкъатцёкъя имшацкэа,
Дырфегъ сашэагъ цэырызгеит сгэатца итых.
Ахра дуқэа, ахра ҳарак-тёцашкэа
Сцъашьо, сара испылон рыхкэа шытых.

Сныкэон гэгэала, арфаш цэгъакэа сырит,
Афхаа лакъкэа цэгъала са сыртыст.
Аха аныкэареи аацсарей снырит,
Усгъы цъара иахышэартаз сгэы мтрыст.

Фадантэ арфаш трыскэа ршэахкэа рфықэхыхх
Дара рзарақэа тбааны нас хлынтцы,
Ипоит абахэкэа рықэцэантэи иқэхыхх.
Сара цэгъала ицъасшьон уи збонатцы.

Уамак рыхъызшэа, игэырфшошэа рыхкэа шыталаркэ,
Атцла дуқэа снацшны избоит харантэ.
Абан, афхаа итэшэны итаршэуп анакэ,
Ауарбажэкэа цырны иаауеит цъарантэ.

Асыцса цырцыруа сыбла хыркуан,
Сшьапы шытыбжькэа мырго тынч сахьцоз.
Аха абрака хэыцра гэартак сысуан,
Гэтыхак симан, уи агэтыха са сызрцхо.

Лфызцэеи ларей рееибарк, ашьха тэыла
Иахъа ирбарцаз ицон урт шыыжьнатэ...
Абри азхэыцра симан мфакы схыла
Снеиуеит. Сыгэтак сбароуп нас уажэнатэ.

Ус, са сфэапхъа ицэыртцыз храцэгъак сеастоит,
Цшышьала схалоит, ихаршалан са скъарахэ.

Саапса-шкарахазгы снацшны игәстоит,
Сара сышьха зышкәа рах, Ерцахә.

Пыткгы сөеихъан сара уаха насылымшо,
Саапсатцәкьеит нас цәгъала шыта сара.
Убаскан сзырфын, шәарахк шаауаз мөашьо,
Шьапы шытыбжык саҳаит ус хара.

Сөыззеит. Сгәатца интысхәааит ацакь тшәарае:
«–О, ажәеипшьаа сухәоит уажә сырча,
Насгы иара абрака ахра җкьарае
Цьара машәырк смырхкәа са сыхьча...»

Ахахәкәа еикәңаны иказ руакы сәавак,
Сьеза саагылт пшьала пхъа сыңшуа.
Убаскан сылаңш нақәшәеит ахахә инатцак,
Икәыңшыз шыабста хәычык хьаңш-кәаңшуа

Ифны сара исзааиуан, икацо-шьтыңан,
Сыласра сыхъзан искырц снаңылт.
Аха сшабаз, сганае ацакь иныкәңан,
Цьаргы изымцо исәаңшуа иаагылт.

Искырц снатрыст, саанҗаст, сыгәгы сымкьеит,
Ахахәкәа агәгәахәа ибғалаз рыбжы шсаҳаз.
Убри аамтаз җ-қәыцьмак ифуа ицәыркьеит,
Урт ашьабыста акәзаарын изышьтаз.

– Шәара интәаша абриоуп цьалны ишәыкәу! –
Апхъа игылаз сәнеихс уа ишьтахеит.
Егы ақәыцьма сышкә амәа икәу,
Убри акзатцәык смырхыс са исцәынхеит.

Уи са исхаңарц бжьастцас ишьтууаан,
Ишааиуаз аамтаз тцака са слакәит,

Иаргы сыхымскәа бажәтәс сара исхууаан,
Сышьтахь аѡхаәҫ уа илтацсит.

Рыхәабжь гәйтҕьаган, ахра тәцашкәа арцәажәон,
Краамтаза еикәымтәазо уахь икәан.
Ашьабста акәзар, иахықәгылоз игәжәажәон,
Абрантә иагыгәастеит, уи иагыған.

Маза снеиуа-снеиуа, уатцәҕьа иныскылт,
Рыцҕа, иаасыхәацшит абла траа.
Ишамуаз сшаха нахаршәны, цшьаала исгәдыскылт,
Ус са тцаҕа сналбааит сгәы тыпраа.

Саацса-кара сгәатра итыцо, исызтамкуа,
Снеиуеит сгәыргьо, апхзы-цҕа сҫашы.
Хқьалагә ааигәоуп хәа сыҕоуп рацәак бжәмкәа,
Аха, ацҕа снықәсуан еицш санцшы,

Амѡа ианыжылаз ацаҕь цҫыха ҫылган,
Убра цхәызбак дшықәиас са дызбеит.
Лееитцых дтынчза, лгәыцхәқәеи лгәышпи тыган,
Ахахәаҫ дыцәоуп, лыцсы лшьоит – ҕастцеит.

Цасхәа са сыхәмарны ашәа цәырызгеит,
Дшыцәоу ацәа далтып, са инасхәап.
Ус сыбжы лаҳазаап, цшьшьала дфықәтәеит,
Убыскан шанхан саагылт сгәы хахәхан.

Сшылбаз дгәыргҕеит, ҫылтит: – уаины усыцхраа,
Сышпакалеи уажәы, убас схәыцын...
Илыхыз гәастеит санней, лшьапы тырчаа
Иҕан, лшьахәҫа зегы цәҕьа иххәацын.

– Ба бгәы тыбымҕьан, нас уажә ишпакоу? –
Жәақәак насхәеит мчыла ус сара.

– Бхала...Азэггы дызбом, бфызцэа абакоу,
Нас ба бныжны ицазма, мшэан, абра?

Сыхэдакэырша исымаз, ус са инасыхсын,
Инаган лшыапы анфасхэа, тынч дыччеит:
– Нас ашыабста абоуки, иааугаз ишытыхны?
Ишызбоз амра шэахэеипш ак лхыччеит.

– Иахэа ашыабста сымки, «сфызэ» илыстарц,
Са сжэеипшыаа сеикэиршэарц аус кастчеит...
Мшэан уи акэым, апхэан сара ибасхэаз,
Са сызтаара уажэ атак бымхэеит.

– Аа, исхаштыз... сызцыз сфызцэа рышытахь,
Снапшы-аапшуа схала сшааиуаз сынхеит.
Сныжны, дара шыщэцаз гэастеит ашытахь,
Уи азы сгэы снархыит, сгэы ннархеит.

Сыфны срышыталеит, амфае рышыта сақэшэан,
Аха сышнеиуаз скахаит, апсра сзааит.
Сара сшыапы шххэацыз сыцсы сылшэшэан,
Абра ахахэае сылацэ нтааит...

Арахь...ха хашцэажэоз амшгы хакэхэлоит,
Абан жэфанае птақэак... амш цэгьахоит –
– Бымшэан афызэ, нас амфа хакэлоит,
Хныкэап ирласны, мамзар ханхоит.

Са изуа сымбо, исхэо сақэымшэо,
Ла лфапхэа сгылоуп, са шанхоит.
Ддэықаларц дфагылеит, илхэоггы лфамшэо,
Лыбла цшзақэа ицэажэо, мцак ртыпхоит.

Аха пхэака лшыафақэа лызнамгазт,
Сызныкэом лхэошэа сышка даапшит.

Аламыс мыжда... Нас уаха сзымычхазт,
Иаины сгэатца италан мцак сааршит.

Снеины цшышьала даашьтысхт, снапкэа дрыкэтцан,
Дсыман хашьтахька ха ххынхэит.
Ла лнапкэа сыкэыршан, лзамфа сёыкэтцан.
Лыцсыц пхара сзааигэан исёахэит.

Хагэкэа шеизцаз ха хгэатцаё итатёах,
Хара ххала хшыказ абар хаицылт.
Агэакраз хшеикэшэаз хапхашьара аёатёахшт,
Ашьхатёыла амфаё ха хаишыцылт.

Хтыцаё хазнеир...ла дшыскыз схёыцуан –
Ашьабста искыз шлызку уа илсырдырп...
Апстхэакэа рыедыржэпо хханы еитытцуан,
Акэаршфы цэгъа ауртёеипш, идыдыртё.

Абар, абар апстхэа иаины иаххалеит,
Пхьака агъхамбо хзымпцуа ус илашьцеит.
Амфа хацэхкёеит, дырфегъ ашьхаё хкьалеит,
Ус амацёыс тыртцыруа храк иазцеит.

Даршёеит нас, арт ашьхатёыла атаскэа,
Апхэызба дышьтыхны дшыскыз лхьаагъ лыхгеит.
Лылагырз хыхэхёылеит лыбла-алмаскэа,
Аха ишыхгаз ала агэра лсыргеит.

Ус ха хнагылт хтыцаё, акэаршфы ххысуа,
Иаабеит, хаапсеит уаха шхалымшоз.
Лёапхьа схёыцуан амшцэгъа сгёы амыртрысуа,
Ус амацёыс ашьха анарлашоз.

Хнафшэа итылашьца хапк гёастеит,
Хнеины ибахтёаза хнытцалт иахгэарпхо.

Ларгы җымткәа лыҗесымхны хаҗәык днықәтәеит,
Ус ла даацәажәеит лыбла гәыккәа сҗарпҗо:

– Иахъантәарак хнымгыл амҗа хшықәыз,
Настгы сышытыхны сшааугоз усыргәакт.
Аха уара укнытә ауал са исықәыз,
Мышкы зны убзиара сызшәар убап...

Лнапкәа даахан искиз ашыабста сымхны,
Лшыамхкәа ирықәкны ақышәкәа днарыгәзит.
Апхъан лызтаара атак мхәакәа, смакәан сыхны
Тәка инышытастәеит, нас еак сызбәеит:

Ахапы аҗапхъа атла ихжәаны икажыыз,
Амахәәкәа амхуа нас еизго,
Иааган амца иакәыстәеит. Апарда зхажыыз
Аҗнытқа иныкалеит зегъ ырлашо.

Фатәыла исыртәхъаз смакәан псыртлан,
Итаз нтызган ачеңыка сырхиеит.
Убасқан ииз сгәәҗы сашәа хсыртлан
Жәәкәак неикәыршәо абас насхәеит:

«Са сапшәымоуп, абра сышыхатәылаҗ,
Бара бсасуп, сбыхәоит, бааи крахпап.
Усгы баңхъа егықәым, инеиуам былаҗ,
Аха ибымтәоу ибатәашъа...сгәы азхәп».

– Ииашан, уара упоетуп хәа сыкоуп,
Маза уәуеит акәу нас абар,
Иаха уқалаҗ иухәоз шәакгы ыкоуп.
Сара даара истахуп уи сахар...

Ашәахәаә

Шьыбжьон атәәцәа аушътны днәиуеит гағала,
Илбоит: лара лгәеипштәкьа амшын цәкәырцоит.
Дыкәпраан дахьцаша лыздыруам гәатала:
Дзыргәыргьо, дзыртәыуо илкуп, илбоит:

Уи салам шәкәуп илку, арцыск ифымтак,
Ашколағ илоуит, атәәцәа арпхьо дыштәаз.
Ишьтыхны данапхьа даагылт ашәымтак,
Дшанхеит. Мшаенеипш арцыс лгәы итаз
лхы итаз.

Ихағсахьа цәыркьеит. Лхәычра аахыс дызтәызтәыз,
Уи ла длымбеижьтәи-дылмахаижьтәи крытцуан.
Ауадағ илхаштит атәәцәа шышьттәыз,
Атәтцәа бжытцәкьагы лмаҳаит, лхы-лгәы тыууан...

Ллапштәашәара шнытәабаз далтит иаразнак,
Лтәәцәа ракәзар дрыцхашьан илғапшуан.
Уи икнытә шәкәык лмоузацт, дгәыргьеит
лдуinei азна,
Илхәо дақәымшәо дгылан, лгәы еилашуан.

Иашан, уажә иихәо иажәеипш жәак лмаҳацызт,
Идыруан дышрызкәаз, аха ари деикәнаҳалт.
Зегь злазо лгәыпшқа убас еипш иазымыгхәцызт,
– Ахра, сымш сыхаара! – Ихәда днахьынхалт,

– Ахра сухәоит, абра схала снумыжьын,
Схала сныжьны...сухәоит, указ умцан, –
Ас аниаҳа даахәышт, иблақәа налхыжьын,
Ла лажә пшқақәа угәы иасыртә ихәан...

Аха ацкы мхәакәан, лзамѡакәа нкылан
Лыблақәа днархыпшылт ипшза, игәлымтәах.
Аиѡызара ацқара ахатыр нкылан,
Ихы ларкәны лқьышә кәпшькәа
днагәзит, атәах!

Адгбыл гыжыызшәа лбеит, рқьышәкәа
анейдыла...

Ара дахьтәаз ипсып лнырзшәа лхы дынѡахт.
Амш еилгазаап. Амра ацпхькәа хаддыла,
Апхара лныруа лхәыцрақәа лыхнахт.

Рышәкәкәа еицапхьон, еицыртдон ашкол
иантазгы,

Гәатала еипшын, урт гәыкала еицын.
Аха рқәыпшраан рыбзиабара рхәахьазтгы,
Еицәыпхашьо икалон... рыгәкәа еицташын.

Ртцара ашықәсқәа ныртәаны ашкол ианалгаз,
Досу иеипшымыз рымѡакәахь рхы андырхоз,
Абахчахь ихалеит, реипыртцра шыгәныргоз,
Реипыртцра шырцәыхьантаз, ргәы шыннархоз.

Лара ацхьака дышнеиуаз Ахра даангылан,
Ирхьааган игәыѣкаган убас еипш ажәа ихәеит.
Еразнак лшьяпқәа лзеихымго дааннакылан,
«Аипыртцратә ашәа» лылағырз канатәеит.

Зны ишьтытцуан, зны ихалон, угәатца италон,
Зных иаалыркьан илахѣыххон амра ашәахәеипш.
Иаха-иаха лара лтыпәѣ дшанхалон,
Иаха-иаха дтәыуон илдыруазшәа лцеипш...
Агәыгра лыман хәикәшәап хәа иахьанзагь
Дажьом лгәыгра... Ақәа шпауеи,
ацстхәа хчуп.

Нас амца ахылтцуеит еиѣасыр ашьантцагъ,
Деибакит убастѣкъа, лыбзиабара мчуп.

Усгъы илбом ақѣа цырақѣа илѣасуа,
Уи аума ахътагъы дамкуа асқамаѣ дтѣоуп.
Илыхан дыргоит ахѣыцрақѣа дымтцарсуа,
Урт ахѣыцрақѣа ихааза рыкѣа дтоуп.

Уажѣакѣым ахѣыцрақѣа ла ианлызцѣыртыз,
Лара абрақа данааилогъы есымша.
Дхѣыцуеит, ѣымткѣа, илгѣалашѣоит
ишеипыртыз,
Аброуп иахѣеипыртыз рнапкѣа еикѣырша.

Ааи, убасқан ауп игѣагъны рнапкѣа
анеикѣдырша,
Ускан ишцахааз рацхъатѣи агѣзра!..
Уи аахыс ашықѣскѣа цеит, иеипшны аѣыкѣаша,
Уи аахыс хѣынтѣгъы иштѣхѣеит ахѣаса...

Уажѣ лхала дахънеиуа, дахъцо лыздыруам,
Лцѣанырра лтцѣахырц дашьтоуп аха иауам.
Апхын қѣа дахъарбаазо ла илцѣаныруам,
Иамур ла даргѣыргѣоит, амшцѣгъа лбауам.

Дышиашаз дыѣхалеит апсақѣа ахъгылаз,
Днеины рымтцан даагылт, азцѣыкѣбар
лхъытцѣтѣѣа!
Абрақагъ илцыршѣом лыблақѣа ирхгылаз,
Уи арпыс пшза ихаѣсахъа, еснагъ дгѣыргъатцѣа...

Рқѣыпшра аамтақѣа лгѣаларшѣо, ѣ-псатцлак
Ирыдчапаз асқам днықѣтѣеит, лхы ларкѣы.
Урт аѣпсатцлак шақа шықѣса рхытцлак
Ирнытцуам рцѣақѣа рѣы ахъзқѣа ирну.

Еснагъ абра дшааилац еипш дацхьоит лацшыла,
Ахъзқәа: «Ахра+Хьымра», дацхьоит еиҭа.
Дацхьоит, деиҭацхьоит лыбла амца рыхшыла,
Агәкреи агәахәеи лныцшуеит, иччоит ллакҭа!

Ацарақәа ирхәозшәа: – «Хбаҳчақәа
шәырхылацш»...
Изырымхәоз ашәа, амра ашәахәақәа рхашын.
Лееитцыхны дгәырғьо агаҭахь данынапш,
Ицагьамызт ихагамызт, итынчын амшын.

Иуархал иатцәоу, амра ашәахәа зыхцеилоу
Амшын шцатынчхеи, уажәраанза
ицәқәырцоз?..
Ацсабарагы цштәы рацәала ишцеилоу!
Инытцабеит амацәыс, апцтхәа еиқәзырцоз.

Ажәфан аштца ҳзырбаз анцәа рхәозшәа,
Атцла махәқәа ркынтәи аз-цәыкәбар кәтәоит.
Лара апцхәызбагы ацсабара дацны дшазшәа,
Иццакуаз лгәеисрагы хәычы-хәычла
еиқәтәоит...

Изылгам апоема

* * *

Маза абнаѣ изызхаз, ицагьоу,
Зхатə цəаѡақəа шытыхны измоу,
Адгьылаѣ зыхьз-зыпшеи нагоу,
Нас зегь реихагь амчгьы змоу.
Аць қəыпш, цынгыла шəкы зхызгоу,
Зны адыд амацəыс, аиха,
Аминутқəа аншəартəу иаңызгоу,
Ауадаѡрақəа ирнымшəоу иеиха!
Абас абнеикəараѣ мчыла
Ишықəпə иагьцырхоит зынзас.
Апəхамбар изакəанқəа рыла
Атцлақəа ироуеит аҳас!
Егьзлымшаз, аамта илбаанадоз,
Ицəаз, зегь рыла итаҳаз.
Итоурыхны зыхьз хара инаскьанагаз,
Адгьылаѣ зышьтақəа нхаз...

* * *

...Ақəа леиуан иасыртə угəатцаѣ,
Ахəыштаараѣы ацапшьацəа тəоуп.
Тынч ацəажəабжь ѡныѡуеит ацацхаѣ,
Ачымазаѡ ашоура дтоуп.
Абду акрызхытцхьаз, акыр збахьаз,
Ихьаакəа изцəыртцит данажəы.
Иѣапцхьа, ахəычы игəырѡа иныпшхьан,
Уаанза злеишəа цəгьаз, уажəы
Иеыркəыбчан, иееикəырцшьыхаан,
Дахьтəаз дхəыцуан нақ харак
Илеишəақəа згашаз ицыххаан,
Ихаангьы ихамыштышаз иара

Уи ажэабжь, – уахык ацша анхагаз,
Иабду изеитеихэаз абас
Ипстазаарае ихшые ртагаз,
Игэаеы иалнахыз, иабаз...

* * *

Аха еихарак бзанты ихамыштуа,
Ас абаџхатэра иоуртэ дказтаз.
...Иабду дахэеит ихбаакэа дамыштуа,
Апхьарца изааргарц, ихиаз.
Ус, арахэыцкэа игэыштыхгаз
Ацацха иааџныџит абжьы.
Ашэа гэтшыаага инахылгаз,
Еиланаргылеит ихэы-ижьы.
Икалап, уажэада имаџацзар,
Дтынчза игэиеанымкэа дшыцшыз,
Икалап, ахааназ дыхнахзар,
Уи ашэа хаа игэатца иташыз.
Ахэычы, цэанырра хаак иатцаз
Игэаеы еизнагеит еизыџэџа.
Ускан, уажэы уажэы дахэон:
«Иархэа бабаду, иархэа...»

* * *

Ус ишнеи-шнеиуаз ашамтаз
Игэыџекааган уи ашэа зынза...
Ашэаџэаџ дыпсаанза хамтас
Ахэычы иитеит ипхьарца!
...Уинахыс илеишэақэа кеипсеит,
Ацэанырра цха иоуит итэыз.
Иабду ибаџхатэра игэы итаитеит,
Иецэырымга, ихэыз, идэыз
Иахэа хэлаанза дықэын иара.
Апхьарца архэашыақэа итэон.
Маза ашэақэа апитэон цыара,

Абас мацара иаамта цон...
Абас, маза-аргама ихы ныхтца
Дзышьтаз, имааз гэтакыс,
Игэылацэа, ифызцэа, иртцацэа
Еилыркааит ахэычы дызфыз.

* * *

Иагытахымхеит дахьеилыркааз,
Изеигын дтэахызар иаха...
Аха идыруп, рыгэқэа шфикааз,
Зны аклубаф иажэабжь заҳаз.
Нас дыбналеит, иара иуадаф
Уи иеыфнеикуан есымша,
Абас, ихэыцрамшқэа нижьит,
Шьта дарцысхеит, ихьз-ипша
Шьтытуан, иоуан арехэацхьызқэа,
Амра ахшарақэа ркынтэ еснагь
Изаарышьтлон асалам бгыцқэа:
«Уабахцэызи уара абрагь?..»
Урт еихэмаруа маза еибырхэон:
Хауа дарбан игэацхо,
Хауа дарбан – рыгэқэа итыхон,
Дарбан назаза изынхо?..

* * *

Ишцацъаршьоз зегь ахылаз,
Руслан згэеилгара тцарыз,
Итатэқэа дыриааиуан, ипгылаз,
Еазэызар, икажыны дымцарыз.
Абжьаратэ қэфиарала дшалгаз,
Жэашықэса идуней ззирҳаз.
Ибзиан иахьитцоз иадырган,
Ахьтэы медал иоуит, – иреихаз.
Хамта дуззан иара итэала,
Уиашьтахь (иҕаитцаша збан),

Иқытағ днымхакәа «дыбналеит»
Аумаамта дыкамызт Руслан.
Нас иахьа? Дызлакоу ссируп,
Дхынхәижьтеи егьтцауам, уажәоуп,
Акансерваториа далгеит, идыруп,
Уажәшьта зегь рыла дыхиоуп.

* * *

Аха ацстазара мариала
Устәкьа аеинамтеит иара.
Амшынағ ашхәа уаниалар,
Ацәкәырпа утцасны хара
Уагышырго удыруз уеумкьар...
Апынгылақәа ипылт ишахәтоу.
Аринахыс «цьоукы» дымфахырымкьар,
Икыбаф дацәмызыр дызтоу...
Қәцароуп нас адгьыл асценағ –
Руслан изы убасшәа ишоуп.
Зны дықәпоит, зны дгылоуп аганағ,
Зны дгәырғьоит дхәыцуеит, ак изшоуп.
Дуафуп ацстазаара зтазгьы избазгьы,
Икалап (ауадафрақәа изыцшуп),
Аха акы дацәшәом, иара убасгьы,
Ханбеиғагылои хәа дыцшуп...

* * *

Ари адгьыл иссиру ихазыноу,
Иара излакоу излашоу,
Цьаргьы икам хәа зырхәо азыноуп, –
Иқәынхо анасыц рызшоуп...
Инагзатцәкьан еибаго рыгәра
Фызара ззеибауа, нас
Еицхыраауа, еибызхәо зыгра,
Изыриашо рыгра ирцәынхаз,
Имфахкьо дымфақәызто, уеизгьы

Абжъгара узто, згәы нхаз –
Урт рфызцәа узыпшаауам цъаргы,
Уахънеилак-уахъаилак абас.
Аха ашәапыцъапқәа злеипшым ала,
Досу еилыграауп, еилацсоуп.
Иузгәыргъо узтаху гәыкала,
Реиҳа узцәымгу рацәоуп...

* * *

Ускан ибжъаыыз «абналаф»
Ишәкә кылкәа илзааит иахәшъа.
Ари ажәабжъ ақыта ирылфит,
Хазы дгәыргъеит иаб иашъа.
Иртцафцәа шпагәыргъеи! Дара
Ирхәон: дшәахәафхоит лассы.
Ифызцәа азгабцәа цъара,
Избахә иалацәажәон хазы.
– Икалап, хфыза далган дахзаар,
Ускан дпагыахашт ижәдыр,
Мамзар, иказшъа бзиахә изынхар,
Уеизгы иеипсахит акыр.
Данцоз зхаимхәеи шырхәоз, ихала
Дталт, дагьалгеит – агәра гоуп.
Аха идырдырны данзымтала,
Ускан ухәан-схәанқәа ртәы цәгьоуп.

* * *

Азә дтцаауеит: – Ани дышпәталеи?
– Дыгәгәаназ, илшоз кәитцеит.
Егъи икәшәеи? – Нас, идыжәбалеи,
Дызлаталоз, аахтцәа имтцеит.
Иаууеи! Ари хәартам рхәоит. Ғазәы:
– Даур ишиқәымҗеи аз шәахаит.
Ахпәтәи иналаитцоит атцәы.
– Уи баша ахәынтцәа икәахаит.

Абас абызхәацәа ахьеидгылоу,
Азәазәала еиҕыцшы итцаауеит,
Урт хымкәыбоуп ирхагылоу!
Рыбз зхыысыз азаара изаауеит.
Уи дхәыцуеит: мбатәы камлеит, ҕааны
Стамлар жәбап, шәцәажәала мцхәы.
Уанзагъ дрышъталоит избаны,
Ацхыраараз, ауа агәыцхәы.

* * *

Икоуп цьоук, рыхшараз иасны
Абжьаратә ишалгаз еихоит
Ацхыраараз, ус иапылт итцасны,
Аха урт зтамлакәа инхоит.
Иахьрықәымҕиаз ргәы канажьуеит,
Ранацәа ирхәоит, ирызхгарым...
Нас маза рқытақәа аанрыжьуеит,
Шәарт шәқыта еигьу жәбарым.
Иахьшәызхаз, ижәбоз, ишәызгәакьоу
Ақыта цстазаара, ахәынцәа,
Уи шәатәамшья, имыцқья-шьяцқьоу
Модақәак шәышәтцаны шәгәыргъатцәа,
Ақалақяхь шәҕынашәхоит. Заанатс
Ишьтышәхуа: шыжы, уаха, ианшо,
Шәарт агаҕа шәавоуп абас,
Амшгара насыцс ишьо...

* * *

Абас ихәартам мҕас ишьтышәхуа,
Ишәмаҳазеи шәқыта абжы:
Избан, баша амшқәа знышәхуа?
Еигьуп, шәышьтахька шәгъежы!
Мамзар... шәкылнагоит иахьшәартю,
Шәарт издышәтцо шәымч-шәылша,
Мачхәым ара аусутәқәа ижәбартю,

Ароуп иахьшәоуа ахьз-ацша!
Афнҕыцкәа зыргыло еинаалан,
Акультуратә хан зшьапы ркуа жәбоу?
Анапы лас, ачаи хызхуа ихиаалан,
Аклубаҕ ҕымтак еилзырго,
Шәрылагылар... Шәышәкәкәа шытыхны,
Дырҕегьых шәдырра азшәырхар,
Убриалагь ишәхаштхьоу аныхны,
Җацхьа шәызтамлаз ахь шәцар?

* * *

Урыстәыла зцдарамшкәа зхызгаз,
Руслан дааижьтәи ҕымшгьы тцзом.
Уи уажәшьта қяф зуа диҕызан,
Ицсы ишьароуп, матцы иузом.
Аха дакәша ибароуп, иқыта,
Излаказ атцкьыгьы ицшзоуп.
Афнқәа иҕыцу, атеатр, аклубқәа
Җаамта ишанаало икатцоуп.
Аха матәахәкәак зымҕа икажьуп,
Цъара зиаск ацха хым.
Икатцам астадион, игәыгәтажьу,
Нас иарбану грак-грак згым?
Абри ауп, игәы ицдалан ихьааигаз,
Агәынхара знылаз ихәҕоуп.
Аха иқыта еиҕьу абааигоз?!
Дакәшоит, аимдара даҕуп.

* * *

Игәазхара избатцәкьом аиашаз,
Дахьиз деигәырғьоит мыщхәы.
Нас ацшахәа дныкәлоит дышиашаз,
Зны, цқьа ибарц дхалоит ахәы.
Уантәи дналбаан дласза ихала,
Акәара дныкәтәоит, дхәыцуеит ус.

Азиас леиуеит итынчза цшъала,
Ашәа ахәоушәа игәатца итыс...
Аброуп, аҭаф харак ахтә дыңон,
Аброуп, ихәычра ашықәсқәа згаз!
Мышкы бжымхкәа азмыжь дақәңон,
Хәартаңшь змамыз, злеишәа цәгъаз...
Уажә иаапсаха, уаха аламшәа,
Уажә иара изы итынчшәа ибоит.
Нас ддәықәлоит зегь игәаларшәо,
Нак жәфанаф амза ҭырбоит.

* * *

Аха, ашьхарахь апстхәа хыжылан,
Уеизгьы икоуп ажәфәан цқъаны.
Руслан дхәыц-хәыцуа агәашә ныджылан,
Ашта данталоз дхынхәны,
Игәеитоит илаңш зегь ирзыфуа,
Афымца лампақәа лашоит.
Ачча, агәыргъабжь ифны ифныфуа,
Дамшәгьы иңылоит, атцыхәа аршәшәоит.
Адырра инаҭоит уиала иадыргоу:
Асасцәа иҭоуп, амардуан дыфхалоит.
Ашә анааирт цсышәоуп ихылгоу,
– Уа бзиала шәаабейт! – Дныфналт.
– Уа уахьца уаалеит! – Ифагылоит.
Зегь икәшоит, иааишья збаз.
Рнапқәа имырхуеит, дгәыдыркылоит
Ахәса рнапы ыргъежьюа абас.

* * *

Ахәса, ахацәа, ифызцәа изааигәоу,
Руслан ицклаңшит зегь лассы.
Итәашья, ицәажәашья, иңшышья ицагьоу,
Иказшья, ихымфәаңгашья хазы,
Ахәса азфлымхәуп, акы иагаша!

Дара ахътәоу иньтқакшәа ирхәоит:
Насың лымоуп уажәшьта Гәашәа,
Лычкәын дышссирхаз шәыбла иабоит!..
Ажәабжә реихәоит ифызцәа ахыгылоу,
Дызныхсхәоу, ииухәоу, даргыы ччоит.
Икылкаа ипишәоит рхата ирылоу,
Зегь рыла рьешырыпсахыз ибоит.
Мирон, ашьапылампыл асраз ихәынтқару,
Рудик, акәашара зыңсы азцо.
Даут иакәзар згәы халалу,
Руслан згәамаза зеихәо.

* * *

Арака икоуп: Шьалуа алафхәаф,
Шугъан абжъгараз зыбыз хаау.
Рыгәтәтцәкәа дтәоуп Ерик амшгаф,
Рушьни, здунеи хәапшра тбаау...
Уажәтәи имода хшароу убасгыы,
Руслан ихәапшуан итәаны,
Ашкол иантаз иштәз, настгыы
Асалам шәкәкәа зыфәуаз зны.
Ғырба, – апенцьыр афы игылоу,
Цуца, зыбла цшзоу, игәыку.
Ртәафроуп Асидагыы илылоу,
Цақәа, бжеихан зфы еихаку...
Зегь гәеитәит, абыргцәа иртоуггыы,
Иахътәоу ражәабжә атцыхәтәа нтәом.
Мышрақә уаха еиқәымшәеи, иахътәоуггыы
Ахәса ражәақәа рхәаа нтәом.

* * *

Заамта артәафразы ихъзырхәагоу,
Зцәажәеи, зажәеи, зуси хиоу,
Грышьа Григори-ица, зыхъз нагоу,
Руслан дшааз адырра аниоу
Ихәтан, аха, имоуит ибаха,

Хәычтдас дызцәыцхашьаз уиоуп,
Иаазамта дибейт, уажә анака
Анард дасуа азалаҗ дтәоуп.
Тынч, самырҕәылк ихәоит Басиа,
Гәашьагь дарччоит уи ибызшәа.
Дгәырҕьоит Руслан иахәшьа Шьасиа,
Ех, уигь мратцәҕьоуп дзыхша!..
Абар, атцх нықәлоит агәахьы,
Ачеицьыка дырхиейт ицшуп,
Асасцәа ирыцхьейт атәарахьы,
Ажәра, аҗеимакра рзыцшуп.

* * *

Аҗны аҗнутцка, ашта абартца,
Уаха шгәырҕьароу удырбоит.
Ихытхытуейт азҕабцәа ргәатца,
Урт рҗацхьа Руслан ддыртәоит.
Абар атцәцақәа рҗаархейт иасны,
Җааныбзиала хәа, ус иацуп.
Атцыхәтәаны тамадас еицҗакны,
Шьалуа далырхт, деихабуп.
Иара ишиҕазшьоу, еицш цшьшьала,
Тынч дҗагылт, хәыцроуп дызтоу,
Атцәцақәа шьтыхуа акакала,
Рныхәаҗа нкыло ишрыхәтоу,
Ажәа рыххәаауа, цьара алаф,
Ирхәыцгоу, иҕәышу хара,
Досу ирзеиҕашьо агәабзиара, ақьаф,
Нас атцәцақәа ишейт иара.

* * *

Досу атцәцақәа шроуз ала,
Тынч иахныхәан инатәоит.
Цытрак ашьтахь рқьафқәа антала,
Илахҗыххейт, рхаҗқәа цшзахоит.
Абар, Руслан атцәцақәа иоуит,

Изаалтит Цуца зыбла цшзоу.
Нас дѡагылт, цѡоук реипш имроуит,
Дрыхныхѡеит иажѡақѡа цѡо...
Итѡаз ирѡахын, ссиршѡа дырбо,
Итцегь дцѡажѡар, актиоршѡа ихѡоу,
Ашѡахѡаѡ ыыц мазас итѡоу,
Цѡгъаза еилыркаар, игѡатца итѡу?..
– Иархѡа ацхъарца, – рхѡеит рхы италаз,
Аха иабаѡоу? Уи амузеи
Иарѡазаап (уи акѡын игѡы иалаз),
Изааргоит гитарак ырмазеи.

* * *

Агитара!
Уажѡы игѡакѡоу, имодоу, игѡароу,
Анапқѡа ухъырсуа, убжъы згѡацхо,
Ахѡыцра, агѡтыха, ахѡаа зцѡа иалоу,
Зѡыр дыѡоушь еигъны уазырхѡо?..
– Хѡцшуп Руслан, – ѡааитит Шъалуа.
Уажѡшьѡа иара ишихѡо иѡоит,
Урт ражѡа наимыгзар шамуа,
Уи агитара рымхны ирхиоит.
Ѣырбарам иблақѡа иуархѡо,
Итынчуп, ахѡыцра ашѡахѡа рхуп...
Иласуеит, инацѡкъыс цшзақѡа ишырѡо,
Арахѡыцқѡа ирзаарго мѡатѡуп.
Зны ишьтытѡуеит, зны имацхоит,
Азал иѡныѡуеит иашѡа абжъы,
Итѡаз зегь шытыхны иаго цъыршьѡоит.
Игѡыѡѡаагоуп ацшалас шыжъы...

* * *

Уи наѡзар акѡхап аѡахчаѡ,
Ашѡтқѡа рхы ааидыркылт маза.
Ишанха икыдхалт амза жѡѡанаѡ,
Иатѡаѡ лацѡѡѡысуеит ихѡаза.
Егъырт аетѡ цхашъа змамгъы,

Урт амза рыбла хнакын...
Цэымзатцас длашоит Руслангы,
Дмитэуп, химатэам иафын,
Урт азгабцэа ахьтэаз ргэаныла
Ус рхэыцуан: – Дарбан игэацхо?..
Маза деимырдон лапшыла:
Ибла, икышэкэа, ихафы ипцзоу...
Химатэам рхэеит ифызцэа ахьтэазгы,
Дыгэгэазаап! – ихэеит Шугьан.
Урт ирхэоз заанатц иахазтгы,
Абас иецэыригомызт Руслан.

* * *

Абас агэаартра ахымоу цэафас,
Абас зегь рзы игэы ахьразу,
Анафсан дахьақэтэам апшалас...
Итынчу, икэышу, зны иласу, –
Арехэагажэа итахым, убасгы
Ифызцэа дрылыхэхээр итахым.
О, игэата рдыруандаз, насгы
Ахьз-апша азхэыцра дшафым...
Икалап, бжафык тэазар ишыцуа?
Уи игитара архэашья збо,
Урт еипцшны рыбақэа ирхылцуа
Гэыргья мцапшыуп, агэра урго...
Руслан дтынчза, аха дычча-ччо,
Ибжы рмачуа даанфаст уа.
Итэаз ура рхэеит, рнапқэа изеинкьо,
Урт ирхылцуа ахра уа.

* * *

Азал ифныфуан, сценоу цыушыап!
Нас фымтрахеит бжык мгазо.
Мирон дахьтэаз, (икэышра инушыап)
Фэаитит, – мшэан уаха ҳамжэзо?
Хаит узгаша ужэааит хэа длафны
Атамада дфагылт, аха уашьыр?..

Мап! Жәатцәцак дрыхныхәеит дасны,
– Уажәшьта ухаттам арт умжәыр!..
Ачара (ашьацаҕ) закәанс иамоу.
Агәырҕа, аччабжь, ашәа убас,
Афьжәра, атцәылхра зынза ирҕамоу, –
Астол хәыцҕы иамоуп ахатә тас.
Уажә дырҕаҕх астол дырҕыцит.
Шыкьроуп, фьжәроуп уажә абра.
Нас ашараз ашта интытцит
Атцх мҕапыргеит абас дара!

* * *

Арт ашьхақәа реицш згәы шьтыху
Уи, арҕаш трыс еицшу абан,
Апатрет, напказала итыху
Дафьзоуп Мзанба Руслан.
Җаамта ианаало зегь рыла,
Мамзар иакәнаго цъара...
Ашьха рцыс изуҳәап гәаныла,
Гәатала дзеицшроу аҳәара,
Ахзыргара дахьашьтам, насҕы
Ахәыцрақәа ахьимоу кәзшьас,
Ибызшәа хаа ахьыбзиоу убасҕы,
Бафхатәрала абас дызшаз,
Дмаалықьуп ҳәа уҳәап аиашаз
Аха зны дтынчуп, зны дгәаауп.
Зных игәы аартытцәкьоуп аиашаз,
Дызхьымзаз, изыкамтаз ихьаауп...

* * *

Икоуп цьюкы иҕеырбо игәароу,
(Иара изы абрака хмыгхәап).
Раамта ныхуа, дара ирхароу:
Урт рбафхатәра иашьтам, мап!
Азәы иреихау далгеит дшыцкәыныз,
Егьи, изхара атцараҕәгәа итцан,

Цьоук ачкэынцэа шэахэафыназ,
Убартггы бафхатэрала ишьан.
Урт бзиа ишпарбеи арехэагажэа!
Фадэ ишьтнахит рхы тнакьон.
Ирымбеи адунеи зтэу ракэушэа,
Рышьта дхылоумашь Руслан?..
Икалап дыжэдыруазар Мзанба,
Ма, дыжэбахьазтггы цьара?
Изхылапштэу икэыпшу арцызба,
Харт хайцеипшлап иара.

* * *

Ленинград акалакь агэеисбыжь,
Далоуижьтэи краатцуеит иара.
Игэыгэкаау, ашьхарцыс иашэабжь,
Асцена икэыфэуеижьтэи абра.
Икалап, дахьаазаз икытаф,
Ацсуа шэа анихэоз Руслан,
Арадио инанагазар шэлымхаф?
Ма шэшья-шэда италазтггы иплан?..
Арт ашьхақэа игылоу изышза,
Арфашқэа ахьлеиуа илбааеёо.
Ара абахчақэа иаазаз, икэыпшза,
Агэил шэтқэа, амра зхаччо...
Амфакэа, амарда иафыгоу,
Ацшахэа!.. Игэатца иташуп.
Азиас абжы цэгьа зхылгоу.
Краатцуеит, ихынхэра иазыпшуп.

* * *

Краатцуеит, дхэыцуан, сфызцэа збанда!
Сыфнра сгэара сашта убас.
Краатцуеит, дхэыцуан, сцара ааскьанда,
Сан сахэшья гэхьаазгеит зынзас!..
Абри акэзан игэатца итыхоз,
Икыта изгэакьоу абара.

Уеизгъы идырын мчыгәгәак шихоз,
Дзышъталаз ныжъны ацара...
Мшәан ишпацеи ашықәсқәа мхьахәуа?!..
Атцыхәтәан амшгъы ааскьеит, абас,
Иееибитоит, адәықәлара игәахәо,
Илахәыхра мратцәкьоуп зынзас.
Абар, ирласны дышнеиуаз ала,
Иахәшъа лахь ишьтит ашәкәы.
Абас ақалақь дызмаз аамтала,
Ахьынижъуа гәхьааигоит мыцхәы...

* * *

Авокзалахь инагоу амфә
Данылан днеиуеит Руслан.
Хәыцроуп иану ихы-иҫы изамфә,
Иара ицамтаз ус дқалан.
Абра дзышыцылаз атыцқәа,
Акыр шықәса итцарамшқәа ахьцоз,
Урт рныжъра даара итахымкәа,
Ишьапқәа изеихгом уахь дахьцоз.
Амфә уаа иафсуеит дахьнеиуа,
Ицыло лахәыхуп, иччоит.
«Бзиала! Ишәымаз сгәыбылра аиуа,
Сфызцәа, шәныжъны сцоит...»
Ицәгьоуп, уфызцәа ныжъны уқытахь
Уа уахьиз ашқа ахынхәра.
Цәанырра мцак талоит угәатцахь,
Урт рыгәхьаагара, рызхьра...

* * *

Иибада авокзалаҫ даннеи?
Ифызцәа изыпшны игылан уа.
Аицыртцра шыхьамтаз рымбеи...
Рнапқәа еимырхуеит еизгәыкуа,
Нас еицәажәоит, мфас изныло,
Изеипсрахаша, абанс, абарс.

Уажәшьта идәықәлоит адәығба игылоу,
Уахь днаскъаргоит даргъы, нас
Руслан дталоит пшьала адәығба.
Иаргъы ндәықәлоит ашьтыбжь рго.
Нак иавалаанза иахьибоз,
Краамта игылан рнапқәа кьо.
Адәығба! Апстазара абарбалқәа
Ахьатцоу иаангылар аузом.
Аа, уажә цынгылада иахьнеиуа,
Аха, цынгылада уаф дзынхом!..

* * *

Зны ныхәа мшын ажәлар цәыртчны
Цьоук еибыхәан ахәычы ара,
Идырхәеит ашәа апхьарца шьтыхны,
Ауаа гачамкит зынза абра.
Нас дыбналеит. Иуада ипхьакыз
Ихала дыфналт ддәылымтцзо, абжъас
Деипшын, маза ихәынча итаркыз...
Абас дарцысхон амра иахшаз.
Зсахьа пшзара угәатца итымтцау,
Ҷырба, Цуца ркынтә еснагь
Уи изаарышьтлон рышәкә абгъыцқәа:
«Уцәырт, уабази уара абрагь?..»
Ахәыцра изцәыртцит, иацсоу «абрагьра?»
Икаххаа изаатит Ҷа дунеик.
Апхьарца аакныхны, ишьтытцау игәеисра
Ихала, абыргцәа ахьыпшыз днеит.

* * *

Зынгы-пхынгы ишкәакәоу зуапа,
Ашьхақәа ицәырырган ахапа.
Еилаарцыруеит ирықәжью асы,
Амра ауп ирхазцо ацсы.
Нартаа роуп изеипшу рхата.
Ус иаалыркьан, хәгеиҗа

Ацстхәакәа рхалоит, ихәашьуп,
Зны, ахәыцрақәа рхашьшьуп.
Мшыцәгыашьтахь рәырыпсахуеит нас
Ус ами ашьхақәа ртас!

* * *

Урт рытқаа, ихазыноу,
Ицшзоу, уамашәа ишаноу,
Ақалақь-хәыч! Абрақа
Ахәара цәгыоуп уи излакоу!
Ацхәызба-цқәа леипшоуп иеырбо!
Улацш зыдхалартә узырбо:
Акультуратә ханқәа, афонқәа,
Амфачаца – зегь ртыкқәа,
Дырзуам, уиазы ацхзы катәоуп,
Хаамта ишанаало икатцоуп.
Иагыацыртцоит, хаамта ағар!
Иртахуп инхар, интыр.
Аброуп ацстазара цыртас
Ишуеит. Абзиабара мцатас
Иахьцәыртцуа иахьиуа. Убас
Аконцерт, аспекталь, нас,
Ашәа зхыфуа абаҳча, апарк,
Рыгәтыха ахьырхәо рәыцхьак...
Насып рымоуп абра инхо,
Рықалақь хәыч цсыс ирхоу.

Изылгам апоема ахәтақәа

* * *

...Нан бымцар буам, абар бдәықәлоит,
Цара бдәықәлоит ахара.
Илку ататын лгәыпжәа ахылгоит,
Дафуп ирлас афыхара.

Аехәацхәа асқам дықәтәоуп,
Абас анду дцәажәауа.
Афнытқа ла лыда фымтроуп,
Амра дгылоуп дзырфуа.

Фымткәа дгылоуп, наггы дафуп,
Лыхцәы сымсыл апара.
Уи дызмырцшзо лылахь еикәуп,
Дыцшуеит тқа асаара.

– Исхәо гәынкыл схәычы, нанхеит,
Ага хтәыла данақәла.
Хъзы-цшала бабгы дтахеит,
Уи аибашьраф хатцала.

Бан лакәзар лнырцә мфа дықәлеит,
Бышхәычыз са бсызныжыны.
Уиаахыс ашықәсқәа еишьталеит,
Бсаазеит акәтагыцәа былхны.

Зеггы бдырехәо ашкол балгеит,
Нас уи ибтцаз бзымхазои.
Аа, уажәы сара исхацәеит,
Цъара бымцар бзымчхазои.

Атцара мыжда бгәы итѣхоит,
Аха исаҳәи, ибыцда.
Такәажә чмазафык схала саанхоит,
Бара быда исымада, –

Анду дцәажәо абас лхәоит,
Лылағырзқәа рыцқәауа.
Амра ҕаалтит: – снанду сбыхәоит,
Лыблақәа траа длыхәапшуа.

– Снанду са сбыхәоит, сбыхәатцәкьоит,
Ус уаҳа ишыбымхәара.
Ибхәақәо са сгәы тырфьоит,
Исзымдыруа сахьцара.

– Сымцар зузом, – наф дындылкьоит,
Анду абасоуп ишлаҳаз.
Амра лгәы италкыз налыгзеит,
Дтәлеит атцара иахьрейҳаз.

Атцара лтцон ирманшәалан,
Уа ишьтытцуан лыхьз-лыпша.
Ди бышцакоу са бысцәымшәан,
Ашәкәқәа аалышьтлон есымша.

Ашәкәқәа анлоуаз анду дгәыргъон,
Лгәы иадылтцон ирпхауа.
Лажәа пшқақәа лгәахәра дыргъон,
Еснагь дкартцон дыргәгәауа.

Лара амра шәахәа атцкыс,
Илыхдырлашон ажәақәа.
Ианеиҕыхоз урт, убри аахыс,
Мышкеипш иниасит хәышықәса.

* * *

Амшын җықәәҗ убла ихгылоит,
Аҗны игылоу ихаракза.
Нас мацәысран ашта гәоутоит
Иуархал иатцәан ицқьаза.

Амра рықәцхо ашәтқәа хырхәоит,
Аҗны аҗацхьа ицшзаза.
Атцла махәқәа шәтыла ихыхәоит,
Рыффы уҗачуа ихааза.

Разн-пыткәырцас тцака икатәоит,
Азаза имбац амахәқәарҗ.
Ихьынхалоу дачқәак ирықәтәоит,
Ичырчыруа ажәтцарақәа.

Асахьа хкқәа улацш рықәшәоит,
Ааигәа-сигәа абахчара.
Урт рыхәацшраз убла аҗашәоит,
Иазымдыруа иназхәацшра.

Аштаҗ ицәаз ала аатцкәоит,
Җада ахгы шытнакәыцәааит.
Абжьқәа ицәыркьаз рыгәқәа тыркәоит,
Ажәтцысқәа нак иныкәпрааит.

Агәашә аартны иҗ иааталоит,
Аҗар ашта рцәажәауа.
Ала ыҗны ирыдыххылоит,
Амитә катцо ирҗашуа.

Абжьқәа шлаҳаз анду дгылоит,
Лдырды нак инықәтцауа.
Ирлас дандәылтц уа дшанхалоит,
Илхәо лҗамшәо дзымтысуа.

Аха данцшы нас игәалтоит,
Дара шракәыз лгәылацәа.
Анду лыхгы гәыбған алтоит,
– Шәысзымдырт сара ахәыларцәа. –

Ала ршәауа урт днарцылоит,
Лтцасла лнапы ыргъежъуа.
Аха илыхъзан уа дныркылоит,
Аҫар лыкәша, иччауа.

Ала атцыхәагъ нахәтаеылоит,
Абла кәицқәа пхашъауа.
Инеины амра иныцәиалоит,
Ашьапыргәытцәкәа рбзауа.

Инеихәапш-ааихәапшуа арт гылоуп,
Ирхәарц иртаху рзымгәыгъуа.
Анду уажәшьта лгәы кыдгылоуп,
Насгы ҫаалтит ус хәауа.

– Шәааи аҫныка, – хаа даацәажәеит,
Ирхәарызеишь хәа дырҫапшуа.
– Мшәан, ак рхәомашъ, анду дзызоит,
Рымцәажәара лзымчхауа.

– Ди гәыргъаҫхәашоуп иахтаху,
Уи азы иарбан ихабтара?..
– Унан! Са ицаша шәхахә,
Исылшом шәтак ахәара.

Даргы чча-ччо қаадк цәырган,
– Абар бахәапш быблала.
Бмаҫа Амра лтцара далган,
Даауеит уаха дәығбала.

– Сымра, схэычы! – лыбжы тылгоит,
Аха дыцшуеит гөрамгала.
Ари дырны быжыкэак рхылкыоит,
– Нанду! Нанду! Бгөырғала.

Ақбаад рымхны лгэы иадылцоит,
Лнапқәа рыла еимларгәгәа.
Егәа рхәазаргь уашьта ихалцоит
Даннахәапш ақбаад бгьыц хәыч.

Лзамәа качыра нак илныцуеит,
Амра шәахәа нықәлашо.
Дгөырғәа-гөыцшаа ажәа лфьыцуеит,
– Нан сшәыркьәтеит сшәыкәыхшоуп.

– Нанду уажәы ҳа ҳалпылоит,
Пытфык нытқьарц рфьырхиауа.
Абас ҳәаны амәа инықәлоит,
Рнапқәа аҳауафьы илызкьауа.

Лфьызцәа рами анду дхәыцуеит,
Уа инеиуаз дырзыцшуа,
Илзааргоугьы лфәпхьа дцәыртцуеит,
Уи лсахьа цшза капхауа.

Лшьамхкәа лытцпраа нак дныфналоит,
Лара лтәала лгэы шәахәо.
Лнапы ырласуа уа днархалоит,
Лутәы, лусқәа еилырго.

* * *

Кәицтас ицәо амра нзаалоит,
Ажәфәан шәәпшьтас иркәцшыуа.
Ацсабара уи анаалоит,
Цштәыхкыла ишоушәа уахьыцшуа.

Ашәа зхәоз ацсаа цхьарылоит,
Рытра хәычқәа рҕы ицәауа.
Читбжы гаргы ргәы реанылоит,
Аха егыкам изыцәшәауа.

Ацсы ашьоушәа уа иаатгылоит,
Амшын цәкәырца иаҕықәсуаз.
Анакә шлаза агәы ихылоит,
Естцхы ашьац зырцәаакуаз.

Амза мгылац итынчза ицәоуп,
Ирывымтцыц уи ашьхара.
Ааигәа-сигәа икоу тынчроуп,
Рәаш бжык ааиоуам ахара.

Аха итынчым анду лгәатца,
Иаҕуп уака аилашра.
Аутәы ускәа цьоукы ирыдца,
Дырҕуп ирлас рахәара.

Афны азалаҕ еилагылоуп,
Игәырҕа лафуа ахәсақәа.
– Уаха хаазгаз бмота лылоуп,
Еинахкьароуп хатцәцақәа.

– Шәакәытци зны, шәмоурахә мызит,
Уажә ауада еилхаргап.
Алаф шышәхәоз шәыхшаа шәцәызит,
Шәарт афы жәжәыр иагәа шәеилагап.

Дгәырҕа чча-ччо абас ралхәоит,
Анду лцигар лҕытцакны.
Ашәа хәарагь убас лгәахәоит,
Илхәарц лыбжы тыганы.

Астолқәа аган иакәыршаз,
Астолқәыршәқәа рықәыршәуа.
Анду зыблақәа зхалашаз,
Нас даахьахәит ус хәауа.

– Нан бызҕеу бақәытци Иаза,
Иахьзу схамшти, аа агәил.
Иҕыхны итаргыл Амра лваза,
Нас астол иқәыргыл.

Афҕы хааза рдыңтца итаслап,
Са счеиңыка иахатәо.
– Хнану кадың иагь хабхәап, –
Ғаалтит уи, азы татәо.

Иара афнытқа сахьа хкыла,
Убла хыркуа еилаңыңоит.
Цхәызба еинаалак лчамгәыр нкыла,
Ағар лыкәша ашәа лхәоит.

Лыбжы итылго угәатца италоит,
Афны ифныҕеуеит ихааза.
Улаңш лыдымтцуа ла илыдхалоит,
Лыбла разқәа игәыкза.

– Шәыңши схәычқәа ашәа шырхәо,
Сикәыхшоуп шәгәыргыо шәысзырбаз.
Лхы харак шытых ачча лҕықәыхәхәо,
Ғаалтит Андугахь дшыңшуаз.

* * *

Амра луадағ дтынчза дшышьтаз,
Лиартағ дшыңәаз дыңхаза.
Иааңсан иказ лыңәа аңсымтаз,
Аңсаарашәа кәандаза.

Аценцъыр икылсны уа ифналан,
Илашо луада лахѣыхеит.
Хэычтас дшыцѣаз ла илхалан
Ацѣа лхырцан ддырѣыхеит.

– Ишца сыцѣшеи – сгѣатца итѣыхан,
Ихааза луада даафнацшит.
Лнапы налгзан цшьала днахан,
Аценцъыр наѣ иналыртит.

Ашѣткѣа рыфѣыхаа лцынтца интасыз,
Ачча гѣыкза иналѣыкѣлеит.
Агѣыргѣа шѣахѣа лзамѣа ишыкѣыз,
Лхыза цхьаршѣтны дѣагылеит.

Лыхцѣы қамыз наѣ ипхьахѣан
Ишѣпаза лызкѣа иныкѣылтѣеит.
Лиарта еиллыргеит убас лгѣахѣан
Ацѣарта хѣыкны инеикѣылт.

Хыма-цсыма нас лѣеилахѣан,
Лапхьа асаркѣа днаныпшылт.
О, цшзарыла ла деитахѣан,
Аацын цѣахаа налыкѣанылт.

Луада ддѣылтцны асоф даакѣгылт,
Лѣапхьа ихырхѣеит лышѣтыцкѣа.
Урт гѣыблыла нас инылкылт,
Дыччо днарыгѣзит рыбгьыцкѣа.

Ирывагылаз акѣмаан шьтѣыхны,
Цшьшьала азы нарытцалтѣеит.
Лыбжы рхѣычы лгѣатца итѣыхны,
Игѣыкза шѣахаак нарыкѣылхѣеит.

– Хара санцоз сымцарц шәҗышәшәеит,
Шәшықәхьаазгоз шәцәыстәахрым.
Абар иахьа хазегь хайқәшәеит,
Уашьта снапы шәыгхарым.

– Ба бышцазгы ахьтеи ачыхьи,
Хара хгәакраҗ ихагымхеит.
Аха усгы хара ихахьи,
Бнану гәыраз хайқәлырхеит.

Хара хнаган буада цхараҗ,
Бара бцынхәрас дхацәажәон.
Лылағырзқәа лзамҗа бараҗ,
Бара бзыхәан икатәон.

Днатәон илгәаларшәо бсахьа,
Инаскьалгон атцх агәы.
Бнану лыла хгылоуп бҗацхьа,
Баргы бахзааит ихабаргуи.

Хара ишаабоз бнану дгәыргъеит,
Бтара бшалгаз анлаха.
Ажәабжь бзиа лгәахәра аргъеит,
Дкалеит длеипшны атыцха.

– Сышәтыц цшзақәа шәхәыцра арҗыцреи,
Еснагь уи акәын шәа шәызҗыз
Сцанахыс гәырҗеи хәыцреи
Рыда уаха шәзыкәшәарыз...

Ишәхәаз саҳаит сышәтыц цшзақәа,
Шәгәы нхазар саташәымтдан.
Са сышәпыртцны сышәтыц цшзақәа,
Харак сцоит схәар ихашәымтдан.

Лара лгәатца уа итәтәоушәа
Рыхқәа ифаха иналҕыпшит.
Ибхәоз хгәы иахәоит рхәошәа,
Рыбгъыц кацшықәа аатцысит.

Лыхцәы цауа азал дыфоналан,
Ла дпышәырччо дныфонапшын.
Ағар иаха зегь рхагалан
Иахыказ зегь кьашьын.

Лфызцәа ракәын афыцбара жәуаз,
Еинкьо гәгәала атәцақәа.
Илхатгылан лныхәаға жәуаз,
Ағар лфызцәа гәымцақәа.

Ла лзы акәын рхаҕы злашоз,
Ағар, ағар апшзақәа.
Ршьамхқәа тјарза иаха икәашоз,
Фбара злам агәыцкықәа.

Дара рғапхъа лара дҕыцын
Ла дыпхашьон дыпшзаза.
Уи азхәыцра лапхъа ицәыртцын,
Дышьтых дыргеит хараза...

Дгылан хамтак лхәыцра лхылцан,
Пшьала азал даафонапшит.
Лфымсаг илкыз наҕ ишьталтцан,
Днеин ашәқәа аалыртит.

Апша цкыза уа ифонасит,
Нас аишәақәа еилырго
Лыхцәы шәпақәа тјака инықәсит,
Днарфахеит лышьтыбжь мырго.

Икәапза зегъы ртыцқәа иқәтцан,
Далгеит лусқәа дрызгәыкны,
Икеикеиуа адашъма рыцқъан,
Дындәылтцит ашәқәа наркны.

Асоф даакәгылеит еиҭа,
Лзамҭа ачча афықәыххны.
Цаҭа иуархал иатцәан ашҭа,
Дықәпшуеит ла длахҭыхханы.

Илымбац лыҭны акәша-мыкәша,
Лаамҭа ахылхылгоз лбахчара.
Карматцысшәа дшәахәо дрыкәшоит,
Илызбом ашәапыцәа лгәазхара.

Рсахъа гәакъа лҭапхъа илзааит,
Уаха дыртаарцаз дрызхәыцуа.
Лшьапқәа неихго цаҭа дналбааит,
Лыхцәы қамыз қамызуа.

Агәашә аартны ашҭа дтытцын
Днықәлеит адәы иатцәара.
Аапын ашьыжь анакә хытцын,
Аеыхнатит ацсабара.

Анду гәышьтых шыжьхъа лырхиеит,
Аишәа иқәтцо дацклапшны.
Лмаҭа длырҭыхарц уахь днеихеит,
Дзыхо лцигар лҭытцакны.

Шыжьы аишәаҭ тынч итәарц,
Еибабарц иаха аиха.
Нас дахыҭказ ажәабжь ллырхәарц,
Анду илҭахи уаха.

Лцигар кажьны ашә дшадгылаз,
Лнапы хаала днагәтасит.
Лара лцынхәрас уа икәгылаз,
Ашәт афәыхаа ааләсит.

Лмаҭа дышгылаз уажә илбон,
Аха дабаҭеи аалгәахәит.
– Шьыжь дгылан дабаҭеи избан,
Уи лхәыцрагы дук ахымтцит.

Анду днеин цшьала лгәы каршә,
Ла дахылымбаз лгәы еихьнашьит.
Лабала днагәтасит азал ашә,
Шәкәык дапхьозар... дныәнапшит.

Уи есымша ашәкәы дапхьон,
Уиоуп гәәарас уажә изылкыз.
Крыфараан мчыла длыпхьон,
Цара дцаанза уиоуп дызфыз.

Аха абракагь лмаҭа длымбеит,
Анду илзымдыруа илхәара.
Лажәагь лыгчагь лхы-лфы икәбеит,
Лзамәа иныкәлеит акачра.

Аха анду даакалт лгәы фыцзан
Асаан атәца еилыргатәыз.
Илзынхан иказ кататәыс,
Уртқәа нага ртыцқәа икәтқан.

Икеикеиуа адашьма рыцқан,
Лнапы зкысыз зегь лашоуп.
Анду цшьала лагырзык лфытцшәан,
Ҷаалтит: – Амра, сбыкәхшоуп!

Дгылан лылагырз цха лҕыжжы,
Лҕацхъа илбаз лгэы азнархайт.
Инкыдхалаз лгэы абжыы,
Анду гэышьтых иаалахайт.

Уа дындэылтцит ллаба нкылан,
Иааиуаз дылбарц дазгэышыуа.
Аха лҕацхъа атцла гылан,
Длымбеит, дгылоуп уахъ дыцшуа.

Уа даацэыртцит азаза дылхо
Амра лакэын деикэацхо.
Цшьала дааиуан апхзы пхъахэо,
Амра шэахэа дагэацхо.

Ашэтыц цшзақәа лгэйдкылан,
Дааиуан дықәпраа дцарашәа.
Лыбла гэыкқәа ачча рхылан,
Ашта лырцшзон уамашәа.

Ланду дахьгылаз ла дгэалтан,
Амардуан дналбааит дыццакны.
Амра дшааиуаз лышэтқәа шыталтан,
Даалгэйдлыхәхәалеит длызгэыкны....

АБАЛЛАДАҚӘА

Аибашьфы изы абаллада

Аиааира ганы аибашьфы дхынхәижьтеи,
Ифны дахылеижьтеи ашықәс рацәа цит.
Урт ашықәсқәа цхьахәан иара убрижьтеи
Анцәа ишихәара дынхеит дынцит.

Аха дтынчмызт умхәозар уахынла,
Днышъталар нас апхыз баапсқәа ибон.
Аибашьра иқәнаххьан таацәаныла,
Маза аргама есымша игәырфон.

Аха урт ракәмызт еихарак дзызхәыцуаз,
Ицсадгьыл ауп цәшәартас имоу уажәы, –
Абар аибашьфы ишықәсқәа данырхысуаз,
Агәыхьра хтеикын дышъталт данажәы...

Уажәы аабыкьа ххәаа иақәлеит хәа аниаха,
Дахышьтаз игәаҕы агәағ неилашит.
Уаҕа иуада атзамцаҕ икнаҳаз,
Иахәа атра иахьтаз дназыпшит.

Нас ашьшьыхәа иееибитеит дфагылан,
Аха илымшазт дкаҳаит, игәы пжәан...
Данеибашьуаз ихәычқәаз арпарцәа рымчала,
Ақәылаҕцәа цкьа-шәкьан ххәаа иахцан.

1969

Ацътцла азы абаллада

Ацътцла затцөы ахыгылаз абга ареицъуеит,
Ачча лахҕых нықәбоит алакта.
Аиха мыжда анааха иаақыць-қыцьуеит,
Абыгьқәа лаҕышәшәеит лағырзтас.

«Анапқәа» рыла агәыцә ааннакылоит,
Нас адәы инықәпшуеит изатцәза.
Ацсра ааины аҕапхьа иаагылоит,
Уажәшьта нақ иазкацом ипхаза.

Ацътцлеи аихеи нас еинымшәеит,
Иара агәахы илеиуеит ицыкка.
Аха изықәшәаз ацсра, мап иацәымшәеит,
Изааз адгьыл инықәхаит еизкьа.

Ишкаҳаз агәеисра иакәытцуеит,
Аха итыфит ажәа агәата:
«Иахьа ацсабара сара санытцуеит,
Аха сдацқәа ирхылтцуеит ақата!»

1964

Абзиабаџца рзы абаллада

(Авариант)

Абан! Ыыџа аецца неиуеит, ашьхақаа ирхытцырц,
Урт рлахынтца здырыз ашәтқаа тәыуоит, иканзоит.
Рыбзиабара рқыара, реизгәыкра рыцәдырзырц
Рышьтахька ар рышьтоуп, абар арт ирыхзоит.

Урт аџыџа ихьатца ракәзам ар рыхьзаргы.
О, шәарт зыбзиабара зманы инеиуа ишьтхыс
Сшәыхәоит ишәырлас шәышзахәо, икамлои
шәызцаргы,
Шәызқәу акаршәра ншәыжь, акаршәра ирлас
шәахыс!

Аха иаапсеит. Ирулак ашьхақаа ирхытцын,
Храк иџхалейт...Ех, рџыџагь ыцеит хлантцы.
Уинахыс ахрақаа ирымаз апшзара рцәызын,
Агәырџа-нақаа рықәхәит, ирхымтца
бзантцы...

1968

Зышьха тэылахь ихынхэуаз рзы абаллада

Амшын еикэа иахатэаз
Ацстхэа еикэара
 аеалазан,
Апра шкэакэак ааиуеит
 ибналан.

Оыцэа апра иакэтэаз
Рылагырз цхара
 рфалазан,
Рышьхатэылахь иаапшуеит
 реадхалан...

Рыга-ргэыцхэцэа ныжьны,
Оыцэа аишыцэа
 рымала,
Рышьхатэылахь рфеадырхеит
 икэхьааган.
Уажэы рыгэкэа еихыжжы,
Иргьежът анцэа
 рыгъала,
Итэыуоит, рылагырзкэа рфеархоит
Игэыфекааган.
Ацэкэырца иакэпоит гэгэала,
Апра апша
 агэытцарфеуа,
Маза ирлас икэхыс
 иаанагоит.
Ацэкэырца фэада ихала
Ашэах кэашза ыкэарфеуа,
Апра шытыхуа, нак иртрыс
 илбаанагоит.

Амшын кәара азааигәа
Акгы рмышкәа
изызыттыр,
Рмахәә еилыхны икартап
рынхара.
Ашәарта рхағы имааикәа,
Рыгәкәа мтрыскәа,
ихьамттыр,
Ирбашт уажәы Ацсны
ргәацхара.

Аха рылахь иану
Ашәарта гәгәза
изацәома?
Оыңа аишыцәа ақәыпшцәа
ибналаз.
Изаазоз Ацсны ирану,
Агәта ибагъаза изынхома?
Ара ақәыцьма млашькәа
ахьынхалаз.

Ан лкалтеипш рацра аеахажь
Ацша, аишыцәа
ирыхгәжәажәоит,
Амшын агәы иаақәшыуа
агаҕахь.
Амшын цәкәырпа «ахәаабжь»
Рыбжькәа аларз ицәажәоит,

Рыбла тхаха иаацшуа
Ашьхарахь.

Абар, иналаршә-ааларшәуа,
Аршәа иасуа,
ахы-цаҳәцаҳә,

Рѣархеит, атыркә иғба
ирыхъзас.
Апрагъ, ацәкәырца иаршәуа,
Зны иртрысуа
ахкәа зѣаазхо
иацәнахъчоит, идмырба
ахата.

– Ахы сыкәшәеит сашья!
Руазәы ґааитын
дынхъашьшьит,
Иблакәа, Апсны аныкәпшра
дшазгәышьуаз.
– Саргъы исыкәшәеит сашья,
Ахх, алакәа
Җаршьит!
Ех, хгәыцра акәзаап амѡан
хазжъяуаз.

– О, сашья Батал, –
Абан уцши,
Иубома?
Җашьхақәа ирхыхәхәо
Ерцахә-зыш.
Җара хқыта Цабал
Ныжъны хзышьтеи
Җшәанома?..
– Уаанґас! Сашья, амшын икәыхәхәо
Закәи? Сишь...
– Ех сашья, сашья,
Җаркит абар
Алакәа!
Харантә иааиуеит хәа сыкоуп
Ихашьталан.
Ех, иркит ххыцша,

Абра ҳарбар...
О, ацша, ирласны
Уҳаханы,
Уҳагәтасны...

О, бзиала Ацсны!
Зны уҳацсахзаргь,
Абар ҳаузыхынҳәит,
Уажәшьта унышә татаә
Ҳамаудоит.
О, ацша, уласны!..
Иагъа уаацсазаргь,
Уҳагәтасла,
Ҳапра наугоит ақәарағы,
Ҳаитоухәоит...

Дырфегь ашьхатәыла
Алагьыз леиуеит
Ирфашха,
Амшынаә рцацәа ирыхьыз
Еилдыргон.
Атыхәтәан гәыпшаала
Ацша тәаа-тәаауа,
Ижәфашха
Рапра даргы амшын иқәхыс
Иаанагон.

1967

Абзиабара азы абаллада

Акаршәра асаба ргылан, җыла
Фыцъа неиуеит цсаатәтцас ишьтхыс.
Ашьхарахь иқәгаз мѡак ианхыла,
Рыгеқәа изықәтәаз, иалаз шыамхыс
Цәырган иприт, акаршәра иахыс.
Ирымам амѡан рыцсы агаха,
Цъшьатәшәа рфыцъагъ цъара иццакзоит.
Ирпылоз ашәтқәа рыбла тхаха
Ирхәон: «Шәеиха, шәеиха! Ишәыхьзоит»!..
Маза итцәыуоит, рыбгъқәа канзоит.
Лахтынра ныжъны апхәызба, ауцшәыл,
Ларцыс диццеит, бзиа дылбан.
Рышьтахька уаашәфык рыгеқәа иреыжәыл
Ирышьтоуп, рабцъар тыхны абан!
Ирыхъзар латцас иршьуеит. Избан?
Ишнеиуаз иаангылт – усгыи иаузцахра,
Лассы иеыжәпан рыгеқәа цхатца,
Икыdleит ахра. Лацәкәашә ахра
Иаакәгылт рфыцъагъ ргәышпцқәа неидтца,
Ускан Лацәкәашә қәыпсычхаит маза...
Ирышьтаз ихысырц рґапхъа ицәыртцын,
Ускан иахымыгза ипеит хлантцы.
Уиаахыс Лацәкәашә апшзара ацәызын
Игылоуп. Ахаангыи иахымтцуа бзантцы,
Агәырѡа-накәа ақәхаит еиқәшәы.

1969

АЖӘАБЖЪҚӘА

Ардэына

Рапхъатэи асы! Дырфегъ ҕааныбзиала иахзауа асы! Шака агэыргъареи алахёыхреи унафозеи асы анауа. Псы зхоу зегъы азгэыргъоит. Нас ишца!

Иахъа ажэфан аштца хызкъаз апстхэа шкэакэакэа ирфё-тышэшэоит асы. Илеиуеит ицакъя-цакъяза, цака хлеин-даз рхэошэа, игъежы-гъежьюа, ихагахон. Асы! Ухэыч-ра ашықасқэа уздырхынхэуеит. Уанылахэмаруазтэи, уанылакэымпылуазтэи амшқэа угэаладыршэоит. Иуцэ-цаз ухэычра асахъакэа иааганы убла ихдыргылоит.

Уажэ сара апенцьыр салпшуа сахътэоу, асы цакъяқэа сыпхэоит, исыпхэоит ауада сындэылтчны, исыцэцаз схэычра-бжы акефхэа итыркъаны, асы адгъыл агэышпы хзыршлаз сызхара сылахэмарырц, аха...

Ииашан, афны узлатэарызеи асеипш асы аураха!

Сызфёыз ацэахэакэа намыгзакэа скалам нықэыршэны афны абартца саакэгылеит. Схы-сфё агэахэа-чча аас-фёкэлеит шыамхышэара асы ахышытаз азы. Иауеит, аха ишпауеи? Лафхэафык ихэашъала, иаархазан. Ус, слахёыхра иакэыршэан сангъы ддэылтчны дсыхэапшуа даасыдгылеит. Са сееитакра лгэы ааканатцан:

– Нан, ушэакъ аашьтхны ас унықэлеи, угэы урфёцып, ушьапгъы неитдухып, астал иахъатэи ашара ушахатэаз зынза уеушьзеит уан иумухыша – лыблақэа арыцхашъара рхыхэхэалан. Ан лиаша ажэакэа узырхыцом, усоуп.

Лгэы иалсырхэа стыхымхеит, снейны акэындхэ икфэагылаз сшэакъ аашьтхны асы цуа ашта сынтытцит. Абар, уажэы ашэапыцапқэа сыла итахэхэан, игылоу атцлақэа снарытцыс-аарытцысуа, сыпсы заны, пшышъала снейуеит. Сышьтахъка инхауа сшьапышьтақэа еимаха-

уеит, ас-цакьакэа иртэахуеит. Анахь-арахь ахэкэа рёы ахысбыжкэа рыкэгоит. Ацсаатэкэа иреихсуа ишэа-рыцоит зегьы. Ашэарыцацэа сынтэа азынра аамта рхыр-гоит кьафла. Ртаацэа шэарах-жылеи, цсаатэ-жылеи идырчоит.

Ус, маза сышнеиуаз, сааигэаратцэкьа ахысбыжь геит. Сшэакь ларкэны саатгылан саанацш-аапшит. Убри аам-тазы сёапхьа игылаз ашэтцла илалкьан, амтцэыжэфақэа еидыцсалан ишааиуаз, снафс асы ахэацхэа инылашэеит ардэына.

Иара афызцэа ифылпрааз, рыгэкэа шэакьаны, хара абнахь рёыртэахит. Уажэ амахэкэа ирыкэтэан рёыза итаهاز иахьтцэыуазар акэхап хэа, сгёы иааснатеит.

Сара сгылан краамта еихсыз дааины игозар хэа, аха мап, дыкам ауафы. Сара снеины иаашьтысхит. Рыцхэ, ацсы тоуп!

Апынтца ашья кылхэраан иаауаз снапы аштца зегь ааркацшьит. Арыцхашьара хьыу-хьыууа сцэа-сжыы иалсны сааимнадеит. Агёы ццакы-ццакуа иахьейсуаз снапы ианыруан. Ус цшьшьала аёеартцысын – «Абаацсы сзышэшъзеи, ацсабара сызхара исымбацыз сзыхьжэбаазеи, усгьы сыпсынтры кьаёын, сзыхшэыр-кьазеи, цэгъара симуцызт» ... – ахэошэа, абла хэыцкэа алагырз рывтэажжуа иаасёапшит. Иара ардэына ада егьсымбо схы ларкэны сшахэацшуаз ацсы ахьтцит. Ихьшэашэеит ацёеи ажьи. Ишыскыз инаган атцла амахэ иныкэтцаны, мчыла сылацш ахыган саахьахэын ацсабара сыла ихкьаз сныкэпшит. Уи уажэы илахёыхмызт сара сзын. Ацшзареи асахьа чыдакэа иамаз, нахкьа ицеит. Ипстхэеикэаран ауп сыбла ишаахгылаз.

Амфан сшэакь сызкэа икыджьлан, афныка сахьаауаз слымха итасуан ардэына абжыы – «Абаацсы сзышэшъзеи, ацсабара сызхара исымбацызт, сзыхьжэбаазеи, усгьы сыпсынтры кьаёын, сзыхшэыркьазеи, цэгъара симуцызт, цэгъара симуцызт»...

Ашәәхәә

(Абаллада)

Ашыжь мрагылара ицәыртцло ацстхәә кацшыкәә даарылцан адгыл дныкәгылазшәоуп, абри ацсабара асценаф дшаакәыххыз шәәхәәф қәыпш ссирзак.

Хаамтазтәи ашәәхәәф қәыпш!.. Ахра!..

Абри адгыл зцынцью ауаатәыфса, Нартаа дукәә рхылтшәтра бзиахәкәә ира-ҳахьеит дара ртәи Ахра иашәәкәә.

Уи макьана, абнаф ашәапыцьяцкәә иргәытцахәхәан, маза изызҳауа, игәгәахахьюу ац қәыпш деипшуп. Макьана уаф илацш дытцамшәац... Избан?

Уигьы ххәап, шәмыццакын!..

Илазтазеи абри акара ацәанырреи абзиабарей? Нас амра ашәәхәеипш агәкра згәылыжжуа ашәәкәә рхәара?

Илшома даеа шәәхәәфык абарт ашәәкәә ирытцамхо шәак ацтара? Мап,

Издыруада, иара Ахра бзиабарак иманы ашәәкәә ациттарц инархәозар?..

Аха уеизгьы бзиабароуп изызку иашәәкәә. Хымцада бзиабароуп абриакара ахьз изыргаз, адунеи дызлахытцәаз.

Нас еилкаашьас иамоузеи?

Шәаамццакын!

Зны, уи акара згәы цқьамыз шьюуки ашәталеит Ахра ипшаара. Краамта еимдон дара. Атцыхәтәаны дагырбеит уи. Ахракәә рымцан иуарҳал иатцәа ишьтаз итцатцаны адәхәыпш антцәамтаф илеиуаз азиас акәара дхыкәтәалан, қбаадқәак имтцатцаны, ашәәкәә рыфара дшафыз. Игачамкит абарт ауаа еицкәаз, ацакь абжьара иахьыбжьагы-

лаз. Убри акара дынцәахшоп ухәарын. Уи ара даазгаз, ара ақалағ дзыкоу иеызцәыримго атәы рзеилымкаа-ит дызбақәаз. Иара ишқа анеирагы ртахымхеит. Еиха еигын иара иааигәа инеир, аха...

Ус, убри аамтазы мацәыс еимкьараны рылапш нақә-шәеит азиас нырцә ипшзаза игылаз афны. Ажәеипшьяа ирыфнумахәагы ргәы иаанагеит. Нас руазәы ашышьыхәа иланарцшыга аашьтхны илақәа инарыдыкылеит. Иара уахь дагы-напшит, иикызгы наимпытқьан ашьантца хахәра иахьнылаҳаз икәыбаса ицеит. Иааңьаршьеит рфыза ихьызгы. Алакә ақны ишырхәо еипш, зеипш уафы имбацыз пхәызба пшзак афны абартцағы дкыди-ааланы, азиас ахықә ихықәтәалаз Ахра дшизыпшуаз ангәарта.

Убри апхәызба лакәызма Ахра бзиа иибо? Уи лыбзиа-бара акәхап ашәақәа рыфәра илзыршаз, изыртцаз доухала. Издыруада, абра адәыпшзағы игәы бзиабарала итәнатцы азәы дицырхагамхакәа итгегь ашәақәа апцаны, аргам ажәлар рышқа, асценахь иецәыригар игәтакызар алшо-ит. Иалшоит...Хымцада!...

Абзиабара мазазароуп иитаху Ахра!

Дарбан апсуа иакара абзиабара змоу, абзиабара ши-моугы атәахра зылшо? Ачҳара ахатцара аиааироуп изызку.

Нас ажәлар дырдыршт уи ассир дзакәу.

Ахра идыруеит абзиабара зыпцоу...

Арт ауаа ацақьа иахьыбжягылаз еилыркааит икақәаз зегы. Нас ауп рхапыцқәа еихаргәгәа, рыецәырымгакәа излааз ала ианца.

Хара уажәы хаамтазы зеипш еаңьара икам, апстазара бзиеи анасыци ахьеизшоу, ҳадгылағы иагымзаап атца-шьыцра баапсқәа.

Атцашьыцра! – ари ажәа адгыл иакәлоуп... Ианбақәзауеи?..

‘Енак, амра агыламтаз, Ахра ипхьарцеи икъаадкэеи шьтыхны дызхыкэтэалалоз азиас данаахыкэгыла, ибла гөыккэа наиршөит нырцэтэи аоны абартцахь. Абартца тацэын.

Ехх!..

Иааицэымыгхан иварае ишьтаз ахахэ кьакьа ду дныкэиарц данаахьахэ, илацш накэшөеит бгыц хэычык шитцаршөыз. Цшыала иаашьтхны дацхьо ифынеихеит.

Ех, анацбалбеит ацсабара тшөахама?.. Уака иахэон, Ахра данылба нахыс гэаныла доухала бзиа дшылбаз, дагышылбо. Иара ида цстазаара шлымамыз, аха... Иахьа «шьоукы» аакылсын лымч шьдмырхаз... Лычешылшьыз азафы.

Зхы еилагаз иеипш данаахьахэ, лара ауцшөыл лөылшьырц азахьы даныцоз, убаскан апшалас илыхна-цааз, лкасыш азы ахыкэае игылаз ашөттцла амахэ иша-харцаз ангөеита ауп, агэра анхеитца лычешылшьыз. Иара акасыш апша иарцеипцеиуан, жөсанахь ицырны иагарашөа.

«Лөылшьыт... Лөылшьыт... Лөылшьыт...»

«Аа-аа!» – Дныфнытцэааит Ахра. «Аа-аа» – Ашөарах рыхэаабжь еипш, ибжы нарфеот ахракэа.

Убри аамтазы Ахра абжьас еипш деитцас дууаза дышьтыцан азиас дазцеит. Ацөкэырцакэа дынхырөеит, иан ккалт еипш уаха думбазо.

«Аа-уу-уу...» адөыцшза иакөшан ахракэа ахьгылаз рца дрыхьчарц шыаеа хэычык картцарц ианыкэаца, агэгэахэа инеилабгеит. Дтахеит Ахра... Дтахеит ашьхакэа рцеи, ашөахэаө кэыцш... Дтахеит... Апхьарца ахахэ иахьыкэыз апша афышөшөон, ахала итцөыуон...

Мрагылара ажөсан азамөа ашөапшь еикэара афыкэын. Ашөапшь еикэара...

Дтахеит Ахра... Аха иашөакэа ауаатөыөса ирхыөит. Ирхыөит адөкэа... ашьхакэа... ахракэа...амшын...

Иара уажэыгы Ахра ицсы таны дыкоу цыыршьоит ауатэыса.

Ирыздырзом Ахра итахашья... Асценахь данба-цэыртцуеи хэа ианаайдгыло иеибырхэоит. Ус ахьырхэогы иахагы еигьуп.

Дцэыртцуа цыыршьоит иахьагы.

Ицыыршьалааит нас!..

Лара хатца дцом, иара пхэыс дааигом

(Аиуморта жэабжэ)

Сара абри адгьыл ахь саныкэнагала нахыс, апстазара даеакала сахэапшуа салагеит. Ауаф қэыпш ианакэзаалакь, иара шака изхацыпхьаза ицэафақэа иказшьақэа идунеихэапшышьа ицсахуеит. Ус анакэха, апстазара утарц утахызар, хгэыла алафхэаф Шугьан ихэашьала: «Ауатэыса хакэыла урылалан азэы абзиара изу, азэы ацэгьа изыкатца, ирхэо уахап, уаргы атак каутцап. Ианаму иуархэап, уаргы еилукаар утахызар ублақэа ааркэбарны уафтас ирыгроу гэат, улымхақэа арезинеипш гэгэашэа еитцыхны урзызырфы». Абас ауп ишыкоу, ииашан арт ажэақэа шхэазаалакгы ухы узнархэыцыр калоит. Ишакэхалакгы, ауафы зегьрыла дыбзиазаргы иара ипстазара афнытқа аргама ацэгьеи абзиеи ихымгакэа дызкэышхазом. Ус ауми? Иара убас ауп.

Ишысхэаз еипш, абри адгьыл папантқкэыр, ахх, исфашэаз закэызеи цыушьт, абри адгьыл бзиахэ саныкэнагала, арака инхоз ауатэыса рахьынтэи икылкаан иаха сылапш рыкэшэеит фыцья ақэыпшцэа. Ашьтахь сара урт рхымфапгашья злагэастаз ала, гэаныла доухала краатцуазаарын бзиа еибабоижьтеи,

аха изутахузеи ыызатцас гѣаартыла инейдгылан
имейцѣажѣеит (дара захатыр рбоз лымахѣи лахѣшьей
ракѣхарын). Бзиабарала итѣыз, игѣырѣгахѣза амшкѣа
баша имѣасны ирыцѣцоэаарын гѣаккѣа.

Дызустада лара?

Ах, уи лтѣи соуиухѣан, шѣарт, соуи зхѣо ачкѣын-
цѣа, абри дызустада хѣа шѣсатцѣаар сара ускан, – ари
са дысѣызоуп, шѣеибадыр, лыхъз Хъымза, лыжѣла
Кѣытцниа-цѣа хѣа шѣасхѣоит, убриакѣара гѣаартыла
цѣгыарак аламтцѣакѣа сышлызгѣыргѣо хыхъ ажѣѣан
икѣтѣоу анцѣа ибааит. Дагъхъны, дагъыцшзаны, абри
ацсабара ырпшзала хѣа анцѣа дишазшѣоуп дшыкоу.

Абри Хъымза илеипшу шѣарт ачкѣынцѣа шѣанацѣа
тацацѣас ироулааит хѣа цѣхамбартцас доухала сныхѣа-
ныцхѣоит шѣара шѣзын.

Егъи иара хѣа сызѣу дарбан?

О, уи сара рацхъаза хѣанейбадыр нахыс сгѣи
дахѣеит: аламыс змоу, инацшы-аапшхѣоу, акры здыруа
чкѣыноуп хѣа дсыцхъаэоит. Хѣаиѣызцѣахѣеит иаарласны.

Ус ашыкѣскѣа цытк аныбжъыс, ѣнак снаидтѣалан: –
Иуасхѣо удыруоу аѣыза Шьѣта? – сналагеит.

– Аа, м-мы, кѣах, изакѣызеи исоухѣо? – ахѣыцракѣа
дызлаз мчыла иѣрымпытжѣааны дтыгга даасѣацшит уи.
Даазбейжътѣеи абас есымша дцѣытцѣахѣыцуеит. Иихѣыцуа
ацшѣы цхѣыс лакѣым аѣстаагъы издыруам.

– Хѣара абриакѣара хѣайдтѣалан иахѣахѣеит иаажѣ-
хѣеит, хѣаицныкѣахѣеит. Изхысхѣаауа, иудыруеит
ѣызатцас сгѣи ацыцхѣакѣа аѣарахѣа иузаасыртит,
ажѣабжъкѣас издыруаз, избахъаз уасхѣеит, сыгѣтыха-
кѣа сымазакѣа усырдырит, аха уара уахътѣ акым-
зарак смахаит. Инагзаны иахъанза усзеилымкааит,
сара ак засхѣаз ак сеихѣаароуп, мап анакѣаа исыз-
дыруам изакѣытѣ кѣазшыа мааноу иумоу? – схѣеит
дырѣегъ ахѣыцра дахъаѣыз снейзыцшыи. Ацѣгыагъ
имхѣеит, абзиагъ имхѣеит, аха акызатцѣык икаитцаз:

иеааирххан исаса рахан даафархасит. Пшатлакәтцас иҕыткьаз ицсып ахыпша сышьтыхны сагарц егысы-гымхеит. Анцәа срыцхашья!

Иаууеи, ари абзиабара даблызаап аасгәахәит. Игәы мыжда ашоура иаблаанза кьынтыжәкәак ырхь-шәашәаны игәы ырцәаактәуп акәымзар, дысцәы-былуеит сөыза.

Уаха егыейбымхәакәа хнейцыртит.

Хьымза лымахәи лахәшьеи рҕы тәартас гылартас (ишыкалаз сгәалашөом) ишьтысхыртә анцәа сақәир-шәеит. Уи нахыс рыфәнатаҕы снейуа – сааиуа, ишыстаху сҕалеит. Даргыы исеигәырҕаны исцылон, рҕеицбыка сҕартцон. Хьымзеи сарей еишьак-еихәшьак реицш хай-цылон, алаф ххәон, хаччон, хәхәмаруан, абри хәҕын.

О, Анцәа шыарда зымчу, са сгәы иташәакәаз шцаур-маншәалеи хәа сгәы стагәырҕо исхәоит. Аха сгәы санта-гәырҕоз аамтаз, усқан афстаа ихыцәкәыкәын кны дыс-хыччозаарын. Изхысхәаауа, сара схы амыждаразы абарт рус иахәаша, нас срытцалан еизааигәатәны еибыстап хәа сгәы итамшәахьази. Садызцалааз абарт рус? Иаууеи!.. Есхәылбыҕеа сөыза бзиахә Шьотә дсыман дара рҕы сней-лон.

Ихаигәырҕаны иахцылон лымахәи лахәшьеи. Дыпхашья-пхатцә ххатцкы калыршәуамызт Хьымзагьы. Али-пси рыбжьара, Нартаа реишәа еицшны ачеицбыка хаздырхион. Харгыы хнаган аишәа – еихарак сөыза пату икәтцә, хатыр хәкәтцә хнахадыртәон. Дырфегьых тамадас салырхуан. Хьымза афы хзылнахауан, дыпшзаза. Сара атцәа аашьтхны апшәмацәа сныхәон. Ашьтахь Хьым-за лныхәәҕа сырцшзон. Ани сөыза итәы – адгьыл дакәыганы ажәфанахь дхазгалартә еицш анапы атцатцан, ашьапы атцатцан иныхәәҕа анышьтысхуаз аамтаз апшә-мацәа (махәыс дыргәапхозар акәхарын) ифәгылон. Лара Хьымзагьы лыбла цшзақәа агәыкра шәахәа анаархылоз ссиршәа уаадыршанхон. Абас есыхәылбыҕеа...

Нас, ашьтахьоуп иара сфыза ихала днѳиуа дааи-
уа, алаф ихѳо, дыччо, Хьымзеи иареи нацънатѳ аахыс
еицызшѳа иаакалеит. Лымахѳи лахѳшьеи арт рыбзиаба-
ра рзымдыркѳа изцозма, еихагъы ихатцгылон, ицылон,
ачецъыка издырхион.

Уажѳшьта сгѳы рахатны сыцѳартѳ аамта соуит,
сыбзиабаѳцѳа рус рхала икартцартѳ еипш ианызба. Аха
саргъы саархаштѳеит, ус анакѳха шѳаангыли шѳарт
акъаафыркѳа, ишѳэызуа жѳбап схѳеит зны, аха сыхѳ-
маруеит цъушьт, абзиара рыд-кылазааит урт еснагъ.

Арт рус Хьымза лтаацѳагъы ирахѳаит, аха затца акы
ахырмхѳаара, иахагъы еицъаршьеит зегъы, уеизгъы маза
аргама рыцедырдагѳон акѳымзар. Ари сфыза бзиахѳ ас
анеиликаа, ибзиазаап игѳахѳын иахъакѳзам ишьапкѳа
кыдирззало далагеит. Арѳхѳара ажѳа анизырхѳоз ихы
имханарцагѳон, иара иакѳзамшѳа дызбон сара, аха
егъырт Хьымза дназлаз, рыбакаѳа алѳа рхылозшѳа дрыз-
гѳаѳомызт. Ах, анацъалбеит икаларызеишь?! Апкаѳа
реипш, абас аамтаѳа анбжъыс, Хьымзеи сфыза бзиахѳи
ипшзамкѳа ишакѳым рхы шымѳацыргоз збалон. Иахъа
акырынтѳ еикѳымшѳар, еибамбар рзымчхауа... Аѳстаа
рхы еилеигеит хѳа сыкоуп. Убаскан иаасгѳалашѳеит
хацсуа жѳацка: – Бзиа иубаз азѳаб амцхѳ лааигѳа умнеи-
лан – хѳа. Абар иалтцуа ари аус. Иаууеи! Абзиабара нагза
роундаз хѳа сышгѳакуаз...

Ах, анацъалбеит икаларызеишь?!.. Аха шѳаангыли
ус шѳызцозар саб сиѳам. Хьымза лымахѳ иѳы сынкыл-
сын, цъым абас ауп ишыкоу, хѳычык уаарыцклапши
хѳа иасхѳеит иаахтны. Аха исымхѳакѳа азыршы
сзаагыландаз сгѳахѳт. Убас лакта цѳгъакѳак стаирцшит,
аха уазымтѳаан, сыршѳѳаны акѳынѳхѳа сыкѳаицалахъан.

Иаууеи сизеилымкааит ауп уи...Садызцалааз аха...

Сара ишиасхѳаз еипш, ипцхѳыси ианхѳыпцхаи, нас
ани сфыза бзиахѳ даапхъаны, иреихѳазаап. Рызагъы
исызгѳааны дасу рыцлымхѳакѳа ахъеикѳырықшаз рха-

пыцкәа амцабз рѳтыкькьзаап. Аха гәацәыхьажәак сарымхәеит, сыбзиабацәа рус еицәастәыр хәа ишәазар акәхап. Мшәан еицәастәуазма, еихагы абзиара рзы-зүеит хәа сафымзи, аха ишысхәаз еицш афстаа дысхыч-чозаарын. Садызцалоз абарт рус! Уи нахыс иалтызеи?

Аа абаапсы исашәымхәан, Кьагәса ахтны-хәсақәа дышдырчыхәчыхәуаз дырцәыпсит хәа, абарт ахьаа-сықәшәоз лактацәгьала сшымфәпыргоз срыбжыпсааит.

Абзиеи ацәгьеи рышьхәа еивтцоп хәа ирхәо иашоу-ма? Анцәа иныс схы шеивысуа!

҂нак, асас дахтцоп уааи хәа сзаарыцхаит апшәмацәа. Хаи анцәа ицышьоуп сырхамыштзаап. Дырфегьых, уи ауха тамадас салырхит. Иабастахыз, сара сыда уаф дрым-беи, дкәыпцшуп аха афәпыц ифәоуп, ахныхәашьа иды-руеит хәа рымхәахи. Сдырехәон ус дара мсааит. Уажә сара стәы кастцароуп. Ани зхыцәкәыкәын кны исхыччо афстаа ифы еихазгәароуп.

– Уажәшьта ыками, – хаит ыкамкәан афы асааит, сыбргу цыушьап, – абарт атцәақәа саарыхныхәар стахуп, икалозар шәзырфы, – схәеит, фба-хца тцәыца анхалс. Аха изырфәуа икоума еикарауаан, ур-ур хәа еилоуп.

– Абри атцәа убас ишьтысхуеит, апшәма ухаткы, упшәмеи уареи анцәа шәиныхәааит, шәызтаху шәызтахым еилышәкаауа, ахьзи-ахьымзги шәдырыртә еицш аамта анцәа шәтаиргылааит. Егырахь, – сажәа ырмаананы исхәароуп мамзар... – адәы сакараф шыафак рыбжьатцаны ф-тцла қәыпцқәак гылан. Урт еизааитгәан итцегь игылазар шака иртахыз, иара ус иагыкалеит. ҂нак апшатлакә аакылкьан ианеиднарсыла, рнапкәа ааикәдыршеит, иара убас иагьаанхеит, аха еидыган ашәапыцьяпкәа рыгәта ахтынра азыкартцартә аамтак анцәа икаитцааит, афцлак анцәа иныхәааит, схәан сатцәа ыжәны акыгә хәа инықәсыргылеит. Рызегь итәаз деи-лагама хәа иааифәпшит. Аха ирзеилымкааит сажәақәа ртцакы, мамзар уафы ишимбац ала адыдра калон.

– Егырахъ, сукәыхшоуп ҳасас уаха иахтааз, хтоурыхқәа уздыруам, аха хурманшәалеит, умшьта бзиоуп, анцәа уиныхәааит, – схәеит. Нас сатцәцәкәа шаазжәыз асас инаистан, есс, адәахы сыфдәылцеит. Абасала абри адгьыл бзиахә ағы, ыцъа ақәыцшцәа ацәгъа рзызу абзиа рзызу атәы, анцәа ибааит. Ама-ла ацстазаара лабҕаба истдарц азыноуп арака сза-аз, тоурых хәычык катданы сагықәтцуеит. Ари нахыс сөеилап ацстазара амардуан сағалан...

Ашьтахъ, сара изласаҳаз ала, лара хатца дцом, иара иакәзар, пхәыс дааигом. Еизыцшызааит амреи амзеи реипш...

АШӘЫХА ИАХЬЫМЗАЗ АДУНЕИ

Анацбалбеит, апстазаара абастәкә иҳарамума хәа агәаанагара узтцысуеит, апоет, апрозаик қәрахьымза Иасон Цьапуа иеипш икоу агәлымтәахқәа уанрызхәыцуа.

Анцәа игәарпцханы иишаз, ажәлантәкәа рылацш ицәзо, ныхәапхьызла имџа ырлашо, ишихызо... Иаалырқьаны... Иаалырқьаны, абри ифыза атцеи хазына дахьынзашәымаз шәызхоуп хәа ашацәа жәфанахьтә рықәғыртызшәа, Цьапуаа дукәа днарылшәеит Иасон.

Азәк дышәфыкызтәуаз, азәк итцәфаншьап ытциршәагәышьеит. Аха уи зегы збартоу Апшырта икәтәоу иоуп, иара игәацхара иазгылатәхоит, иаццатәхоит.

Акгы баша икалазом. Иасон Цьапуа инагзаны зфыха, зырееиха дахьымзаз ифымтәкәа аайдкыланы ирыпхьаз ауафы ибартахоит, ашәыр заакала аипш, урт равтор икәра дацыфланы аццакра шимаз, ашәыха иахьымзаз ирәиара акәзар, зда матәа ыкам абафхатәра чыдаггы шакәну.

Сыпстазаара қяфла
Исхызгар стахым.
Са сымшқәа марияла
Имфасырц стахым...

Иасон Ыбапуа иеипш атетпш пшза еинаала змаз,
мыцхэггы агөиылыччара зцыз илшон қыафла ицстазаара
злаихигашаз амқақа ипшаар, дырнылар, аха Члоу
ақыта Аимара ахабла иалиааз, уи адоуха цқа зшыа
иалатцааз, даеакала ахымқацгара илшомызт. Дөаб азиас
инартцахъан аццакра закөыз, ахачхара шаарпштөыз,
ацқара хашьха дүкөа ишрыцразаз:

Хашьха зыхькөа ргыма збаз,
Скарцеит дара реипш сгөы цкыза...

Мамзаргы:

Ацстазаара ацөкөырцакөа сракөпо сшамоуггы,
Адунеи иагъа тыстаап иагъа збап...

Ғыц акалам шытызхуа азөырфы реипш, Иасон Ыбапуа
иажөинраалакөа ргырак лирикатө жөинраалакөоуп.
Урт аажөинраалакөа ркны улапш итцамшөарц залшом,
зарпысра иаатагылаз автор изцөыртыз абзиабара цқа
зака дахзызаауаз, зака игъаманы ахөаакөтцара илшоз.
Хазхылтшөтроу иахъа уажөраанза быжь-цацхак зөоу
рбырлаш чакъмаца итатцөахны иааргоз, арпызбеи
ацхөызбеи ихтым, аха мшынтцас итцаулоу рыбзиабаратө
еизыказаашьатө традициякөа дрыцөхьатцыртө дзыкам-
леит Иасон.

Уи иламыс, икыабзныкөгара аауеит Ацсни Ацсуареи
рыцсылаөеирта акнытө. Убри азоуп, уи иажөинраалакөа
руак ағы абастгы зихөо:

Ғымткөа хгылоуп, ғымткөа ххала
Хгөатца итыган ажөак хазхөом!
Амшын тынчуп өада ихала,
Ацөкөырц шытыцны агөы еисзом...

Мамзаргы:

Иаалыркъан искиз атџа сымпыткъеит,
Ицыххааса, иџаз зегъ цеит итыкџаа.
Бышка снацшызар: ишызбоз бындџылъеит,
Былагырз цхаџаа бзамџа иахъыкџаа...

Иасон Цъапуа алирика мацара иџаамыгзакџаа, иџеишџон апоезиа иара аџнутџкатџ жанрџаа зегъы рџкны. Ашџџџаы аџы аџхъаџ иџылоит: алегендаџаа, абалладаџаа, изылгам апоемаџаа маџымкџаа. Араџаа апоет џа ибаџхатџратџ нарха ахы иаџџитны, иалоу цишџон, иџџџиазгъы маџым. Ажџлар рџџамџаџаа дрызџџлымхан, аџоурых дагџылалон.

Уи изылгам ипоемаџаа: абзиабара иазкума, аџџазаара ду ахъ зымџаа зырхаз арџыс ихтысџаа ирызкума, аџоурых иазкума, уаџы имбарџ залшом апоет џа заџа маршџаакрыла дрызнеиуаз уи ишыџтихыз итемаџаа зегъы. Настгъы, имхџаакџаа высшъа амазам апоет аханатџ ишыџтихыз иажџеинраала еиџартџышъатџ форма мџсахзакџаа, аџџаза аџыџ цышџа амаршџаа куа инапаџкны иааганы аџхъахџ шаирго еиџш, иара иџахџы сахъаркны иаирџџџон.

Ажџа сахъарк зџџџџаашаз маџџымкџаа измаз Иасон иаџџимыжъит аџсуа бызшџаа иамаз аџарбыџџџаа ргъама хаа. Урт аџарбыџџџаа роуп еилаџџуџџуа, рыда цсыхџаа ахыџкам атыџаџы иргыланы, ипоезиа зегъы гџырџсаџџаганы излаџааитџазгъы.

Ипоезиатџ рџџиамџаџаа реиџштџџџаа игџнаалоуп, иџџџоуп Иасон Цъапуа иажџабжъџџаагъы. Урт инагзаны ралгаха, ма аус рыдулаха дшахъымзазгъы иаразнак рыгџара удыргоит. Рыгџара угоит, избанзар, урт рџфырхатџ хада иара автор ихатџ шиаџџу убоит, иара иџазшъарбаганы урыхџаирџшуеит.

Ажџаакала, ари астатиа хџыџы аџкны Иасон Цъапуа ирџџиамџаџаа реилыргара алшом. Уи аџхъаџџџаа ишро-

улак, алитературатцааџцаа ахəшьара шарто агəрагара
ы̋коуп.

Дыкан Иасон, дыкоуп иахьаггы, уатцэггы. Уи иах-
зынижыт арҕеамта хазынакәа. Ицәа ианырхьазар
акәхап ицсынтры шмачхоз. Мамзар, машәырла калашья
рымамыт абарт ацәахәакәа:

Дрыцхауп ауағы, адғыл ахшара,
Апстазаара зыпсоу мдыркәан дыңсыр.

Енвер Ажыба

АХҚӘА

Апоет ға, ақәрахьымза. *Аркади Цьануа*.....3

АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

Сара сахьиз.....	11
Ишәхәа, дарбан?.....	12
Аапын	13
Асы	14
Ацсны	15
Ашәа	16
«Уажәраанзасабацшуаз,ахәыцрасагама...».....	17
Смахәғағы дысшәап	18
Сышьха цшзақәа	19
Сқыта афырхацәа.....	21
Аапын лыцуп	22
Ашьыжь	23
Акәа	24
«Быхьз атцла ацәағы ианыстаз...»	25
«Бара ибдыруоу, стынчра шыбго...»	26
Ерцахә	27
Ахра апацәа	28
Сышәтқәа	29
Макьана имшац	30
«Ахахәкәаапыражьиркыазкыра...».....	31
Ашьабыста хәычы	32
«Иухъеи ахәозшәа игыларц җацхьа...»	33
«Ғымткәахгылоуп,Ғымткәаххала...».....	34
Асасцәа	35
Уаха абахчағ	37
Нева	38
Сышьха зыхькәа	39
Маза-аргама есымша сгәатцағ	40
«Амшын цәқәырпақәа,»	41

«Ашыжь ажәѡан каххаа ишыķаз...»	42
«Дышпацшзоу, дагышпахааузегырыла...»	43
Стәы амаза	44
Амреи Марти	45
Ашәтқәа цышәырччеит	46
«Уахынлан. Амза азамѡа кычын...»	47
Абаҳчае ашәабжь гон	48
Аптақәа.....	49
«...Дырѡегь ҕымткәа бцозар схала сыķаз...»	50
Аца	51
Атынчра абаķа	52
«Хатҕеи цхәыси шеицу анызбо...»	54
Сара саапын	55
Амшын аķәараҕы	56
«Абаҳча дталан са сыхаара...»	57
Апса	58
Аламыс	59
Ахрае амѡа	60
Азҕабцәа, азҕабцәа – бзиа шәызбоит!	61
Акәашара	62
Тагалан	63
«Сыѡны сантала абаҳча цшзара...»	64
Ацацха	65
Бымшираан	66
Атцла-затә	67
«Са сбызгәаķуа ба санбышьтаз...»	68
Ахәыцрақәа сыкәшан сышьтыхны сыргамә?	69
«Амза лбаапшует...»	70
Шәарыцарантә	71
«Ажәѡан, ахауа, амшын, азиас...»	72
«Ажәѡан иаахылеит еиваѡны...»	73
«Исыздыруам амшқәа исыртои исзааргои...».....	74
«Иахьынтәааз уаѡымбакәа...».....	75
«Ашыжь сҕыхеит, сцәарта сѡылпан...».....	76
«Сымшқәа схызгоит сыдгьыласценае...».....	77
«Агәымшәара сылалеит сышқәыцшыз...»	78

«Абахча сытцоуп снейфеиуеит...»	79
Алықса Лашәриа	80
«Уи ауха сгәакуа апсыхра сағызшәа...»	81
«Маза сгәакуа срышьтоуп ажәа лыпшаахкәа...»	82
Ашәткәа лыстар стахуп, аха... ..	84
Сымфа сызнылаз	86
Ан қәыпш лқа	87
«Мап, сара издыруеитабзиабара закәу...»	88
Абзиабара азы	89
«Сқытағы амшкәа схызгон...»	90
«Блашартәеипш бшәахәартәеипш...»	91
Доухала ашәа аптцара	92
«Лыхцәы шәпақәа хылтцәеитирыцхамшыа...»	93
Ашьхақәа ртҗеи	94
«Ашьыжь, амра мгылац. Ажәфан тцәцара...»	95
«Гәыкала уизықан уыза,»	96
Нева	97
Амшын уанхыла	98
Ухьамтқәан укәцар... ..	99
Апоег ипсра	100
«Снышь хәыч рыцуп сфызцәа рнышькәа...»	102
Избан абас бызсыхәапшуа?	103
Бабакоу?	104
«Ауаа цәтәалоуп амра реатан...»	105
«Избоит бхағы ибныцшу сапхьа...»	106
Абахә қапшь	107
«Утынчын, уныкәон ухала есымша...»	108
«Издырит бансыхәапш исатәамшьо...»	109
«...Уажәшьтасараибасхәараабрака...»	110
«Ибыдысныхәалоит хәзталаз ашықәс ғыцаз...»	111
«Абахчағ асқам сықәтәоуп ашәткәа сыкәыршан...»	112
Анжела бахь	115
«Лымацара...»	116
«Амра нзаалеит кәицтас иҗыцәан...»	118
«Шәкәыфроуп узҗу унымха еснагь ушзахәо...»	119
Сқьала итцпрааз сашәа	120

Ашықәс ҕыц аламталаз	122
Ах, сабаказ, сабаказ уажәраанза!	123
«Сымға сыкәуп сара цәгәла...»	124
Ихьшәашәаз агәы	125
Ҳаинбраалейт	127
«Акәтағ нцәутцар амра иазып минуткала...»	128
«Скалам нықәтцан, ашьац снықәиет сшеилахаз...»	129
«Сқәафқәа шықаз цшышьала абахча сынталан...»	130
Шьхатәылан аныкәара	131
Ажәтцыс	133
«Шьыжтәи ашара лахәҕы адәы ианыкәло...»	134
Ажәеипшьаа ртыцха	136
«Салам бымоупдырғағ сара сыхызала...»	138
Аетцәақәа рыетцәа	139
Апхәызба	140
Маи акы, аныхәа	141
«Ажәџанцәцарағамзазса-зсоит...»	142
«Ажәџан цәцарағ амза зсазсоит...»	143
Азыхь	144
«Ацслымзра быхьз зныстцаз...»	145
«Быхьз атцла ацәаҕы ианыстцаз...»	146
«Еснағ угәатца иташуа ашәа...»	147
Ацслыш	148
«Амза ахькыдыз абла тааза...»	149
«Исхәо сғамшәо кырза сгылан...»	150
«Сацхьа амахә иаатцыстцысит...»	151
Аапын атыцха	152
Аблақәа	153
«Амшын ҕықәағ са снейааиуейт...»	154
«Игылоуп ишлаза ашьхақәа...»	155
«Ахаҕы цшза ахәы днавшәеит...»	156
Амра ацыцхьқәа, ацсабара	157
«Абахча дталан са сыхаара...»	158
«Амра аццхьқәа ацсабара...»	159
«Сбызгәақуа,сбызхәыцуа сбышьтоуп...»	160
«Ацсабара мҕыхац, ацәа иалоуп...»	161

Сшәырқәа	162
Уаха сбаҳчае	163
Ашәтыц	164
Шьотә Руставели ибақа ағапхәа	165
Ноиабр быжьба	166
«Соупшәылдырөегьббаха самраза...»	167
Азыхь	168
Сөыза иахь	169
Ахәыцра	170
«Адәыпшзаснықәлоит, ачча сәықәлоит...»	171
Лшьапышьтақәа	172
«Амқа сшықәыз схаҕы имааикәа...»	173
«Апшзеипш бсыдкьан бызцои, Гәында...»	174
«Саргәыргьон, сареырбон, схақәитра насыцаз...»	175
«Амранзаалеиткәицтасиҕыцәан...»	176
«Амза ахькыду абла тааза...»	177
Ахрае	178
Азын хәылбыҕеа	179
Аблақәа	180
Апсны, Амра лтәыла	181
«Ауаҕы абзиара изуузар...»	182
«Ажәа бзиа, ари хәшәтәыгоуп...»	183
«Ан бзиа атҕеи длаазар...»	184
«Амшынцәқәырцааҕаиҕыкәсуа...»	185
«Апҕахмбар днықәгылан ихәатәала бқалазшәа...»	186
«Дбыршанхон бызбаз хара...»	187
Макьяна имшац	188
Апсуа баагәара	189
«Бара бзыхәан ажәа сзымхазт...»	190
«...Адәы сықәми нас иарада...»	191
«Алеишәа чыдаицәаишалаз...»	192
«Ажәак басхәоит иахьа иахымга...»	193
Ҳадгьыл аҕызцәа	194
«Аҕызаразы...»	195
«Сара издыруеит улахь зеиқәу...»	197
«Ирхәоит: Саҕанеи Гәашьа...»	198

«...Аусқәа сцәеикәылон, иқәлон иаины сқәакәа...»	199
«Пқәызбаказиас ахықә дхықәтәалан...»	200
Шәахытц Виетнам!	201
«Сашәа бара ибзыскит сгәатца итахыгәан...»	202

АПОЕМАҚӘА

Къаразаа рца	205
«Рацхьатәи сфымта иґыцны исымоу...»	210
«Ғагәқәа шпеикәшәеи сфызә бзиарак ианиаша...»	212
Апоема	213
Ашәахәаф	227
Изылгам апоема	231
Изылгам апоема ахәтақәа	248

АБАЛЛАДАҚӘА

Аибашьфы изы абаллада	263
Ацътцла азы абаллада	264
Абзиабафцәа рзы абаллада	265
Зышьха тәылахь ихынхәуаз рзы абаллада	266
Абзиабара азы абаллада	270

АЖӘАБЖЬҚӘА

Ардәына	273
Ашәахәаф	275
Лара хатца дцом, иара цхәыс дааигом	285
Ашәыха иахьымзаз адунеи. <i>Енвер Ажыба</i>	330

Иасон Ламшьатцә-ипа ЦЪАПУА

АЖӘА ЕИНРААЛА

Ажәеинраалақәа

Апоемақәа

Абалладақәа

Ажәабжьқәа

Ясон Ламшацович ДЖАПУА

СЛОВО-ЛАД

Стихи
Поэмы
Баллады
Рассказы

Аредактор *Аркади Цьапуа*
Акорректор *Мзиа Акаба*
Асахьатыхьы *Руслан Габлиа*
Компиутерла еикәлыршәеит *Астәнда Ацьынцьал*

Аформат 84x108 ¹/₃₂. Атираж 300
Икәтцә. акь. бгь. 9,25. Инықә. акь. абгь. 15,54
Ағәтцәцкә №

Отпечатано в ООО «Флер-1»
350058, г. Краснодар, ул. Уральская, 98/2